

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen

ved

Kristiansands Kathedralskole

1884.

INDHOLD:

- 1) Rektors Tale ved Luthersfesten og nogle Brudstykker af hans andre Taler. 2) Skoleeferretninger.
3) Bibliothekets Tilvæxt 4) Samlingernes Tilvæxt.
-

Kristiansand.

Christiansands Actiebogtrykkeri

ved D. Torvik.

1884.

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen

ved

Kristiansands Kathedralskole

1884.

INDHOLD:

- 1) Rektors Tale ved Luthersfesten og nogle Brudstykker af hans andre Taler. 2) Skoleefterretninger.
3) Bibliothekets Tilvæxt. 4) Samlingernes Tilvæxt.
-

Kristiansand.

Christiansands Actiebogtrykkeri

ved D. Torvik.

1884.

Rektor Feilbergs Tale ved Luthersfesten

den 10de November 1883.

Idag feires i hele den protestantiske Verden en Mindefest, som sætter Tusinder og atter Tusinder af Hjerter i Bevægelse og bringer dem til at hæve sig med Tak til Gud, som lod en Mand fremstaa for at være hans Vidne for Menneskene, for med Varme i Hjertet, med Troens freidige Sikkerhed og Mod og ved Aandens Klarhed at berede Herren Veien til de utallige Mennesker, som sukkede under Pavedømmets Aandstvang og Mørke, føre Samvitighedsfrihed, Lys og Haab tilbage til dem. Idag for 400 Aar siden fødtes Martin Luther, den store Reformator; idag er Tid til at gjøre sig klart, hvad denne Mand har udrettet for Verden og for os, i hvilken stor Taknemmelighedsgjæld vi staa til ham. Idag er det Tid til at forstaa Luther og hans Gjerning, men ogsaa til at forstaa, at det er den eneste Maade at indfri vor Taknemmelighedsgjæld paa, at fortsætte den hver for sig efter det Pund, der er ham givet, efter den Aand, der er ham meddelt.

Pavedømmets Tid er med Rette udskreget som en Mørkets Tid og Forfaldets Tid. Det blev grundlagt og voxede sig stort i en Tid af Undertrykkelse, Armod, Nød og Uvidenhed. Da Romeriget sank i Grus for Barbarernes Anfald, og nye Riger oprettedes rundt om i Europa af nye Folk, saa var der kun i Kristi Kirkes Menigheder nogen levedygtig Aand tilbage; og denne Aand, som havde gaaet sin Seiersgang igjennem det gamle Romerriges Folk, havde endnu Magt til at beseire de nye kamplystne, brutale og uvidende Herrer. En efter den anden antog de nye Folk Kristendommen, og Geistligheden, Ordets og Aandens Bærere, og de eneste, som besad Kundskabernes Overlegenhed, vandt en Stilling i den nye

Verden og Indflydelse over Folkene, som dannede en vistnok svag Modvægt mod den raadende Vold og Uretfærdighed, men dog en følelig Modvægt, som snart overbeviste den om, at ogsaa den udgjorde en Magt i Verden. Romerbiskoppen, hvis Bispestol allerede i Romernes Tid havde tilvendt sig ikke liden verdslig Eiendom i Landbesiddelse baade i Italien og andre Steder og derfor indtog en fremragende Plads blandt Menighederne, saa at det allerede var bleven almindelig Skik hos den at søge Oplysning i Troesspørgsmaal og Raad i Menighedsanliggender, kom stadig i større Anseelse, eftersom de urolige Tider gjorde Menighederne svage og fattige. Dette var Pavemagtens Begyndelse og forsaavidt maa det siges, at denne opvoxende Magt var Kristendommens Beskyttelse; den dannede det nødvendige Samlingspunkt for de spredte og svage Kræfter. Den var ligeoverfor Fyrster og Herrer, hvad de enkelte Geistlige i Menighederne, en Beskyttelse for den Svage; vistnok i Begyndelsen selv svag, men den voxede sig stor. Ulykken var kun, at Kirkens Styrere og Lærere ved at blive en verdslig Magt ogsaa blev verdsliggjorte, at de ved at stilles ved Siden af og blande sig med det verdslige Livs Raahed og Sandselighed selv blev raa og sandselige, at de ved at kæmpe for sin Bestaaen lærte at bruge en verdslig Politiks istedenfor Guds Ords Vaaben, indtil de glemte, at Kristi Rige ikke er af denne Verden. Paven, som i Kraft af sin Stilling som Biskop i Romerrikets første Menighed, og i Kraft af den tidlig opkomne Tradition om Apostelen Peters Bispedømme i Rom som hans Efterfølger følte sig kaldet og mægtig til at værne om Troen og Sandheden med Ordets og Aandens Sværd, lærte at værne om Pavestolens Besiddelser med Verdens Vaaben, blev en verdslig Fyrste, som andre, krævede Magt og Myndighed over den hele Kristenhed og begyndte at udbrede Troen med Fyrsternes Sværd, hvorved disse fandt sig vel tjente, da deres verdslige Magt derved voxede. Paven og Fyrsterne delte Herredømmet imellem sig, den ene førte det aandelige, den anden det verdslige Sværd; men Kristi Aand var vegen fra hans Kirke, Religionen maatte tjene verdslige Formaal; Løsenet blev ikke længer Kristi Riges Udbredelse, men den katholske Kirkes d. v. s. Pavemagtens Befæstelse. Det kan vel ikke være nogen Tvivl om, at denne Sammenblanding og Forvexling i lang Tid foregik i god Tro. Livet i Menighederne var svundet ind til et Minimum, Menighedsmøder af de Troende var ophørt af sig selv, Oplysningen var ringe eller ingen for alle,

Udvortesheden raadede i alle Forhold, og Kirkens Verdsliggjørelse var derfor kun en moden Frugt af den almindelige Tilstand. Men det skulde blive værre. Den almindelige Uvidenhed havde gjort Geistlighedens Magt altfor stor og det blev dens Opgave, ligesom den høieste til den laveste, at befæste og udvide denne; Troesindholdet maatte bøje sig for denne Stræben, og Kirken forsyndede sig paa mange Maader mod Kristi Læres Aand, men først og fremst derved, at Retfærdiggjørelsen af Troen traadte aldeles i Baggrunden. Men naar vi saaledes fremhæver Pavedømmets mange Synder mod Troeslivet og de deraf følgende Overgreb, saa maa vi ikke glemme, at de havde sit Udspring af Vildfarelser, som allerede havde megen Magt i den første Kirke, og som efter den ensidige Udviklings Lov stedse udbredte sig mere og mere. Læren om Afladen havde utvivlsomt sin Rod i Kirketugtens Begreb, saaledes som denne udviklede sig i en Tid, der ikke kunde klare Forskjellen mellem det Aandelige og det Lægemlige. Denne Kirketugt, som tidlig indførtes, førte til den Misforstaaelse af Synden, at den var en Synd mod Kirken, og ved hele Livets Udvorteshed laa den Misforstaaelse nær, at Synderen, som havde gjort Kirkebod og derved forsonet de Troendes Samfund, ogsaa havde forsonet Gud. Dette var én Kilde til Gjerningshellighed; Askesen, som ogsaa tidlig øvede sin Indflydelse, var en anden. Forsagelsen fik igjennem den en udvortes Forklaring, som førte til, at Eneboerliv, Munkedømme, Cølibat, Selvpinsler blev betragtede som Fortjenester og Helligheds Vidnesbyrd. De Helliges Forbøn, som Oldkirken anraabte, førte til Vildfarelser om Helgenernes Fortjeneste; Gaver til Kirker og Klostre ansaaes som Midler til at skaffe sig Naade og Tilgivelse. Geistligheden, der overalt indtraadte som Midlerne mellem Gud og Mennesker, forførtes af denne Udvorteshedens Aand, som berigede den, og af det Hellighedens Skin, som forherligede den. Begrebet om en hellig almindelig Kirke blev til den ene saliggjørende katholske Kirke med Paven i sin Spidse, i hvem den hele Geistlighedens store Indflydelse samlede sig. Lydigheden i Troen blev til Lydighed mod Kirken, hvis Tolk Præsten var; men Præsten adlød sin Biskop, Biskoppen Paven. Bibelen blev en mere og mere ubekjendt Bog, og Pavebud og kanoniske Regler traadte i dens Sted. Istedetfor Troen fortolkedes Gjerningerne, istedetfor Retfærdiggjørelsen traadte Udsoning ved Bodsøvelser, Gaver til Kirker og Klostre, Pillegrimsreiser til hellige Steder, frivillig Fattigdom og endelig Kamp for

Troens Udbredelse blandt Hedningerne. Men Følgen af alt dette var, at Geistligheden blev mægtig, rig, yppig og verdslig, og at det blev dens Interesse at vedligeholde den Uvidenhed, som havde givet den saamange Privilegier.

Denne Tid med dens Uvidenhed, dens udvortes Religjøsitet dens Helgen- og Mariadyrkelse, dens Gjærningshellighed, dens stormende Enthusiasme og dens voldsomme Lidenskaber var den halvt tiltrækkende, halvt frastødende, af Uklarhed mærkede, ved Ridderliv og Romantik interessante Middelalder. Handling var dens Trang, Kamp var dens Liv; Lærdom og Fredens stille Gjærning foragtede den, og Omsorgen for Salighedens Vilkaar overlod den gjerne til Pavcn. Saaledes voxede denne sig stor. Korstogene kom, en Frugt af Gjærningshelligheden; at befri den hellige Grav blev Veien til Saligheden; at plante Korsets Tegn i Hedningeland, var Troens høieste Bedrift: at bygge Kirker og Klostre var en Fortjeneste, som dækkede et Livs Synder. Men siden sank den høit hævede Standart, hvortil man endnu kan se op med en vis Beundring, dybt; Korstogene afløstes af de skjænselsfulde Kjætterforfølgelser. Baal og Brand rasede mod enhver Afgang i Tro og Lære, som kunde sætte Pavemagtens Indflydelse i Fare. Pavekirken var med dem sunket ned til et Standpunkt, hvor den ikke havde andet at vente af Verden end Had, og hvor den derfor ikke mere lagde Baand paa sig. Overgreb fulgte paa Overgreb, den ene tyranniske Voldsomhed paa den anden, den tillod sig Alt, som kunde opretholde dens Magt; den kjæmpede fra nu af for sit Liv.

Den sande kristelige Aand havde intet Sted i denne Kirke. Den maatte trække sig tilbage til Krogene, hvor den kunde leve upaaagtet af Verden. Dens nærmeste Tilflugtssteder var Klostrene. Her i disse stille Boliger, helligede til Bøn, Betragtninger og Arbeide, skulde Freden findes; men den fandtes sjelden. Ogsaa der satte Gjærningshellighedens Rust sine sørgelige Mærker, og Hellighedens Ry taalte de ikke. Stifterens Aand fordunstede snart, og de blev snart Boliger for aandeligt Hovmod, Dovenskab, Uvidenhed og et utroligt Syndens Levnet, saa at den djærve Folkedom tilspidsede sig i det Mundheld, at hvad Djævelen blueades ved at tænke, blueades en Munk ikke ved at gjøre. Og dog var disse Steder i lange Tider næsten de eneste Tilflugtssteder for fromme og lærde Mænd, som søgte Fred og vilde leve for Sandheden. Og det manglede ikke paa Røster, som hævede sig derfra mod Fordærvelsen. Men

det var som Røster i Ørkenen, og heller ikke var den theologiske Videnskab skikket til at bringe Hjælp; den var gaaet op i ufrugtbare Spidsfindigheder. Inden Kirken kunde idetheletaget ikke Reformer vinde nogen Fremgang; dertil var Pavens Magt for stor. Af Reformatorer udenfor Kirken, som fik en stor Betydning for en følgende Tid, maa vi først nævne Petrus Valdu.

Valdensernes Menigheder vare stille og sædelige Folk, som læste Bibelen og fastholdt Læren om det almindelige Præstedømme; men da de udbredte sig saa, at de vakte Pavens Opmærksomhed, bleve de forfulgte og sprengtes ad og holdt sig tilsidst kun i de afsides Alpedale. Nogle kom ogsaa til Bøhmen, og der vedligeholdtes Spirerne til en Reform, der gjentagne Gange senere søgte at skaffe sig Luft og selv foranledigede blodige Krige. Inkvisitionerne, denne Menneskehedens Forbandelse, (1227), som skulde vaage over Troens Renhed og Kirkens Enhed, forfulgte og kvalte hvert spirende Aandsliv og rasede gennem Aarhundreder med Baal og Brand. Dødens Mathed og Sløvhed udbredte sig over Folkene; de hungrede efter Sandhed og Lys, og Geistligheden som Folkets Lærere gav dem kun Stene for Brød. Naar nu dertil kom de forfærdelige Landeplager, som i Middelalderen saaofte gik over Folkene med Krig, Hungersnød og Pest, kan man da undres over, at der ogsaa opstod aandelige Farsotter, ligefrem smitsomme Vanvids sygdomme, der ogsaa for herjende over Landene, som i Flagellanternes, Dandsernes og andre lignende Udskeielser?

Den Magt, som skulde bryde dette Trældommens Aag, maatte voxe sig stor trods Pavemagten, næsten uden dens Vidende. Det var den almindelige Folkeoplysning og i Forbindelse med den det videnskabelige Liv. Dette fører hen til et Spørgsmaal, som især maa interessere os her paa Skolen; thi det er Spørgsmaalet om Skolens Vilkaar i disse tusinde Aar.

At Undervisningen i Kristenhedens Begyndelse hovedsagelig laa i Geistlighedens Hænder, følger af sig selv; den Lærdom, som Kristenheden eftertragede, var først og fremst Kundskab om Kristus og Saliggjørelsens Orden; og til at meddele den maatte Præsterne først og fremst være kaldede. Ogsaa varetog de dette Kald med Iver, saalænge den nye kristelige Videnskab blomstrede. De første 4 a 5 Aarhundredes Geistlige udviklede en rastløs Virksomhed, saalænge det gjaldt at bestaa Kampen mod det hendøende Heden-skabs Lærdom og at bringe Enhed og Klarhed i den kristelige

Lære. Saalænge den af Romerriget udviklede stærke Samfærdsel endnu bestod, stod Asiens, Afrikas, Grækenlands, Roms og Galliens Præster og Biskoper i stadig og stærk Korrespondence med Breve og lærde Undersøgelser, og Aandslivet sprudlede friskt. I denne Tid vedligeholdtes ogsaa i Folket Interessen for Oplysning og Danelse ved Kirkemøderne, hvor hele Menigheden mødte frem for at høre om Troesspørgsmaal og Menighedssager. Men den Tid kom da denne Samfærdsel standsede, da enkelte Lande, da enkelte Menigheder bleve indskrænkede til sig selv og sine svage Kræfter; Midlerne til Oplysning bleve færre og færre, Menighedsmøderne ophørte og erstattedes kun tarveligt af uregelmæssig holdte Koncilier, Geistligheden blev uvidende og verdslig, havde hverken Evne eller Lyst til at pleie sit Lærerkald, og Folkeundervisningen vanskjøttedes. Vistnok vedblev Pligten til at undervise; men for Paverne, som nu blev de Styrende, var det nok, at Menighederne lærte saa meget af Troesindholdet, som var nødvendigt for, at de skulde have rigtig Forstaaelse af sine Pligter mod Paven og Geistligheden. Denne Pavelære og dertil alskens overtroiske Legender om Helgenerne og deres Undergjerninger blev den Aandsføde, hvorpaa Folkene nu levede, og de fik kun et friskere Pust, da Folkesangernes Tid kom, Trubadurerne, Minesangernes, der drog om og sang paa Borgene og i Hytterne og saaledes blev et aandeligt Bindeled, der førte nye Tanker om mellem Folkene. Theologien blev den eneste Videnskab og blev et Væv af Spidsfindigheder, især efterat den var indtraadt i det Maskepi med Aristoteles's Filosofi, som frembragte den golde skolastiske Retning, med sin Uklarhed og Tomhed saa vel skikket til at dække Pavedømmets Hulhed. Latinen vedblev at være det videnskabelige Sprog, efterat det var blevet uforstaaeligt for Menigmand, hvis egne, af den gamle Latin udgaaede, Sprog endnu var raa og ufrugtbare for nogen høiere Tankeudvikling. Karl den Store forsøgte at rette paa dette Misforhold ved at befale, at Kirker og Klostre skulde holde Skoler og Lærere til Almuens Undervisning. Men disse Indretninger forfaldt igjen i de urolige Tider efter ham; Paverne forblev ligegyldige, ja endog fiendtlige mod Folkeoplysningen, selv Bibelens Læsning blev forbudt Lægfolket, forat det kun skulde se sin Frelses Dag gennem Pavernes og Konciliernes Brillen.

I Italien havde det staaet bedst til i denne Henseende. Longobardernes Okkupation havde ikke grebet saa dybt ind i Folke-

livet som andetsteds. Kommunerne havde beholdt og hævdede megen Selvstændighed, deres Byer vare de første, som vandt Rigdom og Styrke ved Handel og Søfart; den romerske Dannelses Tradition holdt en vis Dannelse oppe. Selv Hohenstaufferkeiserne havde interesseret sig for Skolevæsenet der. Men ogsaa her havde Pavemagten hindret enhver Omgang med Bibel og Troeslære, og dette havde bevirket, at Frihedstrangen havde vendt sig udad mod Livet, som her blev usædeligt, ja ryggesløst. Medens man ikke turde andet end tage Pavemagtens Afgjørelser i Troessager og Kirkesager for gode, spottedes aabenlyst baade Paven, Geistlighed og Moral, og Pavemagten selv smittedes af Usædeligheden. Dog skulde Befrielsen udgaa herfra; men den maatte begynde saa langt ude i Kredsen af Aandslivet, at denaarvaagne Geistlighed ikke fattede Mistanke. I Bologna bestod det ældste og i lang Tid det eneste Universitet i Europa. Der foredroges hovedsagelig den verdslige Ret; men af Frygt for, at en saadan Videnskab, som laa udenfor Kirkens Omraade, skulde opdrage en for Paven farlig Selvstændighed, lod denne til Modvægt mod en saadan Aand oprette ogsaa en Lærestol for den kanoniske Ret. Efter dette Exempel oprettedes Universitetet i Paris; det blev væsentlig theologisk og havde sin store Andel i, at den franske Kirke altid indtog en vis Uafhængighed ligeoverfor Rom. Senere kom saa de tyske Universiteter.

Ved disse vedligeholdtes nogenlunde den aandelige Frihed, og det kom ofte til Protester mod Pavemagtens Overgreb; som de eneste Samlingssteder for videnskabelig Kultur voxede de op til en Aandsmagt, som Paverne trods mange Førfølgelser ikke kunde tvinge til Lydighed. Men den skolastiske Aand og det snevre Syn, som hvilede over Alt, gjorde, at Selvstændigheden ikke rigtig kunde gjøre sig gjældende. Den kom som oftest kun tilsyne i et vildt tugtløst Liv mellem Alumnerne. En friere sundere videnskabelig Aand kom først ind, da Studierne af de gamle klassiske Forfattere begyndte at drives i Italien i det 13de og 14de Aarhundrede, og dertil Studiet af Græsk begyndte og især blev almindeligt ved de græske Lærde, som dreves ud i Europa ved Konstantinopels Erobring af Tyrkerne 1453. Da begyndte ogsaa først enkeltvis, senere hyppigere Studiet af den hellige Skrift, som hidtil havde været en lukket Bog for næsten den hele Kristenhed. Folkeoplysningen, som ikke havde staaet i nogen Berørelse med Universitetslivet, fik friskere og stærkere Paavirkninger, og Bogtrykkerkunsten,

denne mægtige Løftestang for Oplysning, Dannelse og Frihed, kom netop til i det rette Øieblik, da ovenikjøbet Amerikas Opdagelse gav Alles Tanker et friere og dristigere Sving. Det begynder at røre sig i Masserne mod Aandstyraniet. Johan Huss var død paa Baalet 1414. Hieronimus Savonarola, den dristige, ungdommeligt begeistrede Dominikanermunk, som vovede at reise sig mod Paven i Florents, havde endnu samme Skjæbne i 1497.

I Begyndelsen af det 16de Aarhundrede var Gjæringen stor. Af de mange Humanister havde flere levet et lidet anbefalelsesværdigt Liv og havde liden Grund til at forarges over Geistligheden; men mange havde dog ogsaa henvendt sin Opmærksomhed paa de hellige Skrifter og havde faaet en stærkere eller svagere Fornemmelse af Sandheden. Ogsaa af Præsterne havde flere erhvervet Lærdom nok til at studere Skrifterne i deres gamle Sprog. Og medens saaledes den almindelige Stemme høiere og høiere krævede Forandring, havde netop Alexander den 6te, det værste Uhyre blandt Paverne, drevet Kristenhedens Forargelse til det høieste, paa samme Tid som Koncilierne havde vist sin Uformaaenhed til at iværksætte nogen Reform.

Tiden var kommen, at Verden ikke længer kunde taale Tyranniet, Jordbunden var beredt for Luthers Fremtræden.

Spørger vi os nu, hvad det var, som gjorde, at det lykkedes for Luther, som mislykkedes for saa mange ædle begeistrede, troesstærke Forgjængere, der var døde som Martyrer for Sandheden, saa er det vistnok sandt, at han optraadte i en Tid, som paa mange Maader var forberedt til at modtage Sæden, som han skulde udsaa; det er sandt, at han havde havt mange umiddelbare Forkjæmpere, som i Skrift og Tale havde bekjæmpet Pavestolens Vildfarelser og Geistlighedens voldsomme sædelige Forvorpene; det er sandt, at den Begivenhed, som først drev Luther næsten ubevidst ind i Reformationsværket, Tetzels Afladshandel, optraadte saa forargeligt, at den maatte aabne Øinene paa den sløveste; det er fremdeles sandt, at de politiske Tilstande i hans Fædreland i høi Grad lettede ham Arbeidet. Men alligevel er han ligestor; alligevel er Reformationsværket en Gjærning af hans personlige Kraft, hans dybe Hjerteliv, hans klare Aand, hans ubøielige Karakter, hans fromme, ydmyge og dog freidige Offervillighed og uovervindelige Mod. Og hvad der fuldendte Værket, var den Sikkerhed, som ved Siden af alt dette udmærkede ham fremfor alle hans

Forgjængere, var, at Sandheden straaede i ham fri og ufordunklet, at han ikke rettede Slaget blot mod Ydersiderne af Livet, ikke mod Usædeligheden, ikke mod den enkelte Vranglære, men mod den Vranglære, som var Grundkilden til alle Skrøbeligheder, som var Pavedømmets Grundpille, som var det tykke Tæppe, hvorunder dette havde begravet alt Lys — imod Gjerningshelligheden. Det, som gav ham hans Styrke, og hans Gjerning dens uimodstaaelige Magt, det som med et Slag omstyrtede Pavelærens Betydning i alle Hjerter, som vare lidt modtagelige for Aandens Sandhed, var denne aldrig fordunklede Klarhed og Sikkerhed, hvormed han havde lært og forstaaet, at Menneskets Frelse er et Værk af Guds Naade og Kristi Forsoningsdød, og ikke af Kristi *Fortjeneste*, ikke af menneskelig Fortjeneste, ikke af Messer, ikke af Helgeners Forbøn, men ene og alene af hver Enkelts fuldkomne Hengivelse i Troen. Derved rammede han Pavedømmet lige i Hjertet; derved løste han ved et Slag de trælbundne efter Lys og Frihed sukkende Hjerter, derved omstyrtede han Pave og Koncilier, Skjærsild og Messe — førte den Troende lige hen i Naadens Arme, saaat de ikke behøvede de utallige Midlere, som den katholske Kirke havde stillet imellem Mennesket og Gud, og hvorfor de maatte betale — betale — og atter betale.

Det er Storhedens sande Mærke dette, at den midt i Forvirringen af alleslags stridige Meninger og af alle de mangfoldige Enkeltheder kan se klart og fastholde det ene Kjernepunkt, hvorum i Virkeligheden alt dreier sig — og med den ubøielige Villiekraft, som svarer til det sikre Syn paa Sandheden, ofre sig selv for at gjøre denne gjældende i hele dens Udstrækning. Dette var det, Luther gjorde. Med den Sikkerhed, som han havde vundet ved Skriftens Læsning under aandelige Kampe og Anfægtelser, under Studier og uafbrudt Bøn, havde han først her fundet og erfaret Freden i Troen paa Kristi Forsoningsdød og havde dernæst ligesaa klart forstaaet, at Kirkens Reform maatte begynde derfra. Erkjender da, vil man spørge, Katholicismen ikke dette Grunddogme? Jo, vistnok i død Theori, men ikke i levende Praxis.

Den havde brudt Spidsen af Forløsningsværket ved at fornægte Retfærdiggjørelsen af Troen, dens Afladslære havde umuliggjort enhver virkelig Forsoning, dens Afladspaxis havde kvalt den kristelige Samvittighed. Dette maa man forstaa for at forklare sig Luthers Storhed, og for at forstaa Muligheden af, at han,

den ydmyge Augustinermunk, den fattige Lærde kunde seire i Kampen mod Verdens to almægtige Herrer Paven og Keiseren, kunde med en stærk, ja uimodstaaelig Haand flytte en hel Verdens Liv og Udvikling over i nye Baner.

Det vil blive for vidtløftigt her at gennemgaa hele den Livsførelse, som bragte Luther til at blive den store Reformator, den store Menneskehedens Befrier. Kun nogle Træk skal nævnes, for at vise, hvad det var for et Lys, der skinnede i ham og hvilken Aand der drev ham. Hjemmefra havde han af sine fromme Forældre faaet en ulykkelig Fromhed som sin Arvedel. Det var den eneste, de kunde efterlade ham; i Bønnen havde Faderen hver Aften lagt ham i Herrens Favn, med Bøn og Formaning havde Moderen lært ham Guds Bud og Troens Artikler, saa godt de, som selv vare i den katholske Gjærningshelligheds Mørke, formaaede; i streng Tugt havde de efter Datidens Principer opdraget ham. Forældrenes Kjærlighed havde han fornummet og bevarede han i trofast og taknemmeligt Minde hele sit Liv; men Guds og Kristi Navn vakte hans Forfærdelse. Det var Frugten af den katholske Skikkelse, hvori Troens Krav fremstilledes for ham og Troens forløsende Forjættelser forholdtes ham. Faderen vilde have ham til at studere, da han saa Guttens Begavelse, og haabede, at han som Retslærd skulde gjøre sin Lykke; saa blev han sendt i Skole og Skolens Opdragelse var ligesaa grusomt streng, som Opdragelsen hjemme. Flittig og villig var han altid, men den overdrevne Strengthed fremvirkede hos ham en Frygtsonhed og Skyhed, som skulde synes at være en slet Forberedelse for den Mand, som skulde optage Kampen mod Verdens Mægtigste, som engang skulde udbryde: om der var saa mange Djævle i Worms, som Tagstene paa Tagene, vil jeg dog derhen.

Disse Barndommens Indtryk paa hans for dybe Indtryk saa modtagelige Sjæl udvirkede hos ham en Gemytstilstand, som stadig holdt ham vaagen for alle Indtryk af Guds Almagt og Menneskets Intethed, drev ham endelig til at blive Munk, for i Klosters Ro at finde den Fred, som udenfra flyede ham. Trods Faderens bestemte Ønske, trods den stærke Følelse, han havde af Lydighedspligten mod sine Forældre, traadte han ind i Augustinerklostret i Erfurt og blev Munk. Han var bleven indskreven ved Universitetet i Erfurt 1501, Magister 1503, var allerede selv optraadt som Lærer ved Universitetet, og hans Faders Forhaabninger

syntes at skulle gaa i Opfyldelse paa en glimrende Maade. Men Luther havde ingen Fred. Evigheden stod for ham og 3 eller 4 Gange var han bleven mindet derom paa en Maade, som gjorde et uudsletteligt Indtryk paa ham, blandt andet ved en Sygdom, som hans anstrængende Studier havde kastet ham i. I 1503 havde han paa Universitetets Bibliothek fundet en Bibel, som han da saa for første Gang, og som fængslede ham saa, at han ikke kunde blive træt af at læse i den og kun ønskede, at han selv engang kunde blive saa lykkelig at eie en saadan Bog. Klostret — Klostret blev al hans Tanke og Hu og den 17de August 1505 bankede han paa Augustinerklostrets Port og blev indladt. Men han fandt ikke Fred. Klostertugten var kun en Fortsættelse af den Opdragelse, han havde faaet i sin Barndom. Messer, Fasten og Spægelse, ja Selvpinsler bragte ikke Fred i hans Sjæl; han følte sig saa langt fra Gud, at han var Fortvivlelsen nær. Da var det, at den milde, menneskekjærlige, sandhedselskende Generalvikar for Augustinerklostrene i Tyskland Staupitz, havde paa et Inspektionsbesøg bemærket den unge, magre, nedslaaede Munk med det mildtlysende Ansigt og de dybe Øine, havde vundet hans Fortrolighed og trøstede ham — og dog var det ikke hans Trøst, som egentlig opreiste ham og frembragte det store Omslag, men en gammel enfoldig Munk, som pleiede og trøstede ham, da hans forfærdelige Anfægtelser havde kastet ham paa Sygeleiet, der havde talt om Naaden og havde udtalt de Ord, som havde slaet ned i hans Gemyt og som stadig og bestandig vendte tilbage til hans bekymrede Sjæl, at Kristus er død ikke blot for Verdens Synder, men for at »hans« Synder skulde være tilgivne. »Den Retfærdige af Troen skal leve«*), det blev Lyset paa hans Sti, Balsom paa hans Hjerte — Guds uendelige Naade — Kristus død for Verdens Synd, for hans Synd, for »min« Synd. Men Staupitz blev hans Ven for bestandig. Nu begyndte for Luther en ny Tid. Staupitz forærede ham en Bibel, og i den studerede han Nat og Dag. Ved Staupitz' Mellekomst kaldtes han til Universitetet i Wittenberg (1508) som Lærer i Filosofi og Naturvidenskab, meget mod sin Lyst; thi hans naturlige Frygtsomhed og Skyhed gjorde, at han næsten maatte drives ethvert Skridt fremad, og Staupitz var den, der syntes at være kaldet som Midlet i Herrens Haand til at

*) Habak, 2, 4. Brevet til Rom. 1, 17.

opreise dette Kirkens Lys paa den Stage, hvorfra det skulde skinne for alt Folk. Mod hans Villie var det ogsaa, at han skulde foredrage Aristoteles's Filosofi; ogsaa det var som Herrens Finger, at han skulde tvinges til at lære den Visdom, der skulde give ham Vaaben mod sine kommende Modstandere. Som Lærer ved Universitetet var det nu, han atter dreven af Staupitz tog den theologiske Doktorgrad (1512) og lærte Græsk af Filip Melanchton for at kunne læse det nye Testamente paa Græsk. Her blev han kaldet til at prædike i Augustiner Klosterkirke, siden til Præst ved Byens Kirke, men ogsaa dertil maatte han drives af Staupitz; selv følte han Rædsel som for en Formastelse over at skulle optræde som Herrens Tolk. Men snart strømmede Folk til fra alle Kanter for at høre hans beaandede og veltalende Ord om Tro og Frelse. Endnu var det ikke gaaet op for ham, at Pavedømmet var Løgn i sin inderste Rod. Der maatte mere haandgribelige Vidnesbyrd til. Han blev valgt til Sendebud til Rom for at tale 7 Augustinerklostres Sag, som var komne i Strid med Paven, og der skulde han med egne Øine se den utrolige Fordærvelse ved Pavehoffet og hele det katholske Væsen; han kom med Hjertet fuldt af Forestillinger om den Hellighed, som skulde lyse om Kristenhedens Hjerte, og reiste fuld af Gru over al den Vanhellighed, som raadede overalt. Her var det endnu, at han med Levninger af den katholske Overtro i sit Hjerte skulde krybe paa sine Knæ op ad den hellige Tempeltrappe, hvor man paa denne Maade kunde faa Aflad for sin Synd, men medens han var ifærd dermed, lød det som en varslende Røst i ham: Den Retfærdige af Troen skal leve, og han reiste sig op og gik bort. Han var længe nok i Rom til hos en lærd jødisk Rabbi at begynde at lære Hebraisk, og saaledes skulde han ogsaa paa denne Reise lægge Grunden til en ny Kundskab, som skulde bære Frugt i hans Bibeloversættelse. Skridt for Skridt forberedes han til sit store Værk. Hvorledes Tezels Afladshandel drev ham til at optræde mod Paven med sine 95 Theses paa Domkirken i Wittenberg, hvorledes Striden selv drev ham til Klarhed over sin Opgave og tilsidst til rent at bryde med Paven, hvorledes Kurfyrsten Fredrik den Vise og hans Efterfølger Johan den Bestandige blev hans Beskyttere, det er bckjendte Ting fra Verdenshistorien og Kirkehistorien. Reformationsværket blev fuldendt, Bibelen oversat paa Tysk, Augsburgerbekjendelsen, forfattet af F. Melanchton under Luthers eget Tilsyn, fremlagt 1530.

Lyset skinnede atter over Folkene, og Verden begyndte en ny Udvikling til Frihed, til Klarhed, til Fred. Og alligevel — hvor langt var der ikke igjen, før disse Aandens Goder var i Virkeligheden blevne Folkenes Eiendom! hvor langt er der ikke igjen endnu den Dag idag! En af Luthers første Omsorger, da Reformationen ved Fyrsternes, Stædernes, Folkenes Tilslutning var bleven en Kjendsgjærning, var at faa Skolevæsenet forbedret og Folkets Oplysning pleiet; i Folkets Oplysning laa Fremtidens Haab. Først Universiteterne; og der lyste Universitetet i Wittenberg som Mønster og Exempel, hvor Luthers Lære og Prædiken og hans Ven F. Melanchtons grundige Lærdom foruden andre fremragende Lærere trak tusinder af Studenter sammen, hvor man forlod det gamle ufrugtbare Formvæsen, og hvorfra yngre og ældre Mænd udgik for at udbrede god og nyttig Lærdom og Dannelse over hele det nordlige Europa, ogsaa til de ikketyske Lande. Dernæst Skolerne. Bekjendt er hans hjertelige og indtrængende Formaning i et Sendebrev af 1525 til Raadsherrerne i de tyske Stæder, at de skulde tage sig af Ungdommens Opdragelse og ansætte dygtige Lærere til at undervise den, og med Rette kunde han der paaberaabe sig, at der allerede var en Høst af dygtige studerede Mænd, som kunde anvendes til Velsignelse i dette Kald og afløse de elendige Munkeskoler, hvor Ungdommen tilbragte 20, ja 40 Aar med at læse saameget slet Latin, at de kunde forstaa sit Breviar og læse en Messe, eller som han ogsaa siger, med bestandig at lære og dog Intet at lære. Selv greb han ind med Raad og Veiledning, skrev sin lille Katekismus til alt Folkets Oplysning i Troens Sandheder, og altid tog han Filip Melancton, som han selv satte høit over sig i Lærdom og Forstand, paa Raad. Latin, Græsk og Hebraisk vilde han have læst, forat man aldrig skulde glemme at forstaa og fortolke den hellige Skrift rigtig; men Klasikerne skulde ogsaa læses, Historie, Naturkundskab, forat man skulde forstaa Verdens Gang og Guds Førelser; Grammatik og Logik og Rethorik, forat man skulde forstaa at tænke rigtig og udtrykke sig klart. Men han, som havde seet, at al verdslig Dannelse Intet hjalp mod det aandelige Mørke, som opstod af det fordærvede Hjertets Egenvillie, naar den sande oprigtige Religiøsitet blev fordunklet, han kjendte ingen anden Dannelse end den, der har til sin sikre og dybe Grund en Tro, der som Surdeigen gjennemsyrrer det hele Menneske. Fra ham er den

nye Tids Dannelse udvoxet i al dens Storhed og Yppighed; da han løste Aanderne fra Lænkerne, som bandt dem, saa lærte Menneskene at bruge sin Frihed og udfolde sine Kræfter. Og hvorledes har ikke Kræfterne udfoldet sig og Synsvidderne udvidet sig! Paa alle Aandslivets Felter har der foregaaet et indtrængende Arbeide, som har baaret Frugter baade i Theori og Praxis, hvorefter foregaaende Tider ikke havde nogen Anelse. Fænomenene har rullet sig op for vort Syn i en Rækkefølge og en indre Sammenhæng, som lægger den hele Verden aaben for den Kyndiges Blik, som snart ikke tillader nogen Krog at være ukjendt og uforstaaet. Og al denne Fremgang skyldes Luthers Gjerning. Den Troende som den Vantro giver ham Æren som den Første, der rettede de afgjørende Øxehug mod Mørkets Mur og brød den sikre Vei til Lys og Frihed. Men Følgen har været, at han ogsaa har modtaget Ros og Tak for, hvad han ikke har villet. Den menneskelige Frihedstræben har mange Skikkelser, og Friheden er ikke blot Menneskets høieste Gode, men ogsaa dets største Fare. Luther selv skulde faa Erfaring derfor. Den misforstaaede Frihed vakte ham en Fiende, der var Reformationen ligesaa farlig, som Pavedømmet, som den reiste sig imod, nemlig Sværmeranderne, som truede med at gjøre Reformationen til en Karikatur, i Frihedens Navn at tilintetgjøre al Lov og Orden og i Aandens Navn at fornægte Kristus; havde det ikke lykkets ham at kvæle denne Aand ved sin besindige, sandhedsaandende, modige Præken, saa havde Reformationen været dømt, og Huss's Skjæbne havde været ham selv vis.

Til to Sider er den menneskelige Frihed udsat for at skeie ud; den første er den religiøse Side, som viste sig hos Sværmerne, som indbilder sig, at alle subjektive Indfald er Aandens Tale, og derfor ikke taaler de objektive Kriterier, den anden er Vantroen, som gjør Menneskets Fornuft til Dommer over Guds Sandhed og kvæler Aandens Røst under bare Kritik. Imellem begge ligger Sandhedens smale Vei, og Luther havde det Lys, som lod ham finde den. For ham fandtes kun Frihed i Troens Lydighed. Men Troens Lydighed var for ham Djævelens Snare, naar den løsrev sig fra Guds Ords Autoritet. »Jeg slaar Eders Aand paa Snuden«, var de Ord, hvormed han jog Zwickauer Sværmerne fra sig. I denne Autoritet hviler alt menneskeligt Aandsliv og derfor ogsaa Staten; derfor er dens Øvrighed af Gud. Videnskaben havde kun

Ret, naar den tjente til at forklare og støtte Troens Liv i Menneskets Hjerter. Men bevidst eller ubevidst, med eller mod sin Villie, løste han alle Aandens Kræfter og aabnede dem det frieste Spillerum, og som Sværmeranderne brød frem allerede strax for Luthers Øine, saa maatte ogsaa den Tid komme, da den menneskelige Fornuft troede at kunne hjælpe sig uden Gud og Kristus, da Vantroen gjorde Mennesket til sin egen Gud — og et nyt Pavedømme paany truer med at kvæle Troens Liv, som Luther vakte. Det gamle satte Paven paa Guds Throne, gjorde Pavebud til Guds Sandhed og gav Syndsforladelse for Penge; det nye sætter menneskelig Visdom i Guds Visdoms Sted, lærer Mennesket at give sig sin egen Lov og Moral og at give sig selv Absolution for sine Synder; ja paa samme Tid, som det kræver Frihed som en Menneskerettighed, fornægter det den frie Villie og ophæver baade Synd og Ansvar. Overalt hvor Kristentroen vandrer sin velsignende Gang igjennem Verden, har den disse to Fiender ved sin Side, den falske Aandeligheds Overtro og den selvsikre Fornuftigheds Vantro. Efter forskellige Tidens Vilkaar antager de forskellige Skikkelser, men Aanden er den samme. Troens Lov og Orden er dem begge en Vederstyggelighed, fordi et Kristenmenneskes Frihed er dem en ubegribelig Ting.

Men hvorledes Livet end bølger frem og tilbage imellem Vantro og Overtro, imellem Gudsfornektelse og Selvforgudelse og andet Afgudereri, hvormeget end al Livets Erfaring viser Nødvendigheden af, at den, der har modtaget en Troens Gnist, voger sig selv og sit Hjerter, at det ikke besmittes, — det Liv, som Luther har vækket, skal ikke dø; det Lys, som vækkede Luther til Klarhed og til Fred, skal ikke slukkes. Naar Gudsforladtheden og Tomheden knuger det enkelte Menneske og den hele Slægt, skal atter og atter Opreisningen være i det Ord, som opreiste Luther til Sandhedens Tolk i Liv og Lære:

»En Retfærdig af Troen skal leve!«

Ære være Martin Luthers Minde! Tak og Pris være Gud, som sendte ham!

Før Talen.

Mel.: Herliga Land.

Vildfarnes Nat
Rugede tungt over Jorden;
Paven i Syden og Norden
Sanked sin Skat.

Bødlernes Baal
Sandhedens Vidnere kued;
Trofaste Aander dog lued
Høit mod sit Maal.

Endelig brød
Frihedens flammende Klinge
Veien for Tankernes Vinge,
Gudssæden skjød.

Sandhedens Bud
Trolddommen løste fra Læren;
Troen og Ordet fik Æren,
Troen i Gud.

Klarhedens Lyn
Faldt over Skrift, over Tale,
Aabned for Skolernes Sale
Friere Syn.

Kirkerne staar,
Takkende Minder i Vrimlen,
Spirene peger mod Himlen
Hundreder Aar.

Seklerne gaar.
Feststundens jublende Toner
Ud over Hytter og Throner
Klokkerne slaar.

Luther idag
Fødtes til Troens Befrier;
Thi lød fra Sletter og Lier
Klokkernes Slag.

Efter Talen.

Mel.: Længe var Nordens.

Bundet var Tankens herlige Vinger,
Lukket var Herrens hellige Bog;
Lærdommens Røster usselt kun klinger,
Fatteligt ei i fremmede Sprog.

Fordommens Skygger skred over Jorden,
Vidnerne skræmt med Baal og med Ban —
Steg saa med et en Stjerne i Norden
Spredende Lys til Folk og til Land.

Troen, som gjemt var, atter blev fundet,
Lærdommen gjenfødt i renere Form;
Kirken, som segned, atter blev grundet,
Værnet med Kraft mod Tidernes Storm.

Luther det var, som æskede Striden,
Kjæmpende haardt for Sjælenes Ret,
Sæden, som spredtes, modnet af Tiden
Sprang i en liflig Blomstring med ét.

Mægtig staar Træets frodige Krone,
Vingede Flok et skjærmende Ly,
Hvorfra en deilig Lovsang skal tone
Opad mod Herrens sollyse Gry.

Seklet det fjerde nu er udrundet,
Siden den Kjæmpe Livslyset saa, —
Alt, som af Frihed derfra er vundet,
Luther et varigt Minde skal staa.

Hvis du ei, Herre, Huset bevarer,
Mennesker faafængt lægger sin Sten;
Kirken beskjærm i kommende Farer;
Troen ophold os kraftig og ren!

Af hans Tiltrædelsestale 1875.

Men det er ikke blot i saadanne Ting, som ligefrem angaar Skolens Disciplin og Undervisning, at der bestaar en nøie Vexelvirkning imellem Skolen og Publikum. Der udgaar fra dette en Paa-virkning, hvorfor det ikke kan siges at være ansvarligt, men som dog alle for Skolen Interesserede bør være opmærksomme paa for saavidt muligt at benytte det Gode og afvende det Slette i den. Det er Tidsaanden, med Hensyn til hvilken dette gjælder nu mere end ellers. Der gaar en Uro igjennem vor Tid, som er mærkbar paa alle Felter. Menneskehedens Bevidsthed vakler og søger Støttepunkter i alle Slags Anskuelser. Revolutionære Meninger dukke frem og finde dygtige og videnskabelige Forsvarere. Vor Videns Stof bliver saa overvældende, at man næsten med Nødvendighed bliver ensidig, fordi man ikke magter Alt, og Ensidigheden leder til Absurditeter. Religion og Filosofi og Politik er udsatte derfor, og der skal en stærk Aand til at staa fast paa sit Standpunkt og ikke lade sig vildlede af forførende Bevisførelser. Grunden til Vildfarelserne ligger nærmest i den stærkt fremtrædende Frihedsfølelse, som gjærer og ikke kan finde sin rette Begrænsning og derfor saa ofte udarter til Tøilesløshed. Vi leve i en Overgangstid, i hvilken gamle Former sprænges og nye holde paa at dannes, og det Bestaaende anfægtes fra alle Sider. Agtelse for Autoriteten er nedbrudt og selv Respekten for det Hellige er i stadigt Nedadgaende; den sædelige Kjerne, som skal give Samfundslivet Fasthed og Styrke, angribes fra alle Sider. Alt, hvad der før var anset for uomstødeligt og helligt, er udsat for en opløsende Kritik, som endnu ikke har noget Positivt at sætte istedenfor det Gamle, der nedrives. Løse Indfald gjøre sig brede som videnskabelig begrundede Theorier. Religionen selv maa give Plads for en omsiggribende Atheisme eller ialfald Irreligiøsitet, og den menneskelige Skrøbelighed finder sig vel derved, fordi Frygten, Respekten fjernes. Disse nyere Retninger i det aandelige Liv ere negative, og i Mangelen paa aandelige Holdepunkter kaster man sig over det Materielle. De store Fremskridt nærer det menneskelige Overmod; den almindelige Velstand føder en almindelig

Fordringsfuldhed og Nydelsessyge, og Samfundsaanden og Folkekarakteren undergraves.

Hos os ere disse Retninger ikke rigtig komne til Orde, endnu undser man sig for at bryde aabenlyst med det Overlevede, endnu bevarer man tilsyneladende Respekten for Autoriteten, for Aandens og Kundskabernes Overlegenhed, for Religionen. Men det er for en stor Del kun et Skin. Baade praktisk og theoretisk trænger de nyere Retninger ind og ere bemærkbare nok for det opmærksomme Blik. Den almindelige Dannelse er større, det lader sig ikke nægte. Men Overfladiskheden voxer paa Grundighedens Bekostning. Alle vil naa de høieste Resultater ad Snarveie og forstaar ikke, at der gives ingen Snarvei til Visdommen. Man vil nyde Arbeidets Frugter uden dets Anstrengelser og forstaar ikke, at det er en Umulighed. Man glemmer den ubehagelige Sandhed, at et Menneske kun er, hvad det selv ved sit Arbeide gjør sig til, paa alle Felter, det sædelige, det intellektuelle og det materielle. Man søger Snarveie til Himmelen igjennem en forceret udvortes Religjøsitet, til Videnskaben igjennem Kompendier og populære Afhandlinger om de høieste Sandheder, som kun kan gjennebrænges af et ihærdigt Aandens Arbeide. Eller ogsaa ler man ad baade Religion og Videnskab og sætter Livets høieste Lyksalighed i materielt Velvære; men selv for dette kvier man sig for at arbeide. Lotteri og Børsspil, hasardøse Spekulationer, Forretninger, som hverken er grundede paa Formue eller Dygtighed, det er Tidens Tone. Man vil maaske indvende, at dette er et for mørkt Billede, at det altid har været Moralisternes Svaghed at klage over sin egen Tid og ophøie Fortiden. Maaske er det saa i en vis Henseende; men vist er det, at den mere almindelige Dannelse i vor Tid synes at berettige til større Fordringer, og at disse ikke opfyldes; at netop denne Dannelse giver Midler ihænde til at besmykke det Onde og sløve Sandsen for det Gode; at Sofisteriet trives og udbredes i en betænelig Grad.

Dette er dog, som sagt, aabenbarlig kun en Overgangstid, og det er nødvendigt, at Verden maa gjennebrænges en Famlingens og Usikkerhedens Tid, før den kommer paa det Rene med det Nyes rette Væsen og Begrændsning. Men den gjør Opdragerens Kald vanskeligt og stiller store Fordringer til hans Dygtighed. Der kræves af ham mere end ellers en aandig Overlegenhed og en Støhed i Karakteren, som tillader ham at overskue Tidens

baade Fortrin og Skrøbeligheder, som sikrer ham mod at lade sig forføre af det Slette i Tidsaanden og giver ham Midler ihænde til at vogte de unge for de lokkende Røsters Indflydelse. Det gjør hans Gjerning besværlig, fordi det udsætter ham for en dobbelt, lige uretfærdig Kritik. Det ene Parti vil let komme til at beskylde ham for Obskurantisme, hvis han ikke synes det modtagelig nok for de saakaldte »Tidens Ideer«, det andet for Letfærdighed, hvis han synes det for meget at give efter for dem; netop i saadanne Tider staar Meningerne skarpest imod hinanden. Det vil derfor kunne være et Tegn paa, at Skolen røgter sin Gjerning forsvarlig, at den holder den rette Middelvei, hvis den ikke tilfredsstiller tilfulde nogen af de modsatte Retninger; men det er dog kun en Mulighed, hvoraf vi Lærere ikke maa lade os blænde. Hvorvidt det vil lykkes mig at lede Skolens Opdragelse og Undervisning i den Retning, som jeg anser for den rette, derom tør jeg selv ikke udtale mig for bestemt; men jeg tror at se Veien, og jeg haaber, at Herren vil give mig visdom og Kraft til at udføre min Gjerning, som jeg gjerne vil det. Jeg har været saa heldig strax i Begyndelsen at forefinde et Lærerkollegium, med hvilket jeg har al Grund til at haabe snart at komme til en god Forstaelse og at arbeide med den rette kollegiale Aand, som er grundet paa gjensidig Tillid og retter Alles Anstrengelser paa det fælles vigtige Maal. Jeg begynder med Haab og Tillid; give Gud, at det ikke maa beskjæmmes. — — — — —

Af en Tale i 1876.

— — — — —

Jeg talte ved min Tiltrædelse ifjor om Skolens Afhængighed af Tidsaanden, til det Gode og til det Onde, som det var Skolens Opgave at komme paa det Rene med og idet jeg paaviste i almindelige Træk, hvorledes denne Tidsaand netop i vore Dage har mange farlige Sider, vovede jeg ogsaa at udtale, at jeg troede

at se mit Maal. Jeg klev altsaa en nærmere Forklaring skyldig — — — og jeg vil derfor ved denne Leilighed henvende Opmærksomheden paa Skolens opdragende Virksomhed.

Det har ikke manglet paa dem, som har ment at kunne indskrænke Fordringerne i denne Henseende til det mindst Mulige og da navnlig til Haandhævelse af den for Skolen nødvendige Disciplin, og som har villet, at med dette skulde man lade sig nøie for ikke at komme i Kollision med, hvad de anser for den nærmeste Opgave, nemlig Kundskabernes Meddelelse. Det er sikkert, at 6 eller 9 Aars Indøvelse i en fornuftigt og samvittighedsfuldt ledet Skoles Disciplin allerede i sig selv er en Opdragelse af ikke liden Betydning. Regelmæssigt Arbeide, Orden, Punktlighed og Lydighed, som i denne Tid kan og bør læres, er af stor moralsk Betydning, og hvis Skolen kunde begrændse sig til en vis udvortes Dygtighed for de forskjellige Livsstillinger, kunde den maaske erklære sig tilfreds dermed. Men jeg tror ikke man bør begrændse sit Maal saa snævert; Skolens Opdragelse har en større Opgave. Den ældre Latinskole var nærmest tilbøielig til at sætte denne i at opdrage vordende Videnskabsmænd, og naar nu i 9 Tilfælde af 10 Erfaring viste, at det kun var smaat bevendt med den Videnskabelighed, som Skolen formaaede at grundlægge, maatte man trøste sig med, at Mennesker i Almindelighed ikke var anlagte til at blive Videnskabsmænd, og man regnede det saa Skolen til Indtægt, at de, som ikke naaede saa høit, dog havde Opdragelsens Udbytte i den videnskabelige Aandsdressur, som Skolen havde meddelt. Dette Udbytte var heller ikke lidet, og dygtige Mænd i ikke ringe Antal er udgaaede af denne gamle Skole; men Opfatningen hængte sammen med det Afgudereri, som dreves med Videnskaben, og som man havde arvet fra Oplysningens Aarhundrede, efter hvilket en Videnskabsmand snart sagt ansaaes for at høre til en høiere Art af Mennesker og for at leve i en høiere aandelig Atmosfære, som andre Dødelige ikke naaede i dette Liv og kanske ikke engang i det næste.

Dette er med fornøden Begrændsning virkelig en Opgave for den høiere Skole, naar man blot nøgternt betænker, hvad paa dette Udviklingstrin kan naaes, og vogter sig for hos Disciplen at vække falske Forestillinger om, at Videnskaben er den eneste berettigede Aandsmagt i Livet. I den nyere Tid er der kastet et nyt Synspunkt ind i Opdragelsen, nemlig Nationalitetsspørgsmaa-

let. Man gaar ud fra, at et sundt og naturligt Aandsliv kun kan faa den rette og frugtbare Jordbund at udvikle sig paa, naar man ved Opdragelsen fremkalder og udvikler Alt, som i Sandhed er nationalt. Ogsaa denne Opfatning har ogsaa sin fulde Berettigelse, om det end ved chimærisk Misforstaaelse af, hvad den særlige Nationalitet kan udrette, og Uklarhed over, hvori den virkelige Aandsdannelse bestaar, har antaget uberettigede Dimensioner.

Alle disse her nævnte Momenter har sin Betydning for Skolens Opdragelse; men, som man vil have forstaaet, anser jeg ikke dennes Krav for tilfredsstillende dermed. Der er en anden Aandsmagt, som først sætter Kroner paa al Aandsdannelse; det er Kristendommen. — — — —

Sagen er, ikke blot at Skolens disciplinære Opdragelse kun er af underordnet Betydning, hvis den ikke bliver noget Mere, nemlig sædelig Opdragelse, men ogsaa, at denne mangler den nødvendige Grundvold, hvis den ikke bliver i Ordets sande Betydning kristelig. Intet er falskere, end Lessings Allegori om de 3 Ringe, at de alle skulde være lige gode, naar kun Eieren var overbevist om, at hans var den rette. Saa haard en Tale, som det forekommer Mange, at Hedningernes Dyder kun er glimrende Laster, saa har dog Augustinus væsentlig Ret. Kun skulde jeg ville udtrykke det lidt anderledes, at hedensk Dyd kun er Begyndelsen til Dyd, fordi den mangler den rette Maalestok, det rigtige Begreb om det Gode; hedensk Dyd har væsentlig kun menneskelige Formaal. Derfor ser man hos de Gamle, at det høieste almene Princip, hvorpaa de formaar at grunde sit Begreb om det Gode, var Staten, den høieste Kjærlighed, hvortil de formaar at hæve sig, var Fædrelandskjærligheden. Gud selv som væsentlig Kjærlighed, Kjærligheden og det Gode som væsentlig det samme har Mennesket kun begrebet igjennem Aabenbaringen. Derfor er al Religion, som ikke er Kristendom, kun Begyndelsen til Religion, kun en Længsel efter den, og de saakaldte faste Overbevisninger f. Ex. hos Jøder og Muhamedanere, beror kun paa den almindelige menneskelige Skrøbelighed at tage Skallen for Kjærnen, fordi det ikke er opgaaet og ikke har kunnet opgaa for deres Bevidsthed, at der indenfor Skallen er en Kjærne, den Ingen finder uden en Aabenbarelse, uden den Helligaands Bistand. Ogsaa inden Kristenheden, i Menigheden, hos dem, der bekjende sig som Kristne, findes meget hyppigt det samme Hedenskab baade hos dem, der har ladet

sig nøie med Dogmatikkens Skal og ikke annammet den levende Kjærlighed, som derfor væsentlig staar under Lovens Tvang og ikke har følt Forsoningens Virkelighed og Frigjørelsens Glæde, og videre hos dem, som i overmodig Tillid til den menneskelige Videns Fuldkommenhed forkaster Kristendommen, som af sin egen menneskelige Viden har troet at skabe sig en renere Religion og ikke at trænge til nogen Aabenbaring, som ikke vil forstaa, at Videnskaben ligger helt under Loven og som tager Friheden som et Rov, saafremt de ikke rent ud fornægter Friheden og dermed Evigheden. Men Sandheden er, at det Gode, som skal virkeliggøres i Sædelighed, kun virkeliggøres under Loven, som Pligt og derfor udvortes, hvis det ikke sker i det personlige Gudsforhold, i virkelig Religion, — og virkelig Religion er kun Kristendommen, fordi der intetsteds er virkelig Frihed uden i Kraft af Forløsningen. Paa den anden Side er det ogsaa en Misforstaaelse, at menneskelig Viden ikke har noget med Sædelighed og Religion at bestille. Kun paa Grundlag af den gode Villie kan Mennesket udvikle sig normalt, og ligesom det kun fra et saadant Standpunkt, at det faar det rette Syn paa Verdens og Naturens Foreteelser, saaledes er al menneskelig Viden misvisende og fornemmelig en farlig Støtte for det menneskelige Hovmod, naar den ikke tidt og jævnt viser hen til sin egen Utilstrækkelighed og til sit Supplement, som er i Religionen.

Discipelen maa aldrig lære at tro, at hans Viden har i og for sig nogen væsentlig Betydning for hans evige Selv; han maa forstaa, at hans egentlige Opgave ligger i Udviklingen af hans Vilje, er ethisk-religiøs, og at den bedste Frugt af hans Viden er at hjælpe ham til at forstaa denne sin Opgave. Men han maa heller ikke tro, at det er overflødigt at lære, fordi man kan naa et ethisk-religiøst Maal uden Lærdom. Det er netop nødvendigt baade at lære meget og at udvikle sin Tænkeevne, fordi man ellers er udsat for paa alle Kanter at tage feil, for at anse Væsentligt for uvæsentligt og omvendt, for at overvurdere sig selv; thi dette er just den manglende Aandsdannelses Skrøbelighed. Og det er nødvendigt at gjenneengaa sin intellektuelle Udvikling ved egne Anstrengelser, fordi man kun paa den Maade naar til Frihed. Den Frihed, som tager sine Overbevisninger paa en Andens Ord og stiller sig sine Livsopgaver efter en Andens Anvisning er ikke meget værdt. Den faar aldrig i Sandhed enten Over-

bevisninger eller Opgaver og er altsaa i Virkeligheden et Selvbedrag. Den indbilder sig at ville og handle med Frihed, medens den i Virkeligheden gaar alle mulige, heldige og uheldige, Indskydelsers Ærinder. Maalet er ikke at erhverve Kundskab, men Visdom. Hin alene slaar snarere ihjel end levendegjør; men Visdommen, som igjennem en sand Forstaaelse af Kundskabens Væsen har lært, at det kun er her i Verden, at Kundskab er Magt, men at det sande Liv beror paa en ret Forstaaelse af, at Kundskab, det Bedste, som Mennesket kan gjøre ud af sig selv, er Afmagt, det er Maalet — og dog et Maal, som ikke vindes uden megen Kundskab og et strengt Aandens Arbeide.

Ved Kathedralskolens nye Bygnings Indvielse den 29de Mai 1878.

Mennesket fødes og dør, Slægt kommer og gaar uden at efterlade sig Spor. Den, som var æret og anseet igaar, tales maaske om idag og glemmes imorgen. Hvad er der saa, værdt at arbeide for, at anstrænge sig for, at opofre sin Ro og sin Magerlighed for, at paatage sig Besvær, Uro og Bekymringer for? — Saa tænker desværre mange, og de lever for at gjøre det Bedste og Behageligste ud af Livet for sig selv, og naar de er vandrede bort, hvem spørger saa mere efter dem? De har, som Horats siger, levet for at fylde Tallet, Andre fylder Tallet igjen efter dem, og Verden gaar sin vante Gang uden Afbrydelse.

Er dette en Betragtning, som er et Menneske værdig? Er dette et Liv, som er værdt at leve? Er det derfor, Gud har sat Mennesket i Verden og begavet det med Evne til at fatte og til at ville det Høieste?

Et Maal erkjendte selv de gamle Hedninger var værdt Arbeidet, var værdt Kampen, ja Livet selv — og, det var Eftermælet. Manden dør, men hans Eftermæle lever; Sagaen skal be-

vare hans Navn og kommende Slægter skal prise hans Gjerninger. Det var en Aand, som raadede høit hos vore Forfædre, og det er en Arv, som det har efterladt os, men som vi har lært at forklare bedre: et Eftermæle er svært at vinde, dertil skal stor Anstrengelse, — den kan vi øve; dertil skal stor Udholdenhed, den kan vi maaske ogsaa vise; men dertil skal stor Begavelse og den afhænger ikke af os selv. Et Eftermæle vinder kun faa og dertil kommer ogsaa, at dette er en Løn, som er den skrøbelige Menneskeheds Tribut, og mangt et Eftermæle, som bliver i Tidens Saga er af tvivlsom Beskaffenhed, og forekommer os ikke værdt at trægte efter. Men vi ved, at Gud er stor i den Ringe, at der er et Sted, hvor Menneskets Gjerninger skrives med uudslettelig Skrift, og hvor det paa Mange skal sandes, at de Sidste skal blive de Første, og de Første de Sidste. At have et Eftermæle er godt, men bedre, at have sit Navn optegnet paa Livets Tavler, naar Regnskabsdagen kommer. Det er saaledes vi skal forstaa den Arv, vi have taget fra Fædrene; de kjæmpede for det Bedste, de vidste — saa skal ogsaa vi, men vort Maal er sat høiere, skjønt det kan naaes af flere.

Det er ikke Gjerningen, det kommer an paa, men den Aand, hvoraf Gjerningen udgaar. Det er afhængigt af mange tilfældige Omstændigheder, hvorvidt en Gjerning lykkes, men at Kjærlighedens Aand altid kan raade i vort Liv, det er afhængigt af os selv; der er det, vort Ansvar begynder. Denne Aand byder os ikke at søge vor personlige Tilfredsstillelse, men at søge Livets Opgaver løste ved at leve for Andre, for sin Familie, for Samfundet, for Menigheden, for Fædrelandet; og det er Livets store Hemmelighed, at man netop ved saaledes at hengive sit Liv vinder for sig selv det rigeste Indhold, den største Tilfredsstillelse. Det er i de almene Ideers og Interessers Tjeneste, at Menneskelivet fuldkommes. Ingen føler en renere Glæde, end den, som kan glæde sig for og med Andre, Ingen større Tilfredsstillelse ved Livets Gjerning, end den, der kan hengive sig til den, ikke som en Leiesvend, men som den, der har et Kald. Da først forstaaer han, hvad det er at have et Kald, og hvad det vil sige, at dette Kald er af Gud. Da først forstaaer han sit personlige Livs Hemmelighed og spørger ikke med Tomhed i sit Indre, hvad han dog egentlig lever for. — Jo flere der er besjælede af den Aand, desto rigere og sandere Liv lever ogsaa

Samfundet, og dettes Trivsel virker igjen tilbage paa den Enkeltes Liv. Da hersker den rette Solidaritet, den rette Aand i Samfundet.

I dette Samfundsliv er Ingen overflødig. Derfor er det nødvendigt, at Enhver stræber at erhverve al den Dannelse, som der aabnes ham Adgang til. Der kan findes Dannelse uden Kjærlighed, ja ogsaa Kjærlighed uden Dannelse, men den Form, hvori Kjærligheden viser sig som Samfunds-aand, bliver, hvis den er uden Dannelse, en Vantrivning, thi den forstaar ikke sine Opgaver.

Man skal leve for det praktiske Liv, og saare faa kan gjøre det til sin udelukkede Opgave at samle Kundskaber og udvikle sin Aand: men i ethvert civiliseret Samfund maa der være en Stand, som har denne Opgave, det er Videnskabsmændenes Stand, og i ethvert Menneskes Liv maa der ialfald have været en Periode, hvori han har levet derfor; og det er for de Fleste Barndommens og Ungdommens Udviklingstid, Skoletiden.

I Videnskabsmandens stille Helligdom, i Studerekamret, hvor han er ene med sig selv og sine Tanker, eller hvor han har til Selskab det Ædleste og Viseste, som store Aander har skjænket Verden af Tanker, har hans Liv et Indhold, en Rigdom, som ingen ydre Rigdom eller Høihed kan skjænke. Der lever han i sig selv hele Menneskehedens Liv; hans Tanker gransker Oldtidens og Nutidens Visdom, Aandens og Naturens Dybder oplades for ham; hans Sjæl hæver sig frit over Tidens og Rummets Skranker. Der i det snevre Rum hæver sig en Himmel med lysende Stjerner over ham, som drager ham opad, altid opad mod den evige Sandheds Egne. Der forsvinder alt, hvad der er smaat og usselt, hvad der er nedtrykkende og forstyrrende. I disse smaa Helligdomme præges Sandhedens rene Guld til den Mynt, som bliver gangbar i Verden udenom. Der annammes de uklare, konfuse Tanker, som avles i den travle Verdens Tummel, drøftes, renses og forklares og kommer ud igjen for at blive frugtbare i Livet. Videnskabsmandens Stilling er maaske ringe og trykkende: hvad gjør det? Hans høie Syner, Ideernes og Idealernes Verden kan Ingen berøve ham, ligesom al Verdens Rigdom ikke kunde købe ham dem. Er han ogsaa i en udvortes heldig Stilling, hvormeget ædlere og rigere er da ikke hans Liv, end dens, der ikke ved, hvortil han skal bruge sin Rigdom for at udfylde Tomheden?

Denne Videnskabsmandens Lykke er ikke længer — det er vor Tids Ros og vor Tids Lykke — udelukkende forbeholdt

en enkelt Stand. Der er ikke længer noget stort Skillerum imellem Samfundets Medlemmer. Stat og Kommuner gjør Alt for at udbrede Dannelsens Velsignelse til Alle. Der bygges Skoler og gageres Lærere og Adgangen lettes paa enhver Maade for Enhver, som søge efter Aandsdannelsens kostelige Gode. Kan end ikke Alle blive Videnskabsmænd, saa kan dog Mange, saare Mange tilbringe en stor Del af sin Tid — Barndommen og selv en stor Del af Ungdommen — med at samle Kundskab, udvikle sin Forstand, sine Evner, sit Syn paa Livet og Verden, med at lægge sig op en Skat, som han senere baade kan tære paa og forøge. Kan ikke Alle ofre sin Tid til at studere, saa forøges dog daglig Tallet paa dem, som berigede med Kundskaber og en dannet Aand, kan lægger sin Skjærv med til Menneskehedens store Fremskridtsarbeide, som med Syn paa og Interesse for Samfundets fælles Interesse ikke blot sørger for sine egne egoistiske Interesser, men deltage i det store Kjærlighedsværk, som i Tidens Løb mere og mere skal forene Menneskene til et stort Broderskab. Maa end den videnskabelige Stringents og Klarhed, den videnskabelige Indtrængen i Sandhedens og det Ideales Væsen være forbeholdt de Faa, som kan ofre sin Tid dertil, saa udvides dog daglig for Alle Adgangen til at deltage i dette Arbeides Resultater, til tilnærmelsesvis at faa Forstaaelse deraf og udnytte dem i Livet baade til Sandhedserkjendelse og til praktisk Nytte, og saa forøges ogsaa i omvendt Retning Tallet paa dem, der ved sin Indsigt og sit Arbeide øver en frugtbar Tilbagevirkning paa Videnskabens Arbeide.

Det er Eders Skolegangs Hensigt, kjære Disciple, at føre jer ind i dette Liv, at lære jer at deltage i dette Samfundsarbeide, at gjøre jer til nyttige Lemmer istedetfor unyttige Udvexter paa Samfundslegemet, at give Livet et Indhold ogsaa for jer, at gjøre jer tilfredse og lykkelige ved at aabne jert Øie for Livets Sandheder, ved at give jer Aand et Grundlag, hvorpaa I siden kan bygge en videnskabelig Erkjendelse, om det forundes jer, men ialfald kan bygge en sand Erkjendelses og Forstaaelses Bygning af jert Livs Erfaringer. Der maa Ingen gaa uvidende, sløv og dum igjennem Livet, som har Leilighed til at undgaa det, dertil er jert eget Liv for kostbart. Staten og Samfundet har ikke Raad til at faa blinde Muldvarpe og udygtige Mennesker til Borgere og Medlemmer. I har endnu mindre Raad for jer egen Skyld til at blive det; thi I har ikke mere end et Liv til jer Raadighed og I maa

sørge for, at det ikke forspildes. Legen maa have sin Tid, men Arbeidet ogsaa sin. Den, der leger og dovner, naar han skulde arbeide, han begaar Synd, først mod sig selv; thi han bereder sig selv Ulykke for sit kommende Liv; dernæst mod sit Samfund og sit Fædreland; thi han berøver det den Hjælp og Medvirken, som han kunde yde det ved at bruge de Evner, som Gud har givet ham, paa en rigtig Maade; endelig mod Gud selv, hvis Gaver han miskjender og misbruger. Man hører ofte Folk ræsonnere saa, at man maa søge Fornøielsen medens man kan faa den og kan nyde den; Intet er mere falskt. Man skal lege for at kunne arbeide og arbeide for at kunne have godt af Legen. Kanske I endog indbilder jer, at det er for Lærernes Skyld, at der holdes Skole, og I forstaaer ikke, hvilket stort Gode der ligesom puttes jer i Munden, fordi jer Skolegang begynder saa tidlig og Andre sørge for, at Alt kan være tilrede for jer. Hvis I voxede op uden Lærdom, fordi det var for kostbart for jere Forældre at skaffe jer den, saa vilde I nok siden bedre skjønne, at I savnede noget Væsentligt, som det var værdt baade at arbeide og betale for; og kunne I ret forstaa det, vilde I ogsaa føle Taknemmelighed mod Staten og Kommunen for de store Opofrelser, som gjøres for at skaffe jer Adgang til Dannelse. — — Forstaaer I, om end kun nogenlunde, hvilket uvurderligt Gode Dannelse er, saa vilde I føle, hvor taknemmelige I maa være, fordi I lever i et Samfund, som har Sands for, og som er villigt til at ofre saa meget for at udbrede Dannelse. Og dog fordres der ikke nogen anden Taknemmelighed af jer, end at I skal forstaa jert eget Bedste og i størst mulig Udstrækning benytte den Anledning, som aabnes jer til at samle Kundskabens Skatte og Forstaaelsens Rigdom.

Arbeidet er kun en Forbandelse, fordi Mennesket synes saa. Det er i Virkeligheden den største Velsignelse for Mennesket i dets Skrøbelighed. Det holder Sjælen frisk og giver Livet Interesse; men af alt Arbeide er det, som gaar ud paa at kjende Verden og at kjende Gud, det som har til Opgave at aabne vort Øie for Sandheden, den største Velsignelse. I hige efter at komme bort fra Skolen, for at prøve jere Kræfter i Livet, og det er naturligt; men det er netop i Skolen I skulle vinde de Kræfter, I skulle bruge siden; det er netop i Skolen I skal lære at kjende den Sandhed, som skal styre jere Skridt, naar der ikke længere er Nogen til at styre dem for jer; det er netop i Skolen, I skulle

faa en Følelse af, at Gud er Sandheden, og lære at fortrøste jer til ham til at holde Hjerte og Øine aabne for de rette Veie; det er i Skolen, I skal lære ved at arbeide at det kun er ved Aandens eget Arbeide, at den Forjættelse fuldbyrdes: Søger, saa skal I finde. Maatte I lære at forstaa dette, at I kunde begynde Livet, naar I er færdige med Skolen, med de rette Kræfter. — — — —

For de sidste store Opofrelser, som vor Kommune har gjort for at skaffe os et Skolehjem, hvor vi i Sandhed kan arbeide med Følelse af Velbefindende, store, lyse, luftige Værelser, hvor alt udvortes Tryk paa vort Arbeide er fjernet, og hvor Tankerne selv synes at komme saameget lettere og friere, som synes overalt selv at opfordre os til at bevare denne Følelse af Hygge ved at holde Alting ordentligt og net og smukt omkring os, aflægger vi idag vor hjertelige Tak til Kommunen og henvender denne Tak til den tilstedeværende Ordfører og øvrige Medlemmer af Formandskabet. Vi takker Forstanderskabet for dets beredvillige Medvirken, Bygningskommissionen for dens ivrige Omsorg for at Arbeidet skulde svare til Forventningerne, Ingeniør Riis for den Andel, han har havt i Arbeidets Bestyrelse og udført med Kyndighed og Interesse for Skolen, og alle Andre, som har anstrengt sig for at levere godt og solid Arbeide. Men vi takker først og fremst Ham, som vækker og bevarer den gode Aand i Samfundet, og bede, at han, som fuldkommer, hvad vi arbeide i Skrøbelighed, vil lægge sin Velsignelse over vor Skole, at dens Arbeide maa bære de rette Frugter for Store og Smaa, at Arbeidets og Flidens, Ordenens og Selvbeherskelsens, Ydmyghedens og Selverkjendelsens, Fremskridtets og Selvtugtelsens Aand maa raade iblandt os, og give os den Styrke og Freidighed, som den har, der ved, at han arbeider med Herren.

Af et Foredrag om Dannelsens Væsen, 1877.

Menneskehedens egen Udvikling har angivet os Dannelsens Begreb. Den begynder der, hvor Mennesket forlader Naturstandpunktet, ifølge hvilket det ureflekteret modtager alle Indtryk udenfra og ubevidst bearbejder dem, der, hvor det bliver sig selv bevidst som selvstændigt tænkende og villende Væsen — og skrider fremad, eftersom den bevidste Tænken og Villien skrider fremad. Hvad der driver Mennesket fremad, er Gudsbevidstheden, som fra Begyndelsen hviler skjult paa Bunden af Sjælen og er Grundvolden for alle dens Instinkter, og Udviklingen gaar af sig selv ud paa at bringe denne Bevidsthed frem til Klarhed. Alt, hvad Mennesket gjør, sigter i dybeste Grund paa dette Maal. Men den Spaltning, som ved Faldet er indkommet i Mennesket, lægger uoverstigelige Hindringer i Veien for Opnaelsen af dette Maal, Instinktet taler ikke høit nok, andre Drifter har større Magt og fører til Siden af, vel endogsaa fra Maalet istedenfor til det. Reflexionen, som udspringer af disse Instinkter, bemægtiger sig den ene Side af Tilværelsen, den ydre, objektive, forstandsmæssige, og eftersom Instinkterne i det Hele igjennem dem gaar over til Bevidsthed, saa trækker det religiøse Sandhedsinstinkt sig mere og mere uforstaaet tilbage i sin Skal, og det bliver alt mere vanskeligt at faa det frem, saaledes som i hele den græske Verden kun Sokrates havde nogen saa stærk Fornemmelse af det, at han kunde forsøge ogsaa at gjøre det til Gjenstand for Reflexion. Saaledes kommer menneskelig Dannelse til at staa i Strid med Gudsbevidstheden, den religiøse Følelse, og overladt til sig selv lever den et stakket Liv, som mangler Foryngelsens Evne, og gaar tilgrunde. Først ved Kristendommen stilles Opgaven klart frem og dens Løsning bliver mulig. Den bliver endnu ikke virkelig. Menneskebevidstheden staaer bestandig i Strid med Gudsbevidstheden. Denne, skjønt Grundvolden for det hele Sjæleliv, fremtræder i Kristendommen i en saadan Skikkelse, at Forstanden ikke fatter dens Væsen; thi denne fordrer intet Mindre, end at Mennesket for at finde sig selv, skal opgive sig selv. Ikke blot legemligt, men aandeligt er Kristendommens Psastand, dens Fordring og dens Forjættelse, at den, som hengiver sit Liv, skal finde det.

Her har vi atter fundet en ny Bestemmelse af Dannelsens Væsen; for at være sand menneskelig, maa den tillige være kristelig. Den begynder med objektiv Erkjendelse, med Kundskab og Kundskabens Tilegnelse og Bearbejdelse igjennem Tænkning, men den ender med Selverkjendelse. Den har altsaa to Sider, den videnskabelige og den religiøse. Den første er trods alle Videnskabens Paastande Mennesket ikke nok; det Dybeste i Sjælen, det som skaber Uroen og fordrer Hvile, finder ikke denne; saalænge Sjælen arbejder med Tilegnelsen, føler den for hver overvundet Vanskelighed, hvert nyt Lys Seierens Glæde og kan skuffe sig selv ved en Illusion om Tilfredsstillelse. Men naar den har magtet sit Stof og vil hvile sig ud i det Vundne, saa mærker den snart, at Uroen ikke er forbi, at det dog ikke egentlig var det, den søgte, som var Samvittighedens Hvile i Gud. Derfor er Dannelsen ikke fuldkommen, før alle vore Kundskaber, alle vore Erkjendelser som Radier i en Cirkel pege hen til Livets Centrum, den ene Sandhed, som er Livet.

Kan nu Almendannelsen gaa denne lange Vei? Nei, det tillader ikke Menneskets Vilkaar; men ikke nok hermed, det er en Selvskuffelse at tro, at den mest ubegrændsede Kundskabsmasse og dens gjennemtrængende Erkjendelse af sig selv føre til dette Maal. Det vilde ikke være godt for Kristenlivet i Menigheden, om dette skulde være nødvendigt for at komme til Hvile i Troen. Sagen er omvendt, denne Forstandsdannelse er ikke nødvendig for at være en Kristen, men vel er det nødvendigt at være en Kristen for at Dannelsen skal være sand. Almendannelsen kan kun bestaa af en begrændset Kundskab, men een Kundskab maa den først og fremst besidde og magte og det er Kristendomskundskab. Thi vel er Kristendomskundskab heller ikke nok til at være en Kristen, men det er dog dens absolut nødvendige Forudsætning. Man gjør ikke Kristne hverken af Børn eller Voxne ved at lære dem Religion, det maa overlades til Livet selv, den personlige Erfaring, men denne kommer heller ikke som bevidst Erkjendelse, hvis ikke Sjælen eier det Fundament af Viden, hvorigjennem Erfaringen kan gestalte sig til Erkjendelse. Uden det bliver Resultatet kun uklare, uforstaaede og utilfredsstillende Stemninger. Paa den anden Side vilde det være en stor Misforstaaelse at tro, at »det ene Fornødne« er saa at forstaa, at den øvrige Dannelse er overflødig; Dannelse er en menneskelig Fornødenhed

og derfor ogsaa en kristelig; der gives ligesaavel dannede og udannede Kristne, som dannede og udannede Mennesker; i begge Tilfælde medfører Mangel paa Dannelse Uklarhed i Tænkning, skjævt Syn paa Livet, for den troende Kristen paa den kristelige Sandheds Indflydelse paa og Fremtræden i Livet. Ogsaa Troen kan være forbundet med Overtro; Dannelsen er det, som skal skjelne det Ene fra det Andet, Dannelsen rensrer Begreberne, forædler og løfter Forestillingerne og fjerner Misforstaaelserne. — Hvormegen Dannelse hører altsaa med til Almendannelsen? — Allerede ved at omtale det væsentlige Fortrin ved den græske Dannelse kom jeg til at fremhæve Friheden. Den er Dannelsens Hovedhjørnesten, ligesaavist som heller Ingen bliver Kristen uden i fri Hengivelse. Men denne Frihed er ikke Noget, som gives udenfra; den kommer indenfra. Der er en uadskillelig Gjensidighed i dette Forhold. Aandelig Dannelse giver Frihed, men den forudsætter ogsaa Frihed. Her er et Punkt, hvorpaa formentlig vi Ungdommens Opdragere maa rette vort Blik. Intet er bleven saa misforstaaet som dette Begreb, Frihed, og ingen Misforstaaelse medfører skadeligere Følger for Aandslivet. Frihed uden Lov og Regel er Tøilesløshed. Men her, hvor vi taler om Dannelsen, er denne Lov og Regel en indre, den, som Mennesket sætter sig selv. Evangeliet har ophævet Loven, men kun for at Mennesket skal sætte sig selv Loven. Den politiske Frihed har løsnet paa alle Baand, men saameget nødvendigere er det, at Mennesket skal lægge Baand paa sig selv, Selvbeherskelsen maa træde i de ydre Baands Sted. Og disse Baand er ikke lettere, ikke løsere end de udvortes, tværtimod, det som skræmmer Verdensmennesket bort fra Kristendommen, er netop de ideale Fordringers ubønhørlige Strengthed. Men Sagen er, at eftersom Personligheden udvikler sig i Frihed, saa forandres Fordringerne fra ydre til indre; Personligheden stiller Fordringerne til sig selv; det bliver en indre Trang og Nødvendighed at opfylde dem, og da finder Mennesket kun Tilfredsstillelse ved at se dem opfyldte. Dette Maal naar Mennesket kun igjennem sig selv. Ingen Magt, ingen Autoritet, ingen Lærer og ingen Lærdom kan give det. Mennesket maa ved eget Arbeide naa det. Dette er det, som saa sørgelig miskjendes i vore Dage. Det medfører tilsyneladende større Glands at have Kundskaber, end at være en Personlighed. Derfor har Kundskaben faaet en altfor stor, ja skadelig Betydning. Fra den høieste til den laveste Dannelse gaar

Bestræbelsen ud paa at rivalisere i Kundskaber, paa at danne Menneskene til levende Lexika istedenfor til Personlighed. Til Dannelsen udkræves ikke at have saa særdeles mange Kundskaber, kun saa mange som Sjælen kan bearbejde og tilegne sig i klar Erkjendelse. Uden Kundskab finder ingen Udvikling Sted; Sjælen maa have et Stof at øve sig paa for at vinde Erkjendelsens Klarhed. Men overlæsses Hukommelsen med mere, end Sjælen kan magte at bearbejde, taber Tilegnelsens Energi og Personlighedens Udvikling sig i samme Grad, som Feltet udvides. Der maa alt-saa for Dannelsens egen Skyld være streng Begrænsning i Stof-fet. — — Hukommelsen er en velsignet Evne, men skal den arbeide alene eller hovedsagelig, sker det paa Personlighedens Bekostning. En ligesaastor Miskjendelse ligger paa en anden Side og er kommen frem i nyere Tider. Det er den, at ville gjøre Fantasien til et overveiende Led i Opdragelsen og Dannelsen. Fantasien er ogsaa en ædel Gave, som har udrettet Meget til at løfte Menneskeanden ved at foregribe Dannelsens Fremtidsvei og ligesom tage Sandheden med Trumf. Men man maa betænke, at der skal adskillige Forudsætninger til, for at denne Evne skal virke til Held. For den Aand, som har faaet Opdragelsens Tugt, Erkjendelsens Klarhed og Forstandens Herredømme, tjener Fantasien til at lyse op over Livet ved at forme Ideerne i haandgribelige levende Billeder, den giver Erkjendelsen Styrke og Villien et kraftigere Sving; men vil man give den Rum med Tilsidesættelse af Forstanden og paa dens Bekostning, saa gjør man uklare Indskydelser, uberettigede Forestillinger og Luner til den menneskelige Fornufts Herrer; istedetfor at lære Mennesket at arbeide en Regel og Rettesnor for Livet udaf sig selv, overgiver man Aanden til Ulov og Uorden, istedetfor at fremme Frihed i Opfatning, i Tanke og Villie fremmer man Tøilesløsheden. Det er vistnok noget særdeles tiltalende i at tænke sig Muligheden af at udvikle et Folk med en kraftig arbejdende Fantasi, der kan fylde Sjælen med høie Tanker og sætte sig høie Opgaver. Men man maa ogsaa betænke Menneskeandens Vilkaar. Der er ingen Evne, som saa let tager Magten fra Mennesket som denne. Den kan kun virke til Gavn, naar den ikke faar Lov til at udvikle sig stærkere end at Fornuft, Erkjendelse og Vilje kan følge med. Forsømmer man Sjælearbejdet, det regelmæssige, jævne og jævnt udviklende Arbejde, frembringer man blot Skin af Dannelsen; ingen Evne er saa

skikket til at skabe Selvforblindelse, som netop Fantasien; at tillade Fantasien at udvikle sig uden dette strenge Selvarbejde, er at følge Ikarus' Exempel at flyve mod Solen med Vinger, fæstede med Vox. Solen smelter Voxet og den stolte Flugt ender i Havet. Fantasien Vinger trænger netop til stærke Muskler og seige Sener, for at den ikke skal bære Mennesjælen did, hvorhen den ikke bør og ikke skal komme. Men disse Muskler og Sener udvikler kun Selvarbejdet. I det Hele beror den store Misforstaaelse i denne Anskuelse derpaa, at den vil give for Meget, den er altfor gavmild med Aandens Goder. Det kan ikke nytte at give mere, end Discipelens Aand kan modtage; man maa ikke stoppe Menneskesjæle som Strasburgergjæs. Den sande Opdragelse bestaar ikke saa meget i at give, som at sætte istand til at modtage, at udvikle Aandens sunde Fordøielse; men dertil maa Selvarbejde først og Selvarbejde sidst, lidet og fornuftigt valgt Stof, men energisk og klart kjent og erkjendt. Man har forseet sig paa den poetiske Evnes Betydning for Nationerne i deres Barnetid. Man glemmer, at Verden har overlevet den Tid. Dengang da Aanden laa i Svøb, laa Sandheden i Instinktet, og Sandhedsinstinktet var en overmaade sikker, men ogsaa en overmaade langsom Fører til Sandhed. Nu vælter Erkjendelsernes Masse ind over En, Sandhedsinstinktet bliver borte under Aandens Travelhed for at forstaa dit og dat, som med Magt paatrænger sig og fordrer Forstaaelse. Det eneste Middel til her at finde sig tilrette og skabe et sundt Aandsliv, er at lære Aanden fra Begyndelsen af strengt methodisk Arbejde inden en begrændset Erkjendelseskreds. Dannelsens væsentlige Mærke er at finde sig selv, at have sig selv med fuld Bevidsthed, og ikke tillade, at enten Kundskabernes objektive Masse eller Fantasien løber af med Personligheden. — — —

Engelsk	i 6te Middelskolekl.	5	Timer.
	i 5te do.	6	—
				24

Adjunkt Bessesen.

Engelsk	i 3die Latinklasse	3	Timer.
	i 2den do.	3	—
	i 4de Middelsko.kl.	5	—
Fransk	i 3die Lating.	2	—
	i 2den do.	2	—
	i 1ste Latin- og Realg.	2	—
	i 1ste Realg.	1	—
	i 6te Middelskole	2	—
	i 5te do.	3	—
				23

Adjunkt Kollbye. (Fog).

Religion	i 3die Latin og Realg. komb.	. . .	2	Timer.*)
	i 2den Lating.	1	—
	i 2den Realg.	1	—
	i 1ste Latin- og Realg. komb.	. . .	1	—
	i 6te Middelskole	2	—
	i 5te do.	2	—
	i 4de do.	2	—
	i 3die do.	3	—
	i 2den do.	3	—
Historie	i 5te do.	2	—
	i 4de do.	3	—
				22

Adjunkt Schönheyder.

Norsk og Oldnorsk	i 1ste Latin og Realg.	. . .	4	Timer.
Latin	i 6te Middelskolekl.	. . .	7	—
	i 5te do.	. . .	7	—
Tydsk	i 5te do	. . .	3	—
Norsk	i 5te do.	. . .	3	—
				24

*) Denne Kombination havde sin Grund i, at der ved Skoleaarets Begyndelse kun var 1 Discipel i 3die Realg.kl.; da der senere kom to til, antoges alligevel Kombinationen at kunde bibeholdes, fordi det for disse kun gjaldt Repetition af et tidligere gennemgaaet Kursus. Ellers skal kun en af disse Timer være kombineret.

Adjunkt Gjessing.

Latin	i 3die Lating.	4	Timer.
	i 3die og 2den do. komb.	6	—
Græsk	i 2den Lating.	3	—
	i 1ste do.	7	—
Oldnorsk	i 3die Lating.	1	—
	i 3die Realg.	2	—
	i 2den Latin og Realg., komb.	1	—
			25 Timer.

Adjunkt Sagen.

Latin	i 2den Lating.	4	Timer.
	i 1ste do.	10	—
Historie	i 3die Latin- og Realg. komb.	3	—
	i 2den do. do. do.	3	—
	i 1ste do. do. do.	3	—
	i 6te Middelskolekl.	3	—
			26 Timer.

Adjunkt Haugen.

Naturkundskab	i 3die Realg.	5	Timer.
	i 2den og 1ste do. komb.	3	—
	i 2den do.	2	—
	i 1ste do.	2	—
	i 6te Middelskolekl.	3	—
	i 5te do.	3	—
	i 4de do.	2	—
Mathematik	i 3die do.	4	—
Deskr. Geometri*)	i 3die Realg.	2	—
			26 Timer.

Klasselærer Grønbech.

Norsk	i 4de Middelsk.kl.	4	Timer.
	i 3die do.	5	—
Historie	i 3die do.	3	—
	i 2den do.	3	—
Geografi	i 5te do.	1	—
	i 4de do.	3	—
	i 3die do.	3	—

*) I sidste Halvaar har disse Timer ogsaa været anvendt til Kartegning, under Klasselærer Grønbechs Veiledning.

Tydsk i 2den Realg.	1	Timè.	
Geometrisk Konstrukt. i 3die do.	2	—	
Karttegning i sidste Halvaar	2	—	
				_____ 25 (27) T.

Klasselærer Augdahl.

Mathematik i 6te Middelskolekl.	6	Timer.	
i 5te do.	5	—	
i 4de do.	5	—	
Geografi i 6te do.	1	—	
i 2den do.	3	—	
Naturhistorie i 3die do.	2	—	
i 2den do.	2	—	
				_____ 25 Timer.

Klasselærer Johansen.

Latin i 4de Middelskolekl.	7	Timer.	
Tydski 4de do.	3	—	
i 3die do.	5	—	
i 2den do.	5	—	
Norsk i 2den do.	5	—	
				_____ 25 Timer.

Klasselærer Tønseth

har havt hele Undervisningen i 1ste Klasse.

C. Discipelantallet i Skoleaaret 18⁸³/₈₄.

	1ste Kvartal.			2det Kvartal.			3die Kvartal.			4de Kvartal.		
	Latinlinie.	Engelskl.	Tilsamm.	Latinlinie.	Engelskl.	Tilsamm.	Latinlinie.	Engelskl.	Tilsamm.	Latinlinie.	Engelskl.	Tilsamm.
1ste Middelskolekl.	»	»	30	»	»	30	»	»	30	»	»	30
2den do.	»	»	17	»	»	16	»	»	16	»	»	16
3die do.	»	»	23	»	»	23	»	»	23	»	»	22
4de do.	11	13	24	11	13	24	11	13	24	11	13	24
5te do.	9	14	23	9	14	23	9	14	23	9	13	22
6te do.	15	9	24	15	9	24	15	9	24	15	9	24
	35	36	141	35	36	140	35	36	140	35	35	138
Lating. 1ste Klasse			7			7			6			6
do. 2den »			9			9			9			9
do. 3die »			3			3			3			3
			19			19			18			18
Realg. 1ste Klasse.			5			5			3			2
do. 2den »			5			5			6			6
do. 3die »			1			3			3			3
			11			13			12			11
Samtlige Afdelinger			171			172			170			167

D. Skolebetaling.

I Gymnasierne, aarlig Kr. 144, kvartaliter Kr. 36
 - Middelskolens 4de, 5te og 6te Klasse » 96, do. » 24
 - — 3die do. » 72, do. » 18
 - — 2den do. » 64, do. » 16
 - — 1ste do. » 56, do. » 14

Denne Betaling skal erlægges forskudsvis hvert Kvartal. I Indskrivningspenge betales for hver indtrædende Discipel, som ikke overflyttes umiddelbart fra en anden offentlig Skole, i Gymnasierne 16 Kr., i Middelskolen 8. Disciple, som fra Middelskolen umiddelbart træder over i Gymnasium, erlægger ingen nye Indskrivningspenge.

For Brødre erholdes saadan Moderation, at der for den ældste (o: den som sidder høiest i Skolen) betales det fulde Beløb, for den 2den tre Fjerdeparten, for den 3die Halvparten af den ellers bestemte Betaling. For den eller de Følgende betales Intet.

E. Skolens Virksomhed.

Latingymnasiets 3die Klasse.

Religion. Læst Joh. Ev. 6,1—21,25 i Grundsproget. Repetition af Nissens Kirkehistorie og hele Joh. Ev.

Norsk. Udarbeidelse: 1) Hvad Sandhed er der i den Lærdom: Vær altid tilfreds med, hvad du har, men ikke med hvad du er? 2) Den, som behersker sig selv, er større end den, der indtager en Stad. 3) Hvorfor har Gud i sin Visdom skjult Fremtiden for os? 4) Tro, Overtro, Vantro. 5) Reformationens Indførelse i Danmark og Norge. 6) Principiis obsta. 7) Den, som gaar foran i en Alvorsdyst, han seirer ei, han kjæmper kun og falder. 8) Sokrates. 9) Hvad forstaaes ved Nationalitet, hvorledes kommer den tilsyne, og hvilken Betydning har den for den menneskelige Udvikling? 10) Magna Charta og dets Betydning for Englands Udvikling.

Derhos er gennemgaaet Prof. Monrads Litteraturen og dens Dele, Eriksens Litteraturhistorie og Lassens Læsebog.

Oldnorsk. Af Nygaards Udvalg (2den Udgave) er læst den gjenstaaende Rest af Egils Saga (fra Cap. 20), af Kongespeilet: Om Kjøbmanden, af den mythisk-heroiske Digting: Hamarsheimt, Gudruns Klage og Hjalmars Død. — Repeteret Formlæren og i Læsebogen, hvad der lægges op til Artium.

Latin. Livius's 21de Bog fra Cap. 50 ud? Horats's Oder 900 Vers; Horats's Breve 500 Vers; Tacitus's Agricola. — Extemporal Læsning (Curtius, Cæsar etc.). — Schreiners Grammatik fra § 330 ud. — Det Væsentlige af de romerske Antikviteter efter Weisse. — Oversigt over den romerske Litteraturhistorie efter Tregder. — En Hjemmeoversættelse og en Extemporaloversættelse hver Uge. Saavel Forfatterne som Disciplinerne repeterede til Artium.

Græsk. Demosthenes 1ste og 2den olynthiske Tale, Homers Odysse 6te, 7de og 8de Bog. Repeteret det hele Artiumspensum. Schou-Bruuns Grammatik, Syntaxen repeteret. — Boisens Antikviteter, det Nødvendige af Tregders Litteraturhistorie og Tregders Mythologi.

Historie. Englands Historie læst og repeteret efter L. K. Daas Lærebog i Verdenshistorie (med Gjenoptagelse af de vigtigste Afsnit af den almindelige Verdenshistorie). Hertil er føiet Supplemter, for Middelalderens Vedkommende væsentlig efter Morris: »A classbook history of England«, for den nyere Historie efter forskellige Kilder. — Oldtidens Historie repeteret efter L. K. Daas Lærebog. Ligesaa Nordens Historie efter Eriksens Lærebog.

Mathematik. Repeteret O. I. Brochs Arithmetik samt Guldbergs Stereometri og Trigonometri. Skriftlige Opgaver paa Skolen.

Fransk. Af Knudsen og Wallems Læsebog 65 Blade, hvoraf 30 extemporalt. — Ingerslevs Grammatik.

Engelsk. Autenrieths »The English Reader« 46 Blade, hvoraf 28 extemporalt; Dickens »Sketches« 92 Blade, dels Hjemmelæsning dels extemporalt. Løkkes mindre Grammatik.

Latingymnasiets 2den Klasse.

Religion. Læst og repeteret Nissens Kirkehistorie Side 97—143. Joh. Ev. 1,1—5,47 i Grundsproget.

Norsk. Stile: 1) Hvorvidt og hvorledes forandrer Folkenes Kulturudvikling den dem omgivende Natur? 2) En Karakteristik af Personerne i »Erasmus Montanus«. 3) Om Folkesagnet. 4) Om Folkefesters Oprindelse og Betydning. 5) Vikingetogenes Indflydelse. 6) »Fortes Fortuna juvat«. 7) Hvorfor er Olaf den Hellige bleven Norges Nationalhelgen og fornemste Sagnhelt? 8) Et Høstlandskab. 9) En Sammenligning mellem Griffenfeldt og Struense. 10) Autobiografiens Betydning for Historieskrivningen, dens Fortrin og Mangler. 11) Naar man spænder Buen for sterkt, brister den. 12) Overtro og dens skadelige Følger. 13) Hvad var det, som befordrede Kristendommens Udbredelse i de første Aarhundreder. 14) Selvvalgt Opgave.

Læst: Erasmus Montanus og Barselstuen efter Lassens Læsebog, Hærmændene paa Helgeland, Shakespeares Julius Cæsar, (Lassens Oversættelse), Den engelske Lods. Eriksens Literaturhistorie til Oehlenschläger.

Oldnorsk. Af Nygaards Udvalg (2den Udgave) er læst og repeteret: Thor og Hyme, Balders Død, Lokes Straf, Volsunger

og Nivlunger: Kveldulf og hans Sønner. — Af Grammatikken er læst og repeteret Formlæren.

Latin. Virgils Æneide. 1ste og 2den Bog. Ciceros Cato Major og Lælius; Livius, 22de Bog (til Cap. 11). Schreiners Grammatik fra § 330 ud. — Af de romerske Antikviteter efter Weisse gennemgaaet det Vigtigste indtil § 34. — En Oversættelse og en Stil hver Uge, hvoraf den ene extemporal, dog i Slutten af Skoleaaret kun Oversættelser. — Nogen Extemporallæsning, især Cæsar.

I særskilte Timer er gennemgaaet: Livius' 21de Bog, Salusts Calilina og Jugurtha (fra Cap. XXXIII ud).

Græsk. Demosthenes's 1ste og 2den olynthiske Tale, Platons Apologi, Homers Iliade 1ste, 2den (til 483 vs.) og 3die Bog, Herodot 5te Bog til Cap. 88. I Schou-Bruuns Grammatik læst Syntaxen. Af Tregders Mythologi de heroiske Sagn.

Historie. Nordens Historie efter Eriksens Lærebog. Frankrigs Historie til Middelalderens Slutning, hvorved for den romerske Tids Vedkommende er benyttet Gjørs »Gallien«, for den øvrige Periode L. K. Daas Lærebog i Middelalderens Historie. Hertil er skriftlig føiet Supplementer, ligesom Stoffet jævnlig har været belyst og udviklet ved mundtlige Foredrag.

Mathematik. Arithmetik. Efter Dr. O. I. Brochs Lærebog læst og repeteret 3die, 4de, 5te og 6te Bog. — Stereometri. Læst og repeteret C. M. Guldbergs Lærebog.

Skriftlige Opgaver hjemme og paa Skolen.

Fransk. Af Gjertsens Læsebog 49 Pag., hvoraf 19 extemporal, af Knudsen & Wallems Læsebog 64 Pag., hvoraf 30 extemporal; Brynildsens Grammatik.

Engelsk. Bergs »English made easy«; Autenrieths »The English Reader« 120 Pag. hvoraf 70 extemporal; Løkkes Grammatik.

Latingymnasiets 1ste Klasse.

Religion. Læst Nissens Kirkehistorie Pag. 1—92.

Norsk. Eriksens Literaturhistorie. Eriksens Læsebog 5te Del. Udvalgte Stykker af Lassens Læsebog. Oehlenschlägers »Aladdin«. Ibsens »Hærmændene paa Helgeland.« Stile: 1) En Sommerdag paa Landet. 2) En kortfattet Fremstilling af Thorsmythen og en Udvikling af dens Betydning. 3) Beskrivelse af en fortrinlig Morskab samt Angivelse af Grunde

for dens Fortrinlighed. 4) Hvorledes jeg kom til at sande den Sætning: »Af Skade bliver man klog?« 5) En kort Gjengivelse af Indholdet af Shakespeares »Julius Cæsar.« 6) Martin Luthers Livsgjerning og dens Betydning. 7) En Skildring af et norsk Fjordlandskab. 8) Hvad forstaaes ved Kunst og Videnskab, hvilke er og hvori bestaar deres vigtigste Underafdelinger. 9) Fortæl om en vigtig historisk Begivenhed og angiv dens fornemste Aarsager og Følger. 10) En Egenskab, der vækker min dybeste Interesse, dens Begreb og Væsen, dens Modsætning og Slægtskab med andre Egenskaber, dens Forekomst paavist ved Exempler fra det daglige Liv og endelig tilsidst belyst ved en Tabel. 11) Velkomsthilsen til den første Lærke. 12) Aarsagerne til en af de betydeligste Verdenskampe og dens nærmeste Følger tilligemed nogle Betragtninger over dens Gang og Føremaade. 13) Overtroens Væsen og Virkninger. 14) Et Blad af min Dagbog.

Oldnorsk. 2 Timer ugentlig er anvendt til Gjennemgaaelse af Nygaards Læsebog for Begyndere og Indøvelse af det vigtigste af Formlæren. Tilslut er der læst nogle Blade af Nygaards Udvalg.

Latin. Læst af Ovids Metamorphoses ca. 1200 Vers, Ciceros 2den og 4de catilinariske Tale, Pro Archia, De Imperio Gn. Pompei (Cap. I—XIX). Af Schreiners latinske Grammatik er Syntaxen lectievvis gennemgaaet fra Cap. I § 194 til 330 (Verbets Nominalformer). Ugentlig en Hjemmestil og en Extemporalstil.

Græsk. Schou-Bruns græske Formlære læst og repeteret. Samme Forfatters græske Læsebog benyttet (med endel Forbigaaelser). Læst og repeteret Xenophons Anabasis 2den Bog.

En Time ugentlig har for det meste været anvendt til skriftlige Øvelser etc. Dog har i den større Del af 2det Halvaar denne Time været anvendt til extemporal Læsning af Tysk. (Schillers: Wilhelm Tell, de 2 første Akter).

Historie. Oldtidens Historie efter L. K. Daas Lærebog.

Mathematik. Arithmetik efter Dr. O. I. Brochs Lærebog. Læst og repeteret til Decimalbrøk.

Trigonometri efter C. M. Guldbergs Lærebog læst og repeteret.

Skriftlige Opgaver hjemme og paa Skolen.

Fransk. Af Gjertsens franske Læsebog 42 Blade, hvoraf 8 extemporalt. Af Brynildsens Grammatik, repeteret Formlæren, specielt Verberne.

Realgymnasiets 3die Klasse.

Religion. Læst Joh. Ev. 6,1—21,25 i Modersmaalet. Repetition af Nissens Kirkehistorie og hele Joh. Ev.

Norsk som Lating. 3die Klasse.

Oldnorsk. Af Nygaards Udvalg (2den Udgave) er læst Resten af Egils Saga, af Heimskringla: Asbjørn Selsbane, af Sverres Saga Stykke 2 og 3, af Kongespeilet: Om Kjøbmanden, af den mythisk-heroiske Digtning: Vøluspá, Hamarsheimt, Gudruns Klage, Hjalmars Død. Formlæren repeteret. — Repeteret i Læsebogen hvad der lægges op til Artium.

Engelsk. Løkkes Engelske Forfattere i Udvalg: Shakespeare og Burke, samt alle Biografierne. Af Dickens Sketches »The Steam-Excursion, Macaulay's History of England Cap. I, hovedsagelig extempore. Repeteret Løkkes Grammatik, Præpositionerne og Synonymerne. En Hjemmestil og en Extemporalstil hver Uge efter Løkkes Stiløvelser for Realgymnasier, Extemporalstilene tildels ogsaa efter Lærerens private Samling af Opgaver.

Fransk. Knudsen og Wallems Franske Læsestykker II fortra til Pag. 142. Efter Brynildsens franske Grammatik læst og repeteret Syntaxen og repeteret det vigtigste af Formlæren.

Historie som Lating. 3die Klasse.

Geografi. Mathematisk G. efter Johannesens Lærebog. Fysisk G. efter Henrichsens Lærebog repeteret. Politisk G. gennemgaaet med Gundersens Lærebog som Grundlag.

Naturvidenskab. Fysik: Akustik, Magnetisme og Elektricitet. Repetition af hele Fysiken. Schjøtz's Lærebog benyttet. Chemien (Hjortdahls Lærebog), Mineralogien (Corneliussens Lærebog) og Zoologien (Lytkens Lærebog No. 2) repeteret. Botanik læst og repeteret efter Sørensens Lærebog.

Mathematik. Efter C. M. Guldbergs Elementer af den analytiske Geometri læst fra Hyperbelen ud Bogen. Efter B. Guldbergs

algebraiske Analyse læst fra Side 18—41 samt fra Side 68 ud Bogen. Derefter Repetition af hele det matematiske Pensum.

Skriftlige Opgaver hjemme og paa Skolen.

Tegning. Deskriptiv Geometri væsentlig efter Pasch. Karttegning.

Realgymnasiets 2den Klasse.

Religion. Læst og repeteret Nissens Kirkehistorie Side 97—143.

Joh. Ev. 1,1—5,47 i Modersmaalet.

Norsk, som Latingymnasiets 2den Klasse.

Oldnorsk ligesaa.

Engelsk. Løkkes Engelske Forfattere i Udvalg? Macaulay, Stanhope, Lytton, Dickens med Biografier. Dickens's Sketches 58 Sider. Repeteret Løkkes Grammatik. 1 Hjemmestil og 1 Extemporalstil ugentlig efter Løkkes Stiløvelser for Realgymnasier, Extemporalstilene tildels efter Knudsen og Løkkes Stiløvelser for Middelskolen.

Fransk som Realgymnasiets 3die Klasse.

Tydisk. Læst Schillers Vilhelm Tell samt en Del af Lessings Minna v. Barnhelm.

Geografi. Mathematisk G. efter Johannesens Lærebog læst og repeteret. Fysisk G. efter Henrichsens Lærebog til Jordens indre Varme.

Naturvidenskab. Fysik: Mekanik og Bølgebevægelse efter Schjøtz's Lærebog. Chemi: Metallerne efter Hjortdahls Lærebog. Mineralogi og Bergartlære efter Corneliusens Lærebog. Zoologi: Lytkens Lærebog No. 2 fra Begyndelsen og til Padder. Alt repeteret.

Mathematik. Arithmetik efter Dr. O. I. Brochs Lærebog læst og repeteret 3die, 4de og 5te Bog. Geometri: Efter Guldbergs Lærebog læst og repeteret 5te og 6te Capitel. Stereometri: Guldbergs Lærebog læst og repeteret. Analytisk Geometri efter Guldbergs Lærebog læst og repeteret til Hyperbelen. Skriftlige Opgaver hjemme og paa Skolen.

Tegning. Frihaandstegning, Ornamenttegning tildels efter Gibs.

Realgymnasiets 1ste Klasse.

Religion. Læst Nissens Kirkehistorie Side 1—92.

Norsk som Lating. 1ste Klasse.

Oldnorsk ligesaa.

Engelsk. Stile efter Knudsen og Løkkes engelske Stiløvelser. Forresten som 2den Klasse.

Fransk. Af Gjertsens franske Læsebog 54 Blade, hvoraf 42 sammen med 1ste Latingkl.; Grammatik som 1ste Latingkl.

Tydsck. Schillers Vilhelm Tell.

Historie som Lating. 1ste Klasse.

Geografi. Mathematisk G. efter Johannesens Lærebog læst og repeteret. Fysisk G. efter Henriksens Lærebog fra Begyndelsen til Jordens indre Varme.

Naturvidenskab. Fysik og Zoologi sammen med 2den Realgkl. Chemi efter Hjortdahls Lærebog læst og repeteret fra Surfstof til Metallerne.

Mathematik. Arithmetik: Efter Dr. O. I. Brochs Lærebog læst og repeteret til Decimalbrøk. Trigonometri: Guldbergs Lærebog læst og repeteret. Geometri: De 5 første Capitler af Guldbergs Lærebog læst og repeteret. Skriftlige Opgaver hjemme og paa Skolen.

Tegning. Under 2den Kl. er ved Feiltagelse, som først er bemærket efter Arkets Trykning, anført, hvad der gjælder for første Kl. — For 2den Klasse: Efter Maal med Passer og Lineal af forskellige fritstaaende Gjenstande i Oprids, Grund- og Side-rids i formindsket Maalestok, Alt optrukket med Tusch. Som Modeller er benyttede forskellige fysikalske Apparater.

Middelskolens 6te Klasse.

Religion. Repeteret Sverdrups Udtog af Pontoppidans Forklaring og den bibelske Historie efter Vogts Bibelhistorie for Borger-skoler.

Modersmaalet. Stile: 1) De vigtigste Metaller og deres Anvendelse. 2) Giv en kort Fremstilling af Indholdet af »Den politiske Kandestøber. 3) Do. af Jacob v. Tyboe. 4) Havet rundt Norges Kyst og dets Betydning for Land og Folk. 5) Et Besøg paa en Maleriudstilling. 6) En Femkroneseddels Hændelser. 7) Hvorledes er vor geografiske Kundskab lidt efter lidt bleven udvidet, og hvilke Vanskeligheder har den endnu at bekjæmpe? 8) Oldtidens Nordmænd. 9) Vaaren er kommen. 10) Peter Tzar. 11) Ludvig den 14de. 12) Vinden og dens Virkninger. 13) Betydningen af Ordsproget:

»Mange Bække smaa gjør en stor Aa.« 14) Selvalgt Opgave. 15) Skovenes Betydning. Eriksens Læsebog 4de Del og Haakon Jarl. Noget svensk. Gjennemgaaet Sprogfigurer, Verslære, de forskjellige Skrifarter og literaturhistorisk Oversigt, støttet til Moslings »Nogle Holdepunkter ved Middelskolens Undervisning i Norsk.« Nordiske Gudesagn efter S. Petersen. Deklamation og Analyse.

Tydsck. Pauss og Lassens Læsebog fra Pag. 205 (Gustav Adolf) til Mahomets Gesang. Schillers Kampf mit dem Drachen og Kassandra lært udenad. I Løkkes Grammatik læst Syntaxen. Efter Knudsens Stiløvelser i Hjemmestil og i Extemporalstil ugentlig.

Latin. Efter Voss Udvalg af latinske Klassikere læst: Phædri Fabler, Cæsar de bello Gallico 1ste Bog fra Kap. XXX ud og Ciceros 1ste og 3die Tale mod Catilina. Derefter repeteret det hele Pensum til Middelskolens Afgangsexamen. Af Schreiners Grammatik er læst fuldstændig Syntaxen til § 301, hvorefter Formlæren er repeteret.

Engelsk. i Hjemmestil og i Extemporalstil om Ugen efter Andersens og Gjørs Stiløvelser. Løkkes Læsebog for Mellemklasserne Pag. 131 til Slutning. Extemporallæsning: Maryat »The Children of the New Forest.« Læst ud og repeteret Løkkes Grammatik. i Hjemmestil og i Extemporalstil om Ugen efter Knudsen og Løkkes Stiløvelser.

Fransk. Af Gjertsens franske Læsebog læst og repeteret 12 Blade; læst og repeteret Formlæren efter Brynildsens Grammatik.

Historie. Nissen-Daas Verdenshistorie og Eriksens Nordens Historie repeteret.

Geografi. Repetition efter Geelmuydens Lærebog.

Naturkundskab. Læst Mineralogi og Geologi efter Reusch's Lærebog. Repeteret alt det i Middelskolen læste. Desuden er Afsnittet om Ligevægt og Bevægelse gjennemgaaet med en Del af Eleverne.

Mathematik. Bonnevis Arithmetik fra Logarithmer og ud, Bonnevis Geometri 5te Bog fra Polygoner samt 6te Bog læst og repeteret. Stadige Regne- og Konstruktionsøvelser, dels hjemme dels paa Skolen. Repetition af alt det læste. I praktisk Regning Rentesrente af sammensatte Opgaver af forskjellig Art. Repetition.

Middelskolens 5te Klasse.

Religion. Læst Sverdrups Udtog af Pontoppidans Forklaring Sp. 307 til Bogens Slutning. Vogts Bibellhistorie § 157--170. En kort Oversigt over Indholdet af det nye Testaments Bøger.

Modersmaalet. Læsning dels af Eriksen og Paulsens Læsebog 3die Del dels af Lassens. Deklamation, Grammatik og Analyse. Stile: 1) En uheldig Dag. 2) Eventyret Snehvid (kort Gjengivelse fra Tysk). 3) Norges Naturforhold sammenlignet med et andet Lands i Europa. 4) Den som graver en Grav for andre, falder selv i den. 5) Smeden og Bageren (Prosaisk Gjengivelse). 6) Familien paa Stenset (Prosaisk Gjengivelse). 7) Fortæl i Korthed nogle Træk af Josefs Historie, som viser denne Mands retskafne Sindelag og ædle Tænkemaade. 8) Hvad kan man af de skandinaviske Elves Udspring og Løb slutte med Hensyn til Halvøens Høideforhold? 9) Af hvilke Dyr har Menneskene størst Nytte, og hvori bestaar den? 10) En møisommelig Vinterreise. 11) Naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest. 12) Beskrivelse af et Tordenveir om Natten. 13) Min første Reise. 14) Vore almindeligste Træarter og deres vigtigste Anvendelse.

Af og til Diktat.

Tydsck. Af Pauss & Lassens Læsebog til Pag. 159 læst og repeteret. Lært Kjønsreglerne og det Vigtigste af Kasuslæren etter Løkkes Grammatik. 1 Ugentlig Hjemme- eller Extemporalstil efter Knudsens Stiløvelser.

Latin. Af Voss' Udvalg af latinske Klassikere: De 8 første Feldtherrer af Cornelius Nepos og Cæsar de bello Gallico iste Bog (Cap. I—XXX) læst og repeteret. Af Schreiners Grammatik er Formlæren fuldstændig gennemgaaet og repeteret. En ugentlig Hjemme- og Extemporalstil samt mundtlig Oversættelse fra Norsk til Latin.

Engelsk. Løkkes Læsebog for Mellemlklasserne fra Begyndelsen til Pag. 104. Sammes Læsebog for Begyndere Pag. 83 og ud læst extempore. Bendeke og Stabells Samtaleøvelser fra Begyndelsen til Pag. 39. Løkkes Grammatik: repeteret Formlæren og læst af Syntaxen til 4de Cap., om Pronominerne. Exempler til Grammatiken og Stile efter Knudsen og Løkkes Stiløvelser. Diktat.

Fransk. Af Gjertsens franske Læsebog 11 Blade, hvoraf 2 udenad;

Adjektiverne, Talordene, Pronomenerne og de regelmæssige Verber efter Brynildsens Grammatik.

Historie. Nissens Verdenshistorie fra den hellige Alliance til Bogens Slutning. Eriksens Nordens Historie fra Begyndelsen til Enden med Forbigaaelse af de fleste literaturhistoriske Notitser under »Tilbageblikkene«. Oplæst udvalgte Afsnit af Haakon den Godes og Olaf Trygvesøns Sagaer.

Geografi. Gelmuydens Lærebog. Fra Indledning -- Europa. Kongeriget Norge. Alle Verdensdele Klima. Fra de Forenede Stater — Australia. Det egentlige Australia ud Geografien. Tilsammen 92 Sider.

Naturvidenskab. Efter Christies Lærebog læst og repeteret Fysiken med Forbigaaelse af »Ligevægt og Bevægelse.«

Mathematik. Bonnevis Arithmetik 2den og 3die Bog samt af 4de Bog Afsnittet om Potenser og Rodstørrelser læst og repeteret. Skriftlige Opgaver hjemme og paa Skolen. Bonnevis Geometri 2den, 3die og 4de Bog læst og repeteret. Lærebogens Beregningsopgaver og Konstruktion efter Getz's Konstruktionsbog 3die Hefte. I praktisk Regning Kjæderegelen, Delings- og Blandingsregning.

Middelskolens 4de Klasse.

Religion. Sverdrups Udtog af Pontoppidans Forklaring Sp. 270—432. Vogts Bibelhistorie § 120—156. Enkelte Salmer efter Landstads Salmebog.

Modersmaal. Stile: Beskrivelse af det Hus, hvori jeg bor. Forskjellige Slags Kjøretøi. — Min sidste Fridag. — Om de Veie, som fører til Kristianssand. — Hvad jeg saa fra mit Vindu en Regnveirsdag. — En Fisketur. — Den, som ikke vil høre, maa føle. (Fortælling). — Ærlighed varer længst. (Fortælling). — En Hats Historie, fortalt af den selv. — Nød prøver Venner (Fortælling). — Hvad vilde du gjøre, hvis du var rig? — En Spadsertur en tidlig Sommermorgen. — En Ildebrand.

En Gang ugentlig Gjenfortælling og Diktat. Læsning af Eriksen og Paulsens Læsebog 3die Del. Formlære efter Hofgaard's større Grammatik. Deklamation. Analyse.

Tydske. Knudsens Læsebog fra Pag. 156 ud; de første Sider af Pauss' og Lassens Læsebog. Gjennemgaaet Formlæren efter

Løkkes Grammatik. Hjemmestil eller Extemporalstil mindst en Gang egentlig.

Latin. Johanssens Læsebog ud til andet Afsnit (Side 38). Formlæren samtidig indøvet. De fleste norske Stykker skriftlig oversatte.

Engelsk. Af Løkkes »Læsebog for Begyndere« læst udenad fra Begyndelsen til Pag. 37; oversat fra Pag. 38 til Pag. 79; det væsentligste af Formlæren læst og repeteret flere Gange; Læseøvelser.

Historie. Nissen-Daaes Verdenshistorie fra Henrik den Anden og hans Sønner i England til Frankrige bliver Keiserdømme.

Geografi. Gelmuydens Lærebog: Storbritanien og Irland til russisk Asia samt Norges Inddeling.

Naturkundskab. Sørensens Botanik læst og repeteret med Forbigaaelse af Afsnittet om Planternes indre Bygning. Mineralogi efter Reuschs Lærebog.

Mathematik. 1ste Bog af Bonnevis Arithmetik og Geometri læst og repeteret. Lærebogens Opgaver i Arithmetik, Konstruktion efter 2det Hefte af Getz's Konstruktionsbog hjemme og paa Skolen. I praktisk Regning Rente, Rabat og Diskonto.

Middelskolens 3die Klasse.

Religion. Læst et Uddrag af Sverdrups Forklaring. Vogts Bibelhistorie for Borgerskoler § 76—119. Salmr efter Landstads Salmebog.

Modersmaalet, Eriksen og Paulsens Læsebog 3die Del. Læsning. Digte udenad. Hofgaards lille Grammatik læst og repeteret. Analyse. Ugentlig 1 Time Diktat, 1 Time Gjenfortælling. Det vigtigste af I. Aars's Retskrivningsregler.

Tydske. Knudsens Læsebog fra Pag. 91—140. Efter Løkkes Grammatik læst Formlæren til de reflexive Verber. Skriftlige Øvelser.

Historie. Schjøths Historie for Middelskolen: Middelalderen.

Geografi. Gelmuydens Geografi for Middelskolen. Fra det sydøstlige Høiland til Italien.

Naturkundskab. Zoologi: Sørensens Lærebog fra Krybdyr og ud samt Afsnittet om Menneskets indre Bygning læst og repeteret. Lidt Botanik gennemgaaet uden Benyttelse af Lærebog.

Mathematik. De 3 første Regningsarter i Bogstavregning; Regler dikterede. I praktisk Regning Repetition af almindelig Brøk og Decimalbrøk samt gennemgaaet enkelt og sammensat

Reguladetri samt Rentesregning. Konstruktion efter »Geom. Konstruktionsbog« af Getz, 1ste og noget af 2det Hefte

Middelskolens 2den Klasse.

Religion. Katekismens 5 Parter tilligemed Bønnerne og Hustavlen. Bibelsprog efter »Sentenserne«. Vogts Bibelhistorie for Børgerskoler § 1—78. Salmer efter Landstads Salmebog. Paa-begyndt Læsningen af et Uddrag af Sverdrups Forklaring.

Modersmaalet. Læsning, Deklamation og Analyse efter 2den Del af Eriksens og Paulsens Læsebog. Diktat to Gange ugentlig. Aars Retskrivningsregler. Det væsentligste af Hofgaard's lille Grammatik læst og repeteret.

Tydsck. Knudsens Læsebog fra Begyndelsen til Pag. 82.

Historie. Schjøth's Lærebog i Verdenshistorie for Middelskolen fra Begyndelsen til Rom som Keiserdømme.

Geografi. Christensens »Udtog af Geografien« læst helt. Desuden læst og repeteret Gelmuydens Lærebog (Christensens Udgave) fra Pag. 43—80.

Naturkundskab. Sørensens Lærebog i Zoologi læst og repeteret fra Begyndelsen til Krybdyr.

Mathematik. Praktisk Regning. Almindelig Brøk og Decimalbrøk.

I Tegning er i Middelskolens 2den Klasse begyndt med en Del Forøvelser (ikke stigmografiske), nemlig rette Linier i lodrette, horizontale og forskellige skraa Stillinger efter Optegninger paa Vægtavlen. Derefter er der gaaet over til Tegning efter Vægplancher (Kirkedepnt.s Tegneapparat), hvormed er fortsat i 3die, 4de og 5te Klasse under stadig Opmærksomhed paa, efterhaanden som Evner og Anlæg udvikles, at undgaa Benyttelse af Rudenet.

Examensopgaverne for 1881 og 1883 er ogsaa benyttede.

I 6te Klasse Projektionstegning efter opstillede Blokke.

A. Petersens Lærebog tildels benyttet.

Middelskolens 1ste Klasse.

Religion. Det gamle og nye Testamente efter Vogts mindre Bibelhistorie. En Del Salmer efter Landstads Salmebog. Katekismens 5 Parter, hvoraf de fire første med Luthers Forklaringer.

Modersmaalet. Læsning, Gjengivelse af det Læste samt Analyse til Indøvelse af Grammatikens Begyndelsesgrunde; Udenads-

læsning af Digte; Afskrivning efter Bog afvexlende med Diktat. En Time ugentlig er anvendt til Læsning i S. Petersens Norgeshistorie.

Tydske. Knudsens tydske Læsebog, 5te Udgave, til Pag. 37 med Forbigaaelse af Passiv.

Historie. Rektor Eriksens lille Verdenshistorie til den franske Revolution.

Geografi. Oversigt over Verdensdelene. Europas Geografi fuldstændigen gennemgaaet efter D. Kristensens »Udtog af Geografien».

Regning. De fire Regningsarter i hele Tal med og uden Benævning.

Skrivning. 4 Timer ugentlig.

F. Til Examen Artium er anmeldt fra Skolen.

a. fra Latingymnasiet.

1. Johan Brun, Søn af Stiftsprovst Johan M. Brun, født $\frac{28}{7}$ 1864, indkom i 1880 i 1ste Latingymn.
2. Peter Severin Tønning Hjorthøi, Søn af Byfoged Chr. Hjorthøi, f. $\frac{8}{1}$ 1867, indkom i 1875 i 1ste Middelkl.
3. Karl Stefanus Knap, Søn af Overretsassessor Johan Stefan Knap, f. $\frac{23}{4}$ 1867, indkom i 1880 i 6te Middelkl.

b. fra Realgymnasiet.

4. Hilmar Bruun, Søn af Sognepræst Frantz G. Bruun, f. $\frac{2}{5}$ 1864, indkom 1874 i 1ste Middelkl.
5. Jørgen Herman Vogt, Søn af Oberstløjtn. Karl Jakob Vogt, f. $\frac{1}{12}$ 1866, indk. i 1875 i 1ste Middelkl.
6. Henrik Kristian Molde Wolff, Søn af Skoledirektør Fredr. Kr. Wolff f. $\frac{19}{7}$ 1864, indk. i 1874 i 1ste Middelkl.

G. Til Middelskolens Afgangsexamen

er anmeldte af Skolens Elever:

1. Knud Dag Tobias Abrahamsen, Søn af Lærer Aug. Abrahamsen, f. $\frac{20}{6}$ 1869, opt. i 1879 i 2den Middelkl. Latinl.
2. Alfred Oskar Andersen, S. af Gartner Karl Andersen, f. $\frac{19}{12}$ 68, opt. 1878 i 1ste Kl. L.I.
3. Laurits Balchen, Søn af Handelsfuldm. Berent Balchen, f. $\frac{17}{1}$ 69, opt. i 1878 i 1ste Kl. L.I.

4. Jens Henrik Beer, Søn af Auditør Martin Beer, f. $\frac{9}{10}$ 1868, opt. i 1879 i 3die Middelkl. L.l.
 5. Alf Bryn, Søn af Kapt. L. A. Bryn, f. $\frac{16}{7}$ 1869, opt. i 1878 i 1ste Kl. Engelsklinien.
 6. Lars Kristian Guldbrandsen, Søn af Skibsfører Lars O. Guldbrandsen, f. $\frac{23}{6}$ 69, opt. i 1878 i 1ste Kl. L.l.
 7. Rikard Hammer, Søn af Grosserer Lars Hammer f. $\frac{17}{3}$ 69, opt. i 1878 i 1ste Kl. L.l.
 8. Halvard Jost, Søn af Kjøbm. Vilhelm Jost, f. $\frac{15}{9}$ 1867, opt. i 1876 i 1ste Middelkl. E.l.
 9. Thomas Peter Krag, Søn af Ingeniørkaptein Peter R. Krag, f. $\frac{28}{7}$ 68, opt. i 1877 i 1ste Kl. L.l.
 10. Axel Gotfred Grønn Lahn, Søn af Stykjunker Harald Aug. Lahn, f. $\frac{12}{10}$ 68, opt. i 1877 i 1ste Kl. E.l.
 11. Johan Herman Lie, Søn af Konrektor Frederik Gill Lie, f. $\frac{24}{5}$ 69, opt. i 1878 i 1ste Middelkl. L.l.
 12. Vilhelm Andreas Moe, Søn af Bankadm. Peter I. Moe, f. $\frac{29}{1}$ 1870, opt. i 1878 i 1ste Kl. L.l.
 13. Ottar Arne Moe, Søn af do., f. $\frac{7}{3}$ 68, opt. i 1877 i 1ste Kl. L.l.
 14. Gustav Johannes Natvig, Søn af Skibsreder Henrik G. Natvig, f. $\frac{7}{6}$ 69, opt. i 1878 i 1ste Kl. E.l.
 15. Gotlieb Andreas Nielsen, Søn af Fuldm. Gotlieb Nielsen, f. $\frac{10}{2}$ 1870, opt. 1878 i 1ste Kl. E.l.
 16. Lauritz Olaus Georg Pedersen, Søn af Skomagermester Lars Pedersen, f. $\frac{21}{12}$ 1869, opt. i 1880 i 2den Middelkl. L.l.
 17. Ernst Ebbe Lund Schielderup, Søn af Boghandler Fritz Ernst Henning Schielderup, f. $\frac{18}{10}$ 68, opt. i 1877 i 1ste Kl. E.l.
 18. Ole Alfred Wennich Smebye, Søn af Skibsfører Karl N. Smebye, f. $\frac{23}{1}$ 69, opt. i 1878 i 1ste Kl. E.l.
 19. Sigurd Smith, Søn af Borgermester C. C. Smith, f. $\frac{24}{2}$ 1867, opt. i 1881 i 5te Middelkl. L.l.
 20. Hjalmar Sundberg, Søn af Skræddermester Nils Sundberg, f. $\frac{15}{9}$ 69, opt. i 1878 i 1ste Kl. E.l.
 21. Gunnar Theodor Tallaksen, Søn af Gaardmand Tallak Sørensen, f. $\frac{27}{11}$ 1867, opt. i 1881 i 4de Middelkl. L.l.
 22. Oskar Tallaksen, Søn af Mekanikus Theodor Tallaksen, f. $\frac{26}{7}$ 68, opt. i 1877 i 1ste Kl. E.l.
 23. Didrik Tønseth, Søn af Lærer Pedcr D. Tønseth, f. $\frac{20}{11}$ 1869, opt. 1878 i 1ste Middekl. L.l.
-

Examen artium i Tidsrummet 1880—1883 (cfr. Progr. for 1879).

A. Klassisk Linie.

	Modersmaal.	Lat. Oversætt.	Mathematik skriftl.	Religion.	Oldnorsk.	Latin mdtl.	Do.	Græsk.	Do.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Mathematik mdtl.	Ordenstal.	Antal Fag.	Hovedkarakter.
1880.																
Justus Heinrich Schwensen Barth	3	4	3	2	3	3	3	3	3	3	2	4	4	40	13	Haud illaudabilis. Do.
Aage Bernt Fredrik Graarud	4	4	3	3	2	3	2	4	4	3	3	3	2	42	13	
Johan Sigvald Hansen	3	3	3	2	1	1	2	2	3	2	2	1	1	24	12	Laudabilis. Do.
Knud Emanuel Olsen	4	4	1	1	3	2	3	3	3	2	1	1	1	29	13	
Anton Puntervold	3	4	3	*)												
1881.																
Ole Kristian Dahl	3	3	4	1	3	1	2	1	2	1	2	2	3	28	13	Do.
Otto Julius Peersen	4	4	2	1	1	1	2	3	4	1	2	2	2	27	12	Do.
Niels Kristian Funnemark Tvedt	4	3	3	2	1	1	2	1	1	2		3	2	25	12	Do.
1882.																
Haakon Arnesen	3	3	3	1	1	1	2	1	1	2		1	1	20	12	Do.
Gerhard Guldbrandsen	2	3	4	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	26	13	Do.
Alfred Peter Martinus Larsen	4	3	3	2	1	2	2	1	2	3	2	2	3	30	13	Do.
Jakob v. d. Lippe	3	3	2	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	20	13	Do.
1883.																
Harald Thaulow Blichfeldt	3	3	2	2	1	2	1	1	2	1	1	1	2	22	13	Do.
Njaal Oftedahl	3	3	3	2	2	1	2	2	2	2		2	3	27	12	Do.
Jacob Marius Einar Rasch	3	2	2	1	1	1	2	1	2	2	1	1	2	21	13	Do.
Karl Thomas Torjussen	3	3	2	2	1	2	2	2	2	2		1	1	23	12	Do.

*) Syg i de øvrige Fag.

B. Reallinie.

	Modersmaal.	Engelsk Stil.	Mathematik skriftl.	Fysik skriftl.	Religion.	Oldnorsk	Engelsk.	Fransk.	Historie.	Geografi.	Mathematik mdtl.	Naturvidsk.	Ordenstal.	Antal Fag.	Hovedkarakter.
1880.															
Frithjof Tønnesen	4	3	3	2	1	2	1	2	3	2	2	2	27	12	Meget godt
1881.															
Lars Eivind Stenersen Engelstad	4	4	1	2	3	2	1	2	3	2	2	2	28	12	Do.
Isak Tobias Isaaksen	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15	12	Udmærket godt.
Andreas Emil Tønnesen	3	4	3	3	3	2	2	2	4	1	2	2	31	12	Godt.
1882.															
Eivind Olaf Bødtker	2	3	3	3	2	1	1	2	2	1	2	1	23	12	Meget godt.
Markus Halfdan Kastrud	3	3	4	1	2	1	2	2	2	1	2	1	24	12	Meget godt.
Maurits Nielsen	4	4	4	2	3	2	4	3	6*	3	3	2			Temmelig godt. (Kontinuat. 4*)
(1 Rejekt i det Skriftlige).															
1883.															
Nils Martin Nielsen	3	4	4	4	2	2	2	1	1	2	3	2	30	12	Meget godt.
(3 Rejekt i d. Skr.)															

Middelskolens Afgangsexamen.

	Religion.	Norsk.	Norsk Stil.	Tysk.	Tysk Stil.	Latin.	Lat. Stil.	Engelsk.	Eng. Stil.	Fransk.	Historie.	Geografi.	Naturkdsk.	Naturhist.	Naturlære.	Mathematikk mdtl.	Mathematikk skriftl.	Skrivning.	Tegning.	Sum.	Hovedkarakter.	
1880.																						
Einar Rasch	1,5	1	2	2,5	2,5	1	1	2	2	1,5	1	1	1,5	2	2	1	2,5	2	(2)	23/14	Meget godt.	
Hilmar Bruun	1,5	2	2	2,5	2,5	2	2	2,5	2	2	1,5	2	2	2	1	2,5	2	2	2,5	2,5	36/15	Meget godt.
Per Isaachsen	1,5	1,5	2,5	2,5	2,5	2	2	2,5	2	2	1,5	2	2	2	1	2	2,5	2	2	2	33/16	Meget godt.
Nils Nielsen	2	1,5	2,5	2,5	2,5	2	2	2,5	2	1,5	1,5	1,5	2	2	1	2	2,5	2	2	2	31/16	Meget godt.
Njaal Ottedahl	2	2	2,5	2,5	2,5	2	2	2,5	2,5	2,5	2,5	2	2	2	2	2	2	2	(1,5)	35/14	Godt.	
Søren Holmesland	2	2	2	2,5	2,5	2	2	2,5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	47/15	Godt.
Karl Torjussen	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2	2	2,5	2	2,5	2	2	2	2	2	2,5	2	2,5	(2)	32/14	Meget godt.	
Henrik Wolff	2,5	2,5	4	2	4,5	2	2	2,5	2,5	2,5	2,5	2	2	2	1	2	2	2,5	2	2	41/15	Godt.
(2 ikke bestaet). Privatist																						
Julie Smedal	2	1,5	2,5	1,5	2,5	2	2	2	2	2,5	2	2	2	2	2	2	2,5	2	2	1	31/15	Meget godt.
1881.																						
Kristen Johansen	1,5	1,5	2,5	2	1,5	2	2	1	1,5	1	1	1,5	2	2	2	1	2	1,5	1,5	24/15	Meget godt.	
Jørgen Wright	1,5	1,5	2,5	2	2	1	1,5	2	2	1,5	1	1	2	2	1	1	2,5	2,5	(2,5)	24/15	Meget godt.	
Jørgen Vogt	1,5	1,5	2,5	2	2	2	2	2	2,5	2	1	1,5	1,5	2	2	1	1,5	2,5	2,5	2,5	31/15	Meget godt.
Kristian Olsen *)	2	2	2,5	2	2	2	2	2	2,5	2	2	1,5	2	2	2	2	2	2	2	2	29/14	Meget godt.
Severin Hjorthøi	1,5	2	2,5	2	2,5	1	2	2	2,5	2	2	1	2	2	2	1,5	2,5	2	(2)	29/14	Meget godt.	
Johan Lund	2	2	2,5	4	2,5	2	2	2,5	2,5	2	1,5	2	2	2	2	2	2,5	2,5	2,5	30/15	Godt.	
Thorvald Hansen	2	2,5	2	4	4,5	2	2	2,5	2,5	4	2,5	2,5	2	2	2	2	2	2,5	2,5	1,5	44/15	Godt.
William Isaachsen	2,5	2	2	2	2	2	2	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2	2	2	2	2,5	2,5	1,5	40/14	Godt.
Bertram Salvesen	2,5	2	2	2	4	2	2	2,5	2,5	4,5	2,5	2	2,5	2	2	2	2	2,5	(1,5)	44/14	Godt.	
Olaf Arnesen	2,5	2,5	2,5	5	4	2	2	4,5	4,5	2	2	2	2,5	2	2	2	2	1,5	1,5	1,5	45/14	Godt.
*) Kontinuationsex. 19. Sptbr. flg.	1	1,5	2	2	2	2,5	2,5	2	2	2	2	2	1,5	2	2	2,5	2	2,5	(1,5)	2	2	Meget godt.
†) Forøvrigt syg.																						

	Religion.	Norsk.	Norsk Stil.	Tydsck.	Tydsck Stil.	Latin.	Lat. Stil.	Engelsk.	Eng. Stil.	Fransk.	Historie.	Geografi.	Naturkdsk.	Naturhist.	Naturalære.	Mathematik mundtl.	Mathematik skriftl.	Skrivning.	Tegning.	Sum.	Hovedkarakter.	
Nils Krag	2,5	2	3,5	3	4	3	3	4,5	4	4,5	2,5	2	3	3	2	4,5	4,5	2,5	2	46,5/15	Godt.	
Karl Knap	1,5	1	2,5	1	1,5	1	1	3	3	1,5	1	1,5	1,5	3	1	2	2,5	2,5	(2)	20,5/14	Udmærk. godt	
Berge Bergesen	3	2	3,5	3	3,5	3	3	3	3,5	3	3,5	3	2	3	2	3,5	3,5	2,5	1,5	38,5/14	Godt.	
Jakob Brun (3 ikke bestaet). Privatister.	2,5	2,5	3,5	3	3,5	3	3,5	3	3	3	2,5	2,5	3	3	2,5	4	4	3	(3)	39/13	Godt.	
Nikolai Olsen	2	1,5	2,5	1,5	1,5	2	3,5	3	3	2	2	2,5	1	3	2,5	3,5	3,5	2	(2,5)	30,5/14	Meget godt.	
Peter Holst	1,5	1,5	3,5	2,5	2	3	3	3	3	2,5	3	3,5	3,5	3	4,5	5	3,5	3,5	(3,5)	41,5/14	Godt.	
Karl Tønnesen	3	2	2,5	3	2,5	3	3	3,5	3,5	4	2,5	2,5	2	3	4,5	4,5	4,5	1,5	3	43/15	Godt.	
Emil Bull	2,5	2	3	2	2	3	3	3,5	4	3	2	2	2	3	4,5	5	2,5	2,5	3	43,5/15	Godt.	
Tønnes Tønnesen	1,5	1,5	2,5	3	2,5	3	3	3,5	3,5	4,5	2	2,5	2	3	2,5	3	2	2,5	2,5	39/15	Godt.	
Bernhard Tjørsvaag	1,5	1,5	2,5	2	2,5	3	3	1,5	2,5	1	1,5	1,5	2	3	2	2	2	1,5	3	2,5/14	Meget godt.	
Hansine Tønnesen	2	2	2,5	2	2,5	3	3	2,5	2	3	1,5	1,5	2,5	3	1	3	1,5	2,5	2,5	2,5/14	Meget godt.	
Ingvar Kristensen	2	2	3,5	2,5	4	3	3	3	3,5	2	2	2	2,5	3	2,5	2,5	2,5	1,5	1,5	3,5/14	Godt.	
Brede Kristensen	2	1,5	3	2	2	1,5	2,5	3	3	2	1	1	1	3	1	1,5	1,5	2	(1,5)	24/14	Meget godt.	
Torje Svinstad (1 ikke bestaet). 1882.	1	1,5	2	1,5	2	3	3	1,5	1,5	3	1	1	1	3	1	2	2,5	2,5	2	21,5/14	Meget godt.	
Einar Wergeland	2	2	3	3,5	4	3	3	3	3	3	1,5	2	1	3	4	3	2,5	2,5	2,5	40/15	Godt.	
Thorvald Hansen	2	2	3,5	4	5	3	3,5	3,5	3,5	2,5	2,5	1,5	1,5	3	1	2	2,5	1	1	36,5/14	Godt.	
Axel Smedal	1,5	1	2,5	1	1,5	1,5	1,5	3	3	1	1	1	1	3	1	1	1,5	1,5	3,5	(1,5)	18/14	Udmærk. godt.
Baltazar Wrigth	1,5	1,5	2,5	2	3	2	2	3	3	2	1,5	3	2	3	1,5	1,5	3	(2,5)	2,5	29/14	Meget godt.	
Ole Johansen	2,5	1	3	2	2,5	2,5	2	2	2	1,5	1	1	1,5	3	1,5	2,5	2	(1,5)	2,5	26,5/14	Meget godt.	
Haakon Isaachsen	1	1,5	2,5	2	2	3	3	1,5	2	1,5	1,5	1	1	3	1	2,5	3	2	2	26/15	Meget godt.	
Otto Langfeldt	2,5	3	3,5	4	4	3	3	3,5	2	2	1	2,5	2	3	1	1	2,5	3	3	37/15	Meget godt.	
Kristofer Hansteen	2	2	3	3	3	4	4	3	3	2	2	2	2	3	4	1,5	2	(2)	3,5/14	Godt.		
Kristian Stabel	2	2,5	2,5	2,5	3	3	2,5	3	3	3	1	3	2	3	3	2,5	3	3	3	36,5/14	Godt.	
Magnus Jakobsen	2,5	3	4	3	3	3	3	3,5	3	4	3	3	2	3	2	3,5	2,5	2,5	3,5	42,5/14	Godt.	
Endre Aslaksen	3	3	4	3,5	2,5	3	3	3	3	3,5	3	3	2	3	2	1	2	2	1	35/14	Godt.	

	Religion.	Norsk.	Norsk skr.	Tydsks.	Tydsks Stil.	Latin.	Lat. Stil.	Engelsk.	Eng. Stil.	Fransk.	Historie.	Geograf.	Naturtdsk.	Mathematik mundtl.	Mathematik skriftl.	Skrivning.	Tegning.	Sum.	Hovedkarakter.
Axel Bruun	2	2,5	3,5	4	4,5	"	"	3	3	"	2,5	3	1	3,5	3	2,5	2	40/14	Godt.
Eivind Isaachsen	2,5	2,5	3,5	3	3,5	"	"	3	3,5	"	1,5	2	3,5	4	1	3,5	1,5	38/14	Godt.
(1 Rejekt.) Privatister.																			
Andreas I. Kaddeland	1,5	1,5	1,5	2	2,5	"	"	2	2,5	"	1,5	1	1	1	1	2,5	1,5	23/14	Meget godt.
Reier Reiersen	2,5	1,5	2	2,5	2,5	"	"	3	3	"	2	1,5	1	1,5	2	2	1,5	28/14	Meget godt.
Martin Soyland	2	3	3,5	4	4,5	"	"	4,5	4	"	3,5	2,5	1,5	4	2	2	3,5	42,5/14	Godt.
Margrete Louise Dahl	1,5	1	2	1	1,5	"	"	1,5	1,5	1	1	1	1	1	1	2	2	19/15	Udmærket godt.
Karoline Harriet Hagemann	2	2	3	3	2	"	"	2	3	"	1,5	1	1,5	1,5	1,5	2	2,5	28/14	Meget godt.
Gyda Hansen	2,5	1,5	3,5	4	4	"	"	3	4	"	2,5	2	2	2,5	2,5	3	3	36,5/14	Godt.
Ragnhild Henriksen	2	2	3	3	4	"	"	2	3	2,5	2,5	2	1,5	1,5	1,5	2	2,5	32/15	Meget godt.
Thora Natalie Henriksen	1,5	1	1,5	1,5	1,5	"	"	1	1,5	1,5	1	1	1	1	1	2	1,5	19,5/15	Udmærket godt.
Andrea Severine Heyerdahl	1,5	1	2	1	1	"	"	1	2	1	1	1	1,5	1	1	2,5	2,5	20,5/15	Udmærket godt.
Karen M. Kildahl	1,5	1,5	2	1	1,5	"	"	1	2	2	1	2	1	1	1	1,5	1,5	21,5/15	Udmærket godt.
Laura Mathilde Larsen	2,5	2	4	2	3,5	"	"	2	3	2	2,5	2	1,5	2	2	3,5	3	35/14	Meget godt.
Ragnhild Oftedahl	2	1,5	3	3	3	"	"	2	3	2,5	1,5	1	1,5	2	2	2	2,5	30,5/15	Meget godt.
Anna Karoline Riis	2	1	3,5	3	3	"	"	1,5	2	1,5	1,5	1	1	1	1	3	2,5	26/14	Meget godt.
Nilsine Sirmæs	3	1,5	3,5	2	3	"	"	2	3	"	1,5	2	2,5	1,5	4	2	3,5	35/14	Meget godt.
Aagot Smith	2	1,5	3	3	3,5	"	"	2	3	1	1,5	1	1	1,5	1	2	2	27/15	Meget godt.
Kathrine M. Stray	2	1,5	3,5	3	3,5	"	"	2,5	3	2	1,5	1,5	1	1,5	1	3	3	25,5/15	Meget godt.
Sigrid Wergeland	2	1,5	2,5	1,5	2,5	"	"	1,5	2,5	2	1,5	1	2	1,5	1	2,5	3	25,5/15	Meget godt.
Helene E. A. Ziesler	1,5	1	1,5	1,5	2,5	"	"	1,5	1,5	1	1	1	1	1	1	2	2,5	21/15	Udmærket godt.
1883.																			
Jørgen Tandberg	2	2	3	1,5	1,5	2	2	"	"	1,5	3,5	2	2	2,5	1,5	3	(3,5)	31/14	Meget godt.
Arne Scheie	1	1,5	3	2	2,5	2,5	1,5	"	"	1,5	1	1	1	2,5	1,5	2,5	(3)	25/14	Meget godt.
Gustav Fr. Dahl	1	2	3,5	4	4	"	"	4	2,5	1,5	2	1,5	3,5	2	2	3	3	38/15	Godt.
Jørgen Jørgensen	2	2	3	3,5	3,5	2	2,5	"	"	3	3,5	2	2,5	2	4,5	2	3,5	36/14	Godt.
Edvard Aslaksen	1,5	1,5	3	3,5	3,5	3	2,5	"	"	3	1,5	1	1	1,5	3	(3)	29/14	Meget godt.	

	Religion.	Norsk.	Norsk skr.	Tydsck.	Tydsck Stil.	Latin.	Lat. Stil.	Engelsk.	Eng. Stil.	Fransk.	Historie.	Geografi.	Naturkdsck.	Mathematik mundtl.	Mathematik skriftl.	Skrivning.	Tegning.	Sum.	Hovedkarakter.
Rudolf E. Peersen	1,5	1,5	3,5	3	3	3,5	2	3	3,5	2,5	1,5	2	1	4	2,5	3	3	37/15	Meget godt.
Jon Hvoslef	2	2	3,5	3,5	3,5	3,5	2	3	3	3,5	2,5	2,5	1	4,5	3	3	3	37/14	Godt.
Kristen Vennesland (4 ikke bestaaet).	1	1	2	1,5	1,5	2	4	3	3	3	1,5	2,5	3	4,5	1,5	3	3	28/15	Meget godt.
Privatister.																			
Bjørn Kristensen	1,5	2	3	3	3	3	3	2,5	2,5	3	1,5	3,5	2	4	3,5	2,5	2	37/15	Meget godt.
J. E. Louis Sørensen (1 ikke bestaaet).	1,5	2	3,5	4	4	3	3	3,5	3,5	3	2	3,5	2	4	4	2	2,5	41/14	Godt.

Skolens disciplinære Reglement.

Ved Cirkulærskrivelse fra Undervisningsdepartementet af 4de Januar d. A. er det af samme i Henhold til Lov af 17/6 69 og kgl. Resol. af 6/11 69 udstedte Reglement for de høiere Almenskoler og dermed ogsaa de specielle Regler for Kristianssands Kathedralskole nærmere bestemte og skjærpede baade med Hensyn til Lærernes Strafferet og Disciplenes Lydighedspligt. Af denne anføres her med Hensyn til den sidste:

Efter Reglementets § 8 (de spec. Best. § 6) er Disciplene pligtige til ogsaa udenfor Skolen at vise dens Lærere Opmærksomhed og Lydighed; men det er en Selvfølge, at paa et Felt, hvor Forældres og Skolens Ansvar og Myndighed mødes, vil let en forskjellig Opfatning af det Tilbørlige eller Tilladelige foranledige Kontroverser, som helst bør undgaaes. En skarp Grændse mellem begges Myndighed er vistnok vanskelig at trække; men de Vilkaar, hvorunder en stor Del af Ungdommen voxer op, og ikke mindst den Omstændighed, at de offentlige Skoler nu mere end tidligere besøges af Disciple, som ikke staa under Forældres Tilsyn, synes at kræve, at Skolens Myndighed ogsaa i dette Punkt skarpt betones. I Erkjendelse heraf har Departementet vedtaget at give Reglementets § 16 (cf. de spec. Regl. § 6. 15. 17) følgende Form:

Om Disciples Forhold udenfor Skolen mærkes:

- a. Rektor har at paase, at Disciple, som ikke bor hos sine Forældre, anbringes hos Personer, som kan skaffe dem et passende Hjem og som vil træde dem i Forældres Sted.
- b. Disciple maa ikke besøge Kaféer, Restaurationer eller offentlige Forlystelsessteder, med mindre de er i Følge med Forældre eller Foresatte.
- c. Disciple maa ikke uden Rektors Tilladelse paa nogen Maade optræde offentlig (f. Ex. ved dramat. Forestillinger, Koncerter, Turnfester m. m.).
- d. Disciple maa ikke uden Rektors Tilladelse danne Foreninger sig imellem, heller ikke optages som Medlemmer af andre selskabelige Foreninger.
- e. Tobaksrøgning paa Gade, Vei eller andre offentlige Steder er forbudt.

Fortegnelse

over de Bøger, som i næste Skoleaar skal benyttes paa Skolen.

- 1ste M.kl.: Vogts mindre Bibelhistorie. Luthers Katekismus ved Sverdrup. Landstads Salmebog. Eriksen og Paulsens norske Læsebog, 2den D. 4de Udg. Knudsens tydske Elementar- og Læsebog, 7de Udg. Rektor Eriksens Norgeshistorie. Udtog af Geografien ved D. Kristensen. Eckhoffs Regnebog 1ste og 2det H.
- 2den M.kl.; Vogts Bibelhistorie for Borgerskoler. Katekisme og Salmebog som 1ste Kl. Bibelen. Norsk Læsebog som 1ste Kl. F. W. Hofgaards lille norske Grammatik. Aars Ret-skrivningsregler, 6te Udg. Tydsk Læsebog som 1ste Kl. Historie Schiøtts Lærebog. Historisk Kart. Geografi som 1ste Kl. siden Geelmuydens Geografi for Middelskolen, 4de Udgave Sørensens Naturhistorie for Middelskoler, Borger- og Pigesko-ler. Eckhoffs Regnebog 3die H
- 3die M.kl.: Pontoppidans Forklaring ved Sverdrup, forøvrigt som de to foreg. Kl. Eriksen og Paulsens norske Læsebog, 3die D. Forøvrigt norsk som 2den Kl. D. F. Knudsens Læsebog som ovenfor. Løkkes tydske Gramm. 7de Udg. Schiøtts Middelald. Historie. Geelmuydens Geogr. for Middelskoler, 4die Udg. Naturhistorie som 2den. Kl. Sørensens Flora for Skoler 3die Udg. Eckhoffs Regnebog, 3die og 4de H.
- 4de M.kl.: Religion som 3die Kl. Norsk Læsebog som 3die Kl. Hofgaards norske Gramm. til Skolebrug. Tydsk Læsebog og Gramm. ligesaa, senere Pauss og Lassens tydske Læsebog, 3die Opl. Latinsk Læsebog for Msk. 4de Kl. af J. Johansen Lat. Gramm. ved E. Schreiner, 2den Udg. Engelsk Lære-bog for Begyndere af Løkke. Do. Grammatik. Geografi. som 3die Kl. Naturhistorie ligesaa. Arithmetik og Algebra af P. Bonnevis 4de Opl. Geometri do. 4de Opl. Regne-bog Eckhoff, 4de H.
- 5te M.kl.: Religion som 4de Kl. Norsk som 4de Kl. Tydsk som 4de Kl. sidste Halvaar, desuden Knudsens tydske Stiløvelser for M.sk., 5te Udg. Latin: Voss Udvalg af Klassikere for M.sk Schreiners Grammatik, 2den Udg. Andersen og Gjørs Stiløvelser for M.sk. og Gymn. Engelsk Læsebog for Mel-lemklasserne, do. Grammatik, 5te Udg., af I. Løkke. Bendeke og Stabells engelske Samtaleøvelser. Knudsen og Løkkes eng.

Stiløvelser, 2den Udg. Fransk Læsebog for M.sk. og Gymn. af Gjertsen. Brynildsens Grammatik. Eriksens Norges, Sveriges og Danmarks Historie, 2den Udg. Geografi som 4de Kl. Læsebog i Fysik af Christie, 2den Udg. Mathematik som 4de Kl.

6te M.kl.: Religion som 5te Kl. Norsk Læsebog af Eriksen, 4de D. Nogle Holdepunkter ved Underv. i Norsk af S. Mosling. Nordmændenes Gudesagn for Almue- og Borgerskoler ved S. Petersen. Tydsk, Latin, Engelsk og Fransk, Historie og Geografi, Naturkundskab og Mathematik ligesaa. Mineralogi for M.sk af Høier.

Gymnasierne: Kirkehistorie af R. T. Nissen. Det nye Testament, for Lating. i Grundsproget. Oldnorsk Læsebog for Begyndere i 1ste Kl., siden Udvalg af den norske Literatur, derhos Grammatik af Nygaard. Eriksens norske Læsebog, 5te D. D. s. dansk og norsk Literaturhistorie. Fransk i 1ste Kl. Gjertsens fr. Læsebog for M.sk. og Gymn., Brynildsens Grammatik, Borrings fr. Stiløvelser, i 2den og 3die Kl. Knudsen og Wallems fr. Læsebog II. L. K. Daaes Historie, i 1ste Kl. Oldtidens, siden de to andre Dele. Schreiners latinske og Schou-Bruns græske Grammatik. Weises latinske og Boiesens græske Antikviteter. Tregders Literaturhistorie og Mythologi. Engelsk i Lating. 2den Kl. Bergs English made easy, Løkkes Læsebog for Begyndere, do. Grammatik i 3die. Dickens Skizzer i Udvalg af Løkke. Kristiansens Læsebog for Viderekomne. Løkkes Grammatik. I Realg. Løkkes Engelske Forfattere i Udvalg. Do. Grammatik. D. T. Knudsen og Løkkes engelske Stiløvelser, 2den Udg., og i 3die og 2den Kl. de sammes for Realgymnasiet, 2den Samling. For begge Gymnasier: O. I. Brochs Læsebog i Arithmetik og Algebraens Elementer. C. M. Guldbergs Plantrigonometri. Do. Stereometri. Realgymn.: A. S. Guldbergs elementære Plangeometri. Do. kortfattet Læsebog i algebraisk Analyse. C. M. Guldbergs Elementer af analyt. Geometri. S. Henriksens Læsebog i fysisk Geografi. O. Johansens Læsebog i mathem. Geografi. Th. Hjortdahls Læsebog i Chemi. Schjøtz's Fysik. Sørensens større Botanik. Lytkens Zoologi Nr 2. Corneliussens Mineralogi.

Det er muligt, at den ved de forskellige Skolebøger nævnte Udgave ikke er den allersidste; isaafald bør denne foretrækkes. De Disciple, som maa skaffe sig Bøger og ikke allerede eier dem, maa ikke købe sig tidligere Udgaver end den sidste.

Den offentlige Examen ved Kristianssands Kathedralskole
afholdes efter følgende Plan. Til at overvære den mundtlige Del
af denne Examen har jeg herved den Ære paa Medlæreres og egne
Vegne at indbyde Enhver, der interesserer sig for Skolen.

Kristianssand i Juni 1884.

K. Feilberg.

Plan for den mundtlige Examen 1884.

Juni.	M. 5-1.	M. 6.	L. G.	R. G.
25	5. Mathem. Augdahl. 4. Norsk, Grønbech. 3. Mathem., Hougen. 2. Tydsk, Bydahl. 1. Religion, Tønseth.		2. Religion, Fog.	2. Religion, Fog. 1. Engelsk, Knap.
26		I. Norsk, Knap (Sagen*). II. Geografi, Augd. (Grønbech.)	2. Latin, Gjessing. 1. Fransk, Bessesen.	3. Geografi, Lie (Hougen).
27	5. Norsk, Schönheyder. 4. Historie, Fog. 3. Geografi, Grønbech. 2. Regning, Arnesen. 1. Norsk, Tønseth.		2. Græsk, Rektor. 1. Latin, Sagen.	2. Engelsk, Knap. 1. Naturfag, Hougen.
28		I. Geografi, Augd. (Grønbech.). II. Religion, Fog.	1. Historie, Sagen.	1. Historie, Sagen.
30	5. Latin, Schönh. Eng. Knap. 4. Latin, Byd., Eng. Bess. 3. Historie, Grønbech. 2. Geografi, Augdahl. 1. Historie, Tønseth.		a. m. 3. Græsk, Rektor.	p. m. 3. Norsk, Oldnorsk.
Juli I.		L. Latin, Schön. (Sagen). E. Engelsk, Knap (Bess.).	a. m. 3. Latin, Gjessing. p. m. 3. Norsk, Oldnorsk. 2. Matematik.	2. Matematik, Lie.
2	5. Tydsk, Schönh. 4. Tydsk, Bydahl. 3. Religion, Fog. 2. Naturhist. Augdahl. 1. Tydsk, Tønseth.		2. Historie, Sagen. 1. Mathem., Lie.	2. Historie, Sagen. 1. Mathem., Lie.
3		I. Naturfag, Hougen (Grb.). II. Norsk, Knap (Sagen).	1. Græsk, Gjessing.	
4	5. Historie, Fog. 4. Mathem., Augdahl. 3. Tydsk, Bydahl. 2. Historie, Grønbech. 1. Geografi, Tønseth.		3. Fransk, Bess. (Storm).	3. Fransk, Rektor (Storm). 2. Naturfag, Hougen.
5		I. Religion, Fog. II. Mathem. Augd. (Lie).	3. Engelsk, Bess. (Storm).	3. Engelsk, Knap (Storm).
7		I. Historie, Sagen (Gjess.). II. Naturf. Hougen (Grb.).		
8		II. Fransk, Bessesen.	3. Historie, Sagen (Jensen).	3. Historie, Sagen (Jensen).
9		I. Tydsk, R. (Schönh.). II. Historie, Sagen (Gjess.).	3. Mathem., Lie (Horn).	3. Mathem. Lie (Horn).
10				3. Naturfag, Hougen (Horn)
11		I. Mathem. Augd. (Lie) II. Tydsk, R. (Schönh.).	3. Relig., Fog (Elligers).	3. Relig., Fog (Elligers).

12te: Censur. 14de: Kl. II Form. Karakteroplæsning og Dimission.

*) Parentheserne betegner Censorer.

Fortegnelse

over

kathedralskolens biblioteks tilvæxt

fra

1ste juni 1883 til 31te mai 1884.

Regler for udlaanet.

- 1) Berettiget til at erholde bøger udlaante fra bibliotheket er enhver i Kristianssands by og nærmeste omegn bosiddende person.
- 2) Laantageren overtager ethvert ansvar for de laante bøger og er i tilfælde af, at nogen bog beskadiges eller forkommer, pligtig at erstatte skaden.
- 3) Laantageren underskriver ved modtagelsen af bøgerne et bevis, som erholdes tilbage, naar bøgerne atter indleveres. Hvis laantageren ikke er i selvstændig stilling, udkræves der skriftlig kaution fra en i byen bosiddende vederhæftig mand.
- 4) Bibliothekaren har ret til at nægte udlaan af kostbare værker, naar omstændighederne er saadanne, at det er at befrygte, at de vil lide altfor meget ved udlaanet.
- 5) Ingen bog maa i regelen beholdes længere end en maaned, uden at beviset fornyes. Desuden kan bibliothekaren, saa ofte bibliothekets ordning eller tilsyn dermed gjør det nødvendigt, indkalde de udlaante bøger, og laantagerne er da forpligtede til uopholdelig at tilbagelevere samme.
- 6) Bibliotheket er lukket under skolens ferier og faste tridage.

Anmærkning: De bøger, som er anskaffede for bibliothekets annuum, er betegnede ved (A.); de, som er anskaffede for samlagets bidrag ved (S).

De bøger, som er indkomne fra læseforeningen, der fremdeles skjænker sine udcirkulerede bøger til bibliotheket, er betegnede ved (L). Gaver fra den herværende forening for læger er betegnede ved (L. f.).

Desuden er gaver, betegnede ved (G.), som sædvanligt, indløbne fra universitetet og nordiske skoler, offentlige institutioner, særlig kirke departementet, foruden fra efternævnte privatmænd:

Adjunkt Bessesen, boghandler Cammermeyer, Stiftamtmand Hvoslef, bogtrykkere Johansen og Tangen, sognepræst Kollbye, overlærer K. Knudsen, overretssagfører Omdal, borgmester Smith og redaktør A. Steen.

Det samlede udlaan fra bibliotheket har i aaret 1883 udgjort henimod 7000 bind. — Bibliotheket teller nu ca. 9000 bind.

A. Filologi.

a) Ordbøger.

Brockhaus' conversations-lexikon. Dreizehnte vollständig umgearbeitete auflage. H. 65—III. Leipzig. (S).

Fritzenr, Johan. Ordbog over det gamle norske sprog. Omarbeidet, forøget og forbedret udgave. H. 1—3. Kr.ania. (S).

b) Almindelig og klassisk sprogvidenskab.

Indogermanische grammatiken. Band I, III, IV.

I. *Sievers, Eduard.* Grundzüge der phonetik zur einföhrung in das studium der lautlehre der indogermanischen sprachen. Leipzig 1881. 1. 8.

III. *Meyer, Gustav.* Griechische grammatik. Leipzig 1880. 1. 8.

IV. *Delbrück, B.* Einleitung in das sprachstudium. Ein beiträg zur geschichte und methodik der vergleichenden sprachforschung. Leipzig 1880. 1. 8 (A).

T. Maccii Plauti comoediae. Recensuit et enarravit *Foannes Ludovicus Ussing.* Voluminis quarti pars secunda, Pseudolum et Poenulum continens. Havniæ 1883. (A).

c) Oldnorsk (ældre germanisk) sprogvidenskab.

Knudsen, K. Norsk blandkorn. II. Kr.ania 1883. 1. 8. (G).

Njåla udgivet efter gamle haandskrifter af det kgl. nordiske oldskriftselskab. Andet bind. Andet hefte. Kjbh. 1883. (S).

d) Nyere sprog.

Benzon, Carl. Sammenlignende oversigt over danske og franske ordsprog og mundheld. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).

Tegnér, Esaias. Språkets makt öfver tanken. («Ur vår tids forskning» 26). Stockh. 1880. 1. 8. (S).

B. Theologi.

- Bang, A. Chr.* Julian den frafaldne. Kr.ania. 1881. 1. 8. (L).
- Bang, A. Chr.* Udsigt over den norske kirkes historie efter reformationen. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Caspary, C. P.* Kirchenhistorische anekdota nebst neuen ausgaben patristischer und kirchlich-mittelalterlicher schriften. I. Lateinische schriften. Die texte und die anmerkungen. Universitätsprogramm zur vierten secularfeier der geburt Luthers. Kr.ania 1883. 1. 8. (G).
- Clausen, Henrik Nikolai.* Kirkelige forhold og anliggender. Mindre arbejder. H. 1—2. Kjbh. 1883. (S).
- Delitzsch, Franz.* Haandværker-liv paa Christi Tid. Et bidrag til den nytestamentlige tids historie. Oversat. Kr.ania 1880. 1. 8. (S).
- Farrar, F. W.* Apostelen Paulus. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Funcke, Otto.* Fra England. Reisebilleder. Oversat. Bergen 1883. 1. 8. (S).
- Göttsche, V.* Det babyloniske fangenskab. Ti bibelske foredrag. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Hertel, L.* Den nordiske Santhalmission, historisk fremstillet. H. 1—4. Kjbh. (S).
- Hesselberg, W. K. og Jensen, Gustav.* Udkast til en forandret høimesse-liturgi. 1. 8. (S).
- Heuch, I. C.* Vantroens væsen. Populære polemiske foredrag. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Kahnis, K. Fr. Aug.* Kirkens gang i livsbilleder. Oversat. H. 3—5. Kr.ania (S).
- Keil, Carl Friedrich.* Kommentar über das evangelium des Johannes. Leipzig 1881. 1. 8. (A).
- Klaveness, Thv.* Aabent Brev til pastor L. Oftedal. Særtryk af »Fædrelandet«. Kr.ania 1882. 1. 8. (L).
- Luthers* reformatoriske skrifter i udvalg. Med historiske indledninger til de enkelte skrifter af *Frederik Nielsen*. Levering 2—17. Kjbh. 1883. (S).
- Mynster, F. L.* Om den nat, hvori ingen kan arbejde. En Undersøgelse. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Nissen, R. Tønder.* De nordiske kirkers historie. Efter Forfatterens død udg. af *Th. G. B. Odland*. H. 2—5. Kr.ania. (S).

- Petersen, Fredrik.* Om skabelsen, opholdelsen og styrelsen. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Pressen og vantroen. Redaktionsartikler af luthersk ugeskrift i gjennemseet aftryk. Kr.ania 1881. 1. 8. (L).
- Rein, Vilhelm.* Dr. Martin Luthers liv og levnet fortalt for folket. Oversat. Bergen 1883. 1. 8. (S).
- Skrefsrud, L. O.* Basis er vor kristentro. Svar til prof. Fr. Nielsen. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Uhlhorn, Gerhard.* De kristne kærlighedsgjerninger i oldkirken. Oversat. Kjbh. 1884. 1. 8. (S).
- Uhlhorn, G.* Kirkeligt liv i fortid og nutid. Foredrag. Oversat. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Vidnesbyrd af kirkefædrene. VI—VII.
- VI. *Cyprianus, Thascius Cæcilus.* Til Donatus, om dødeligheden og: om taalmodighedens gode. Overs. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- VII. *Fustinus Martyrs* apologier. Oversatte af *K. Krogh-Tønning.* Kr.ania 1883. 1. 8. (S).

C. Historie og geografi.

a) Verdenshistorie.

- Weiss, Hermann.* Kostümkunde. Geschichte der tracht und des geräths. I. Alterthum. II. Mittelalter III. 1. Das kostüm vom 14 bis zum 16 jahrhundert. III. 2. Das kostüm von 16 jahrhundert bis auf die gegenwart. Stuttgart 1872—83. 4. 8. (S).

b) Den gamle historie. Græsk-lat. antiqviteter.

- Boetticher, Adolf.* Olympia, das fest und seine stätte. Nach den berichten der alten und den ergebnissen der deutschen ausgrabungen. Berlin 1883. 1. 8. (S).
- Schwanenflügel, H.* Oldtidens kulturhistorie i sine faser. Kjbh. 1884. 1. 8. (S)
- Wickberg, Rudolf.* Om Kelterna, Frankrikes och Britanniens forna bebyggare. (»Ur vår tids forskning.« 32) Stockh. 1883. 1. 8. (S).

c) **Nordens historie.**

- Bache, Niels.* Nordens historie med talrige i teksten trykte illustrationer populært fremstillet. H. 1—33. Kjbh. (S).
- Rosenberg, C.* Nordboernes aandsliv fra oldtiden til vore dage I, II, III. H. 1. Kjbh. 1878—83. (S).
- Sørensen, Carl Th.* Kampen om Norge i aarene 1813—1814. Et bidrag til de nordiske rigers krigshistorie. I—II. Kjbh. 1871. 2. 8. (S).

d) **Norges historie.**

- Daae, Ludvig.* Nordmænds udvandring til Holland og England i nyere tid. Et bidrag til vor søfarts historie. Kr.ania 1880. 1. 8. (L).
- Kong Christian VIII's* dagbog fra regenttiden i Norge. Udg. af *Arvid Almfelt.* Kjbli. 1883. 1. 8. (S).
- Larsen, N. A.* Fra aaret 1814. Den norske marine umiddelbart efter adskillelsen. Kr.ania 1881. 1. 8. (L).
- Lassen, P. B.* Beretning om stiftsstadens Christianssand, dens fortid og nutid. Kr.sand 1883. 1. 8. (S).
- Nielsen, Yngvar.* Bidrag til Norges historie i 1814. Afhandlinger og aktstykker. Første binds H. 4. Udg. af den norske historiske forening. Kr.ania 1882. (S).
- Nielsen, Yngvar.* Norges historie efter 1814. Andet binds første hefte. (Tillægshefte til »Folkevennen«). Kr.ania 1884. (S).
- Nielsen, Yngvar.* 1814. Det første overordentlige storthing. Optegnelser og aktstykker. H. 3. Kr.ania 1882. (S).
- Nielsen, Yngvar.* Træk af den norske bondestands kulturudvikling i de sidste 300 aar. Kr.ania 1881. 1. 8. (L).
- Statsraad *Peter Motzfeldts* dagbog fra det overordentlige storthing 1814. Kr.ania 1882. 1. 8. (L).
- Vogt, C. J.* Vesterlens regiment. 1. 8. (L).

e) **Sveriges historie.**

- Hildebrand, Hans.* Sveriges medeltid. Kulturhistorisk skildring. Førsta delen. II, III. Stockh. 1880—81 (S).

f) **Danmarks historie.**

- Both, L.* Kjøbenhavns historie, dens opkomst og udvikling. Kjbh. 1884. 1. 8. (S).
- Correspondance ministerielle du comte *J. H. E. Bernstorff* 1751—1770. Publiée par *P. Vedel.* Tome I. II. Copenhague 1882. 2. 8. (S).

- Hansen, Th.* Sorø, en beskrivelse af klostret, academiet, kirken, læreanstalten og Sorø nærmeste Omegn. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Thorsøe, Alex.* Kong Fredrik den syvendes regering. Et bidrag til den danske stats historie fra 1848—1863. H. 7—16. Kjbh. 1883. (S).
- Vedel, P.* Den ældre grev Bernstorffs ministerium. Kjbh. 1882. 1. 8. (S).

g) Middelalderens og den nyere historie.

- Fonseca, Wollheim da.* Neue indiskretionen. Mittheilungen aus der geheimen diplomatie der letzten dreiszig jahre. Lieferung. 1—14. Berlin. (S).
- Granzow, F. C.* Vort aarhundrede. H. 1—8. Kjbh. (S).
- Gregorovius, Ferdinand.* Geschichte der stadt Rom im mittelalter. Vom V bis zum XVI jahrhundert. I—VIII. Stuttgart 1875—81. 8. 8. (S).
- Guizot, M.* Essais sur l'histoire de France. Paris 1872. 1. 8. (S).
- Earl Stanhope.* The reign of Queen Anne. 2 voll. Leipzig. 2. 8. (S).
- Sørensen, C. Th.* Den andenslesvigske krig. H. 9—14. Kjbh. 1883. (S)
- Thierry, Augustin.* Essai sur l'histoire de la formation et des progrès du tiers état. Paris 1868. 1. 8. (S).

h) Biografi.

- Andræ, Paul.* Seneca paa sin villa ved den appiske vei. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Aars, F.* Sokrates skildret gennem oversættelser af Platon med indledning og anmerkninger. Kr.ania 1882. 1. 8. (L).
- Ole Bulls breve* i uddrag. Udgivne af Alexander Bull. Med en karakteristik og biografisk skitse af *Jonas Lie*. Kjbh. 1881. 1. 8. (L).
- Forster, John.* The life and times of Oliver Goldsmith. 2 voll. Leipzig. 2. 8. (S).
- Grønvold, Aimar.* Norske musikere. Første række. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Hammerich, Fr.* Et levnetsløb. H. 2—8. Kjbh. 1882. (S).
- Hertzberg, Ebbe.* Professor Schweigaard i hans offentlige virksomhed 1832—1870. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Horn, Fr. Winkel.* N. F. S. Grundtvigs liv og gjerning. Et biografisk forsøg. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).

- Irving, Washington.* Oliver Goldsmith. A biography. Leipzig 1850. 1. 8. (S).
- Johnson, Samuel.* The lives of the English poets. 2 voll. Leipzig 2. 8. (S).
- The life and letters of *Lord Macaulay* by *George Otto Trevelyan.* I—IV. Leipzig 1876. 4. 8. (S).
- Martensen, H.* Af mit levnet. 1837—54, 1854—83. Anden og tredie afdeling. Kjbh. 1883. 2. 8. (S).
- Molbech, Chr. K. F.* Christian Molbech og Karen Margrethe Rahbek. En brevveksling. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Anton Martin Schweigaards* barndom og ungdom 1808—1835. Breve og erindringer udgivne af *L. M. B. Aubert.* Kr.ania 1883. 1. 8. (S).

i) Literaturhistorie,

- Brandes, Georg.* Mennesker og værker i nyere europæisk litteratur. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Halvorsen, I. B.* Norsk forfatter-lexikon. 1814—1880. H. 6. Kr.ania. (S).
- Hansen, P.* Illustreret dansk litteraturhistorie. H. 1—6. Kjbh. (S)
- Jæger, Henrik.* Norske forfattere. Litteraturbilleder. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Nyrop, Kristoffer.* Den oldfranske heltedigtning. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Robinson.* Ibsen och äktenskapsfrågan. (Af: »I tidens frågor«, utg. af *L. H. Åberg*). Stockh. 1882. 1. 8. (L).

k) Mythologi og Sagn.

- Licblein, J.* Gammelægyptisk Religion, populært fremstillet. Første del: Gudsbegrebets udvikling. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).

l) Arkæologi og kunsthistorie.

- Antinoos. Eine kunstarchäologische untersuchung von *L. Dictrichson.* Universitätsprogramm für das 1ste semester 1884. Kr.ania 1884. 1. 8. (G).
- Købke, P.* De danske kirkebygninger. Kortfattet oversigt. Kjbh. 1883. 1. 8. (S). (»Folkelæsning«).
- Lange, Julius.* Billedkunst. Skildringer og studier fra hjemmet og udlandet. H. 1—4. Kjbh. (S).

- Mourad, M. F.* Kunstretninger. Sex forelæsninger. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Overbeck, F.* Geschichte der griechischen plastik. Dritte umgearbeitete auflage. Zweiter halbband. Leipzig 1881. (S).

m) Geografi.

- Hellwald, Friedrich v.* Jorden og dens beboere. En geografisk familjebog. H. 51—53. Oversat. Kr.ania 1883. (S).
- Johannesen, Ole.* Lærebog i matematisk geografi for realgymnasiet. Andet Oplag. Kr.ania 1883. 1. 8. (G).
- Løffler, E.* Haandbog i geografin. H. 1—6. Kjbh. (S).
- Thoroddsen, Thorvaldur.* Islands beskrivelse. Oversat. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Vogel, Charles.* Le monde terrestre au point actuel de la civilisation. Nouveau précis de géographie comparée. Livraison 47—49. Paris. (S).

n) Reisebeskrivelser og folkelivsskildringer.

- Bock, Carl.* En nordmands opdagelsesreiser. Hovedjægerne paa Borneo. Beretning om en reise opover Mahakkam og nedover Barito samt reiseskildringer fra Sumatra. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Bøgh, Nicolai.* Mellem Siljan og Sorrent. Reisebilleder. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Chaillu, Paul B.* Midnattssolens Land. Sommar- och vinter-resor i Sverige, Lappland, Norge och Norra Finland. Øfersatt. I—II. Ørebro 1881—83. 2. 8. (S).
- Cook, James and King, James.* A voyage to the Pacific Ocean for making discoveries in the northern hemisphere voll. 1—IV. London 1784. 4. 8. (G).
- Ebers, Georg.* Palæstina in bild und wort. Lieferung 34—56. Stuttgart u. Leipzig. (S).
- Landsdell, Henry.* Gjennem Sibirien. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Jens Munk's* navigatio septentrionalis. Med indledning, noter og kort. Paany udgiven af *P. Lauridsen*. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Nyblom, C. R.* Et aar i syden. Billeder fra Italien. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Schlagintweit, Robert v.* Die Santa Fé und Südpacificbahn in Nordamerika. Köln 1883. 1. 8. (S).

- Schwöbiger-Lerchenfeld, Amand v.* Orienten. Levering 18. Oversat. Kjbh. (S).
- Das moderne Ungarn.* Essays und skizzen, herausgeg. v. *Ambros Neményi.* Berlin 1883. 1. 8. (S).
- Ussing, F. L.* Fra Hellas og Lilleasien i foraaet 1882. Kjbh. 1883. (S).
- Verne, Jules.* Det nittende aarhundredes reisende i aarhundredets første halvdel eller: Jordens opdagelseshistorie. Tredie afdeling. Oversat. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Det store vesten, kolonisationen af nordamerikas indland imellem Mississippifloden og Rocky Mountains. En indberetning til det kgl. danske udenrigsministerium fra den danske ministerresident i Washington. Marts 1883. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).

D. Matematik.

- Voss, V.* og *Slang, H.* Regnebog for almuskolerne og de lavere middelskoleklasser cfter det metriske mynt-, maal- og vegt-system. 1ste Hefte. Kr.ania 1883 (G).

E. Naturvidenskabelige og tekniske skrifter.

b) Andre naturvidenskaber og tekniske skrifter.

- Bert, Paul.* Livet og livsfunktionerne hos mennesket og de høiere dyr. Populære fysiologiske foredrag. Oversat. Kjbh. 1882. 1. 8. (S).
- Blum, Emil.* Die hydraulischen aufzüge im eisenbahnhôtel zu Berlin. Berlin 1880. 1. 8. (S).
- Buresch, E.* Der schutz des holzes gegen fäulnisz und sonstiges verderben. Dresden 1880. 1. 8. (S).
- Carl, Philipp.* Die elektrischen naturkräfte. München 1878. 1. 8. (S).
- Carl, Philipp.* Die wärme. München 1877. 1. 8. (S).
- Grashof, F.* Theorie der elasticität und festigkeit. Berlin 1878. 1. 8. (S).
- Handbuch der ingenieurwissenschaften. Dritter band. Der wasserbau. I—II. herausgeg. v. *L. Franzius* und *Ed. Sonne.* Leipzig 1882—83. (S).

- Hell, Peter.* Die wichtigsten klein-kraft-maschinen. Braunschweig 1878. 1. 8. (S).
- Lange, Walther.* Das holz als baumaterial. I—II. Holzminden 1879. 2. 8. (S).
- Lehfeldt, Paul.* Die holzbaukunst. Berlin 1880. 1. 8. (S).
- Obach, Eugen.* Hilfstafern für messungen elektrischer leitungswiderstände. München 1879. 1. 8. (S).
- Prytz, K.* Elektriciteten. Med særligt hensyn til den historiske udvikling samt til de seneste aars opdagelser. H. 1—7. Kjbh. 1883. (S).
- Quaglio, Julius.* Wassergas als der brennstoff der zukunft. Wiesbaden 1880. 1. 8. (S).
- Stegmann, H.* Gasfeuerung und gasöfen. Berlin 1881. 1. 8. (S).
- Stegmann, H.* Die torfgasfeuerung. Braunschweig 1877. 1. 8. (S).
- Strohmayer, Leopold.* Heizung, ventilation und wasserleitungen. Wien 1877. 1. 8. (S).
- Den nyeste tids opfindelser (Opfindelsernes bog. VIII bind). H. 1—11. Kjbh. 1883. (S).
- Tromholt, Sophus.* Om »verdens undergang«, kometer m. m. Et populært foredrag. Bergen 1881. 1. 8. (L).
- Uhland, W. H.* Das elektrische licht und die elektrische beleuchtung. Leipzig 1883. 1. 8. (S).
- Waldegg, Edmund Heusinger v.* Die kalk-, ziegel- und röhrenbrennerei I—II. Leipzig 1875—76. 2. 8. (S).
- Weyrauch, Jacob J.* Festigkeit und dimensionberechnung der eisen- und stahlconstructions. Leipzig 1876. 1. 8. (S).

c) Medicin.

- Gazette hebdomadaire de médecine et de chirurgie. Paris.
1882 no. 1—52.
1883 no. 1—41, 43, 45, 46. (L. f.).
- Gesundheit. Zeitschrift für öffentliche und private hygieine. Organ des internationalen vereins gegen verunreinigung der flüsse, des bodens und der luft. Redig. von *Carl Reclam*. Frankfurt am Main.
1882 no. 1—8, 11—19, 21—23.
1883 no. 1—19. (L. f.).

- Hygiea. Medicinsk och farmaceutisk månadsskrift, redig. af *E. Heyman*.
 1881 no. 5—12.
 1882 no. 1—12.
 1883 no. 1, 3, 4, 6. (L. f.).
- The American journal of the medical sciences. Edited by *J. Minis Hays*. Philadelphia.
 1881. April, July. (L. f.).
- Laache, S.* Die anæmie. Universitätsprogramm. Kr.ania 1883.
 1. 8. (G).
- Medical news. A weekly medical journal. Philadelphia,
 vol. XL. 1882 no. 1—5.
 vol. XLII. 1883 no. 7—14, 17, 18, 20—22, 24—26.
 vol. XLIII. 1883 no. 1—7, 9—13. (L. f.).
- The medical news and abstract. Edited by *J. Minis Hays*. Philadelphia.
 1881. July—December. (L. f.).
- Medical times and gazette. London.
 1875. vol. II no. 1308, 1330.
 1881. vol. I no. 1592—1596, 1599—1613, 1615—1617.
 1881. vol. II no. 1618—1644.
 1882. vol. I no. 1645—1650, 1652—1669.
 1882. vol. II no. 1670—1696.
 1883. vol. I no. 1697—1722.
 1883. vol. II no. 1723—1740. (L. f.).
- Vetlesen, H. J.* De almindeligste sygdomsaarsager. Fire populær-
 medicinske foredrag. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Berliner klinische wochenschrift. Organ für practische aerzte. Berlin.
 1881. no. 37—50.
 1882. no. 2—4, 7, 19—21, 31—52.
 1883. no. 1—41, 43—46. (L. f.).
- Wiener medicinische wochenschrift. Wien.
 1881. no. 39—53.
 1882. no. 1—45, 47—52.
 1883. no. 1—4, 6—26, 28—44, 46—47. (L. f.).

F. Juridiske, politiske, statistiske, økonomiske skrifter.

a) Juridiske skrifter.

- Haandbog i norsk ret. Af *H. Riddervold*. 4de hefte. Om næringslovgivningen. 2den afdeling. Om søfarten. Kr.ania. (S).
- Højer, Nils*. Norges storthing. Førre afdelingen. Norska grundlagen och dess källor. Stockh. 1882. 1. 8. (L).
- Norsk lovtidende. 1ste afdeling. 1883, no. 10—37. 1884, no. 1—14. Kr.ania. (G).
- Norsk lovtidende. 2den afdeling. Samling af love, resolutioner m. m. 1883. H. 1—3. Kr.ania. (G).
- Overenskomster med fremmede stater, udgivne i forudskikkede aftryk at norsk lovtidendes 2den afdeling. 1883 no. 3—6. 1884 no. 1. Kr.ania. (G).
- Rydin, H. L.* Unionen och Konungens sanktionsrätt i norska grundlagsfrågor. Upsala 1883. 1. 8. (S).

b) Politiske skrifter.

- Bätzmann, F.* Rigsrets-efterretninger. I. Kr.ania 1883. (S).
- Marcellus*. Striden i Norge. Førsvar och kritik. Stockh. 1883. 1. 8. (S).

c) Økonomiske og statistiske skrifter.

- Statistisk aarvog for kongeriget Norge. Tredie og fjerde aargang, 1882 og 1883. Redig. af *Boye Strøm*. Kr.ania. (G).
- Bidrag til Sveriges officiela statistik. G) Fångvården. Ny följd. XXIV. Fångvårds-styrelsens underdåniga berättelse för år 1882. (G).
- Erichsen, J.* Nye trafikberegninger for Vegaarshei-Bjorvandslinien med sidelinier. Kr.ania 1883. 1. 8. (G).
- Indberetning fra *skovdirektøren* for tidsrummet fra januar 1876 til 30te juni 1880. Kr.ania 1883. 1. 8. (G).
- Indstilling fra den ved kgl. naadigst resolution af 22de juli 1872 nedsatte *hovedskylddelingskommission*. Kr.ania 1882. 1. 8. (G).
- Lofotfiskeriet 1883. Beretning afgiven af opsynschefen. T.hjem. 1. 8. (G).
- Norges officielle statistik. Ny række. Udgiven i aaret 1883.
- A. no. 1.* Beretning om skolevæsenets tilstand i kongeriget Norge for aaret 1879. (2 expl.).

- A. no. 2.* Fattigstatistik for 1878 og 1879. (13de og 14de aargang). (2 expl.).
- B. no. 1.* Tabeller vedkommende Norges kriminalstatistik for aaret 1880. (2 expl.)
- B. no. 2.* Tabeller vedkommende skiftevæsenet i Norge i aarene 1878—80.
- B. no. 3.* Beretning om rigets strafarbeidsanstalter for 1ste halv-aar 1880 og for aaret 1ste juli 1880 til 30te juni 1881. (2 expl.)
- C. no. 1.* Statistik over folkemængdens bevægelse i aarene 1876—80. Tabeller for hvert af aarene 1876—80. V. Tabeller for aaret 1880.
- II. b. Sammendrag af tabellerne for aarene 1876—80.
- C. no. 3 a.* Tabeller vedkommende Norges handel i aaret 1882.
- C. no. 3 b.* Tabeller vedkommende Norges skibsfart i aaret 1881.
- C. no. 4.* Beretning om sundhedstilstanden og medicinalforholdene i Norge i aaret 1879.
- C. no. 5 b.* Oversigt over sindssygeasylernes virksomhed i aaret 1880.
- C. no. 8.* De offentlige jernbaner. Beretning om de norske jernbaners drift i terminen 1ste juli 1881—30te juni 1882.
- C. no. 9.* Tabeller vedkommende Norges fiskerier i aaret 1881 samt beretninger angaaende deres drift m. v. tilligemed en tabellarisk oversigt over udbyttet af den norske fiskeribedrift i aarene 1866—1881. (G).
- C. no. 10.* Statistik over Norges kommunale finantser i aarene 1878, 1879 og 1880. II. Tabeller for aaret 1879.
- C. no. 16.* Uddrag af aarsberetninger fra de forenede rigers konsulter for aaret 1882. H. 1—4.
- C. no. 18.* De offentlige jernbaner. Sammendrag af direktionernes driftsberetninger for terminen 1ste juli 1880—30te juni 1881.
- D. no. 2.* Tabeller vedkommende Norges sparebanker i aarene 1881 og 1882.
- F. no. 1.* Den norske statstelegrafs statistik for 1882.
- F. no. 2.* Tabeller vedkommende Norges postvæsen for aaret 1882. Udgivne i aaret 1884.
- A. no. 2.* Fattigstatistik for 1880. (15de aargang). (2 expl.)
- C. no. 2.* Beretning om amternes økonomiske tilstand i femaaret 1876—1880. Andet bind. (Søndre Bergenhus—Finmarken).
- E. no. 1.* Rekruteringsstatistik for den norske armee omfattende aarene 1878—80.

- Olsen, Johan.* Spiselig sop, dens indsamling, opbevaring og tilberedning med en liden sopkøgebog. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Olsen, O. T.* The piscatorial atlas of the North Sea, English and St. Georges channels. Grimsby. London 1883. 1 fol. (S).
- Oversigt over kongeriget Norges geistlige, civile og judicielle inddeling med angivelse af folkemængde efter folketællingen 31te december 1875. Udg. af det statistiske centralbureau. Kr.ania 1883. (G).
- Utheim, J.* Statistik over storthings- og valgmandsvalgene 1882. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).

G. Filosofi. Æsthetik.

- Brentano, Lujó.* Die christlich-soziale bewegung in England. Leipzig 1883. 1. 8. (S).
- Buchholz, Thorvald R. B.* Om folks og slægters tilbagegang. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Dahl, N. A.* Kirke og stat. Bergen 1882. 1. 8. (L).
- Fasting, Georg.* Til belysning af pietismen. Afhandling for den filosofiske doktorgrad. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Lassen, H.* Kritik og polemik. Smaaskrifter. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Lyng, Ge. Villh.* Grundtankernes system. En udførligere fremstilling af logiken. Anden del. *Metafysiken*. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Monrad, M. J.* Et kongeligt bryllup som folkehøitid. Akademisk tale. Kr.ania 1881. 1. 8. (G).
- Platon's Kriton*, oversat fra Græsk af *O. P. Monrad*. Tillægshæfte til »Folkevennen«. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).

I. Skjønliteratur.

a) Dansk-norsk fællesliteratur.

- Holberg, Ludvig.* Comoedier. Jubeludgave illustreret af Hans Tegner. H. 1—7. Kjbh. (S).

b) **Nyere norsk literatur.**

- Aubert*, Elise. Dagny. Kr.ania 1882. 1. 8. (S).
E—e. (*Aubert*, Elise). Hjemmefra. Fortællinger for de unge.
 Kr.ania 1878. 1. 8. (S).
E—e. (*Aubert*, Elise). Et juleminde. (2 expl.). Kr.ania 1881.
 2. 8. (L. S).
Bjerregaard, H. A. Digtinger. Kr.ania 1848. 1. 8. (S).
Bjørnson, Bjørnstjerne. Fortællinger. I—II. (Dublet). Kjbh. 1881.
 — — En hanske. Skuespil. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
 — — Over ævne. Første stykke. Kjbh. 1883.
 1. 8. (S).
Caspari, Theodor. Tidsbilleder. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
Collett, Alf. En gammel Christiania-slægt. Optegnelser om fami-
 lien Collett og Christianias fortid. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
Dahl, Konrad. Glimt. To fortællinger. Bergen 1882. 1. 8. (L).
Dilling, L. Hverdagsmennesker. Skitser. Kr.ania 1879. 1. 8. (L).
Elster, Kristian. Farlige folk. Fortælling. Kjbh. 1881. 1. 8. (L).
Flood, Constantius. Ritter & Co. En fortælling fra kapertiden.
 Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
Flood, Constantius. Novellistiske tidsbilleder. Kr.ania 1881. 1. 8. (L).
Flood, Just W. Fem aar tilsjøs. Oplevelser og hændelser. Kr.ania
 1881. 1. 8. (L).
Friis, J. A. Fra Finmarken. Skildringer. Kr.ania 1881. 1. 8. (L)
Geir. Ilgods. Skisser. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
Gertrud. En fortælling. Kr.ania 1882. 1. 8. (S).
Gloersen, Kristian. Laura. Fortælling. Kjbh. 1883. 1. 8. (L).
 — — Smaating. Studier og fortællinger. Kjbh. 1881.
 1. 8. (L).
Guldberg, F. O. Skildringer fra virkeligheden. Kr.ania 1881.
 1. 8. (L).
Herre, Bernhard. En jægers erindringer. Kr.ania 1875. 1. 8. (S).
Ibsen, Henrik. En folkefiende. Skuespil. Kjbh. 1882. 1. 8. (L).
Kielland, Alexander L. Gift. Roman. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
 — — L. To novelletter fra Danmark. Kjbh. 1882.
 1. 8. (L).
Kielland, Alexander L. Skipper Worse. Roman. Kjbh. 1882.
 1. 8. (L).
Lie, Jonas. Familien paa Gilje. Et interieur fra firtiaarene. Kjbh.
 1883. 1. 8. (S).

- Lie*, Jonas. Gaa paa. Sjøfortælling. Kjbh. 1882. 1. 8. (L).
- Lie*, Jonas. Livsslaven. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Marie*. Iljemmet. Hverdagsbilleder. Kr.ania 1881. 1. 8. (L).
- I ensomme timer. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Monrad*, O. P. En liden krands til Luthers minde, (i anledning af 400-aarsfesten). (Tillægshäfte til »Folkevennen«). Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Monrad*, O. P. Norges dag. Aaben redegjørelse til min ven folkehøiskolaren. Kr.ania 1882. 1. 8. (S).
- Paulsen*, John. Moderne damer. (Kristiania-billeder). Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Paulsen*, John. Paa vandring. Skitser. Kjbh. 1882. 1. 8. (L).
- En politimands oplevelser. Efter *F. Rings* optegnelser. Fortalt af *Geir*. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Randers*, Kristofer. Frie ord. Politiske epigrammer. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Randers*, Kristofer. Et skriftemaal. Proverbe. Kjbh. 1881. 1. 8. (S).
- S.* Studenterkomedier. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Vibe*, Johan. En professor. Fortælling. Kr.ania 1882. 1. 8. (L)
- Vinsnes*, Maren. Herodes den store. Dramatisk digtning. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Vinsnes*, Maren. Prestens ansøgning. Fortælling. Kr.ania 1881. 1. 8. (L).

c) Svensk litteratur.

- Carlén*, Emilie Flygare. — Bruden på Omberg. Skildring från Vettern. Stockh. 1883. 1. 8. (S).
- Carlén*, Emilie Flygare. — Enslingen paa Johannisskäret. Kustroman. I—III. Stockh. 1882. 3. 8. (S)
- Carlén*, Emilie Flygare. — Jungfrutornet. Roman från sjø och land. I—III. Stockh. 1883. 3. 8.
- Carlén*, Emilie Flygare. — Professorn och hans skyddslingar. Berättelse. Stockh. 1883. 1. 8. (S).
- Carlén*, Emilie Flygare. — Rosen på Tistelön. Berättelser från vestra skärgården. I—II. Stockh. 1882. 2. 8. (S).
- Carlén*, Emilie Flygare. — Skjutsgossen. Romantiserad berättelse. Stockh. 1883. 1. 8. (S).
- Carlén*, Emilie Flygare. — Vindskuporna. Stockh. 1883. 1. 8. (S).

- Franzén*, Frans Michaël. Samlade dikter. B. I—VII. Örebro 1867—69. 7. 8. (S).
- Lenngren*, Anna Maria. Samlade skaldeförsök. Stockh. 1876. 1. 8. (S).
- Leopold*, Carl Gustaf af. Poetiska arbeten. I—II. Stockh. 1873. 2. 8. (S).
- Lundgren*, Egron. En målares anteckningar.
I. Italien och Spanien. Utdrag ur dagböcker og bref. Stockh. 1873—74. 1. 8.
II. Indien. Utdrag ur dagböcker och bref. Stockh. 1874. 1. 8.
III. Lediga stunder i främmande land. Utdrag ur dagböcker och bref. Stockh. 1873. 1. 8. (S).
- Mellin*, G. H. Samlade svenska historiska noveller. I—III. Stockh. 1883. 3. 8. (S).
- Oskar II*. Fest-reden gehalten in der königl. schwedischen musikalischen akademie. Leipzig 1883. 1. 8. (S).
- Topelius*, Z. Vinterqvällar. Noveller, sägner och skildringer. Andra cykeln. H. 1—4, innehållande: Hertiginnan af Finland, Ungdomsdrömmar och Vernas rosor. Stockh. 1883. (S).

d) Nyere dansk literatur.

- Andersen*, Carl. Julehistorier. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Bøgh*, Erik. Udvalgte feulletoner. («Dit og dat») fra 1881. Kjbh. 1882. 1. 8. (L).
- Davidson*, J. Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn. II. Kjbh. 1881. 1. 8. (L).
- Drachmann*, Holger. Derovre fra grændsen. Streiftog over det danske Thermopylæ. (Als-Dybböl). Kjbh. 1882. 1. 8. (S).
- Drachmann*, Holger. Reisebilleder. Kjbh. 1882. 1. 8. (S)
— — Skyggebilleder fra reiser i indland og udland. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Drachmann*, Holger. Strandby folk. Skuespil. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
— — Vildt og tæmnet. Fortællinger og naturstudier. Kjbh. 1881. 1. 8. (L).
- Ewald*, Carl. Regel eller undtagelse. Kjbh. 1884. 1. 8. (S).
- Ewald*, H. F. Anna Hardenberg. Historisk roman. Kjbh. 1880. L.
— — Charles Lyng. Fortælling. Kjbh. 1882. 1. 8. (L).
- N. F. S. Grundtvigs* poetiske skrifter. Udg. af *Svend Grundtvig*. Del. I, II, V. Kjbh. 1880—83. 3. 8. (S).

- Grundtvig*, Svend. Danske folkeæventyr. Med tegninger af danske kunstnere. Kjbh. 1884. 1. 8. (S).
- Hertz*, Henrik. Svend Dyrings hus, romantisk tragedie. (Folkelæsning no. 130). 1. 8. (S).
- Hovedværker i den danske literatur. Udg. af *Otto Borchsenius* og *Frederik Winkel Horn*. I, II. Kjbh. 1883. 2. 8. (S).
- Ingemann*, Bernhard Severin. Samlede eventyr og fortællinger. B. I—XIII. Kjbh. 1860—83. 7. 8. (S).
- Kieler*, Laura. Lavrekas Korhoinen. En fortælling fra Ultima Thule. Kjbh. 1881. 1. 8. (S).
- Molbech*, Chr. K. F. Opad! Skuespil. Kjbh. 1881. 1. 8. (L).
- Nielsen*, Anton. Fra først til sidst, gamle og ny fortællinger. Odense. 1883. 1. 8. (S).
- Nielsen*, Zakarias. Nye tider. Fortælling. 1. 8. (L).
- Nyblom*, Helene. Noveller. (2 expl.) Kjbh. 1881. 2. 8. (L. S).
- — Nye noveller. (Noveller 2den samling). Kjbh. 1882. 1. 8. (S).
- Oehlschläger*, A. Væringerne i Miklagard. (Af: »Folkelæsning«). Kjbh. 1884. 1. 8. (S).
- Sandel*, Th. Fortællinger fra krigen 1848—1850. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Scharling*, H. Uffe Hjælms og Palle Løves bedrifter, beskrevne at en samtidig. I—II. Kjbh. 1866. 2. 8. (S).
- Schjørring*, Johanne. Havets datter. En historie fra Vesterhavet. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Skizzer og fortællinger af danske forfattere. B. I, II. Kjbh. 1871. 2. 8. (S).
- Thyregod*, C. A. Vildtvoxende skikkelser. Skildringer fra Jyllands fortid. Kjbh. 1882. 1. 8. (S).
- Topsoe*, V. C. S. Jasan med det gyldne Skind. Kjbh. 1881. 1. 8. (S).
- Topsoe*, V. C. S. Umyndige i kjærlighed. Skuespil. Kjbh. 1881. 1. 8. (L).

e) Oversættelser af udenlandsk literatur.

- Bikélas*, Dimitrios. Lukís Laras. Erindringer fra den græske frihedskrig. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Byron*. Don Juan. Oversat af *Holger Drachmann*. Første halvbind. Kjbh. 1882. 1. 8. (S).

- Calderon*, P. de la Barca. Den standhaftige prins. Drama. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Cantu*, Cesare. Margherita Pusterla. Fortælling. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Cherbuliez*, Victor. »Bjergravnen.« Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Dickens*, Ch. Pikvik-Klubben. Anden del. Andet hefte. (Folkelæsning no 126). Kjbh. 1883. (S).
- Dostojewskij*, F. M. Raskolnikow. I, II. Oversat. Kr.ania 1883. 2. 8. (S).
- Echegaray*, José. Helgon eller vansinnig? Drama. Øfversättning från spanskan. Stockh. 1882, 1. 8. (S).
- Franzos*, Karl Emil. Nye billeder fra Halvasien. Oversat. Kjbh. 1881. 1. 8. (S).
- Franzos*, Karl Emil. En kamp om retten. Roman. Oversat. Kjbh. 1881. 1. 8. (S).
- Franzos*, Karl Emil. Præsidenten. Fortælling. Oversat. Kjbh. 1881. 1. 8. (S).
- Goethe*. Faust. Sorgespel. Øfversatt af *Viktor Rydberg*. Stockh. 1878. 1. 8. (S).
- Halevy*, Ludovic. Abbed Konstantin. Roman. Oversat. Kr.ania 1882. 1. 8. (L).
- Hugo*, Victor. Notre-Dame kirken i Paris. Historisk roman. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Kingsley*, Charles. Hørvard den aarvaagne. »Den sidste Englænder«. Oversat. I, II. Kjbh. 1883. 2. 8. (S).
- Kostlin*, Julius. Luthers liv. H. 1. Oversat. Kr.ania 1883. (S).
- Sacher-Masoch*. Jødiske fortællinger. Oversat. Kjbh. 1881. 1. 8. (S).
- Menigheden i katakomberne, livsbillede fra det andet aarhundrede. Oversat. 1. 8. (S).
- Ohnet*, Georges. Grevinde Sarah. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Russell*, W. Clark. Sjømandens kjæreste. Engelsk sjøroman. Oversat. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Scholander*, F. W. To noveller. Oversat. Kjbh. 1882. 1. 8. (S).
- Shakspeare*, William. Macbeth. Tragedie. Oversat af *H. Lassen*. (Tillægshefte til »Folkevennen« for 1883). Kr.ania 1883-1. 8. (S).
- Spørllin*, Margaretha. Livsbilleder fra Elsass. Anden samling. Oversat. Kr.ania 1883. 1. 8. (S)

- Stein*, Armin. Katharina af Bora. (Luthers hustru). Oversat. Bergen 1882. 1. 8. (S).
- Stein*, Armin. Martin Luther og grev Erbach. Oversat. Bergen 1882. 1. 8. (S).
- Sylva*, Carmen. En bøn. Oversat. Kjbh. 1882. 1. 8. (S).
- Fra *Carmen Sylvas* kongerige. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Taylor*, George. Klytia. Historisk roman fra det sextende aarhundrede. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Turgenjew*, Iwan. Helene. Oversat. Novelle. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- — Senilia. Oversat. Kjbh. 1883. 1. 8. (S).
- Verne*, Jules. Ved Amazonfloden. Oversat. Kjbh. 1882. 1. 8. (S).
- Wildenbruch*, Ernst v. Mesteren fra Tanagra. En kunstner-historie fra det gamle Hellas. Oversat. Bergen 1883. 1. 8. (S).

f) Udenlandsk literatur.

- Adeler*, Max. Elbow-room. A novel without a plot. London 1. 8. (S).
- Alcott*, Lovisa M. Little women; or, Meg, Jo, Beth and Amy. I—II. Leipzig 1876. 2. 8. (S).
- Bley*, Fritz. An's herz der heimath. Düsseldorf 1883. 1. 8. (S).
- Broughton*, Rhoda. Joan. A tale. I—II. Leipzig 1876. 2. 8. (S).
- Cherbuliez*, Victor. Amours fragiles. Paris 1880. 1. 8. (S).
- — Le fiancé de M.elle Saint-Maur. Paris 1876. 1. 8. (S).
- Cherbuliez*, Victor. Noirs et rouges. Paris 1881. 1. 8. (S).
- Collins*, Wilkie. The two destinies. A romance. Leipzig 1867. 1. 8. (S).
- Daudet*, Alphonse. Aventures prodigieuses de Tartarin de Tarascon. Paris 1883. 1. 8. (S).
- Daudet*, Alphonse. Le petit Chose. Historie d'un enfant. Paris. 1. 8. (S).
- Daudet*, Alphonse. Lettres de mon moulin. Paris 1. 8. (S).
- Detlef*, Karl. Nora. Eine charakterstudie aus der deutschen gesellschaft. I—II. Stuttgart 1876. 2. 8. (S).
- Droz*, Gustave. Les étangs. Paris 1874. 1. 8. (S).
- Ebers*, Georg. Ein wort. Roman. Stuttgart u. Leipzig. 1883. 1. 8. (S).
- Eliot*, George. Daniel Deronda. I—IV. Leipzig 1876. 4. 8. (S).
- Feuillet*, Octave. Historie d'une Parisienne. Paris 1881. 1. 8. (S).
- — Le journal d'un femme. Paris 1881. 1. 8. (S).

- Fothergill*, Jessie. The Wellfields. A novel. I—II. Hamburg 1881. 2. 8. (S).
- Franzos*, Karl Emil. Aus Halb-Asien. Culturbilder aus Galizien, der Bukowina, Südrußland und Rumänien. I—II. Leipzig 1883. 2. 8. (S).
- Habberton*, John. Helen's babies and other people's children. Leipzig 1877. 1. 8. (S).
- Hackländer*, F. W. Reisenovellen. Stuttgart. 1. 8. (S).
— — Der roman meines lebens. I—II. Stuttgart. 1879. 2. 8. (S).
- Halévy*, Ludovic. Criquette. Paris 1883. 1. 8. (S).
— — Madame et Monsieur Cardinal. Paris 1882. 1. 8. (S).
— — Un mariage d'amour. Paris 1883. 1. 8. (S).
- Harte*, Bret. Flip and other stories. Leipzig 1882. 1. 8. (S).
— — Jeff Brigg's love story and other tales. Leipzig 1880. 1. 8. (S).
- Harte*, Bret. The story of a mine. Leipzig 1877. 1. 8. (S).
- Heyse*, Paul. Neue moralische novellen. Berlin 1878. 1. 8. (S).
- James*, Henry jr. The Europeans. A sketch. Leipzig 1878. 1. 8. (S).
- Kavanagh*, Julia. Forget-me-nots. I—II. Leipzig 1878. 2. 8. (S).
- Keller*, Gottfried. Züricher novellen. I—II. Stuttgart 1883. 2. 8. (S).
- Lindau*, Paul. Herr und frau Bewer. Novelle. Breslau 1883. 1. 8. (S).
- Linton*, E. Lynn. With a silken thread and other stories. Leipzig 1880. 1. 8. (S).
- Malot*, Hector. Sans famille I—II. Paris 1881—83. 2. 8. (S).
- Marlitt*, E. Reichsgräfin Gisela. Roman. I—II. Leipzig. 2. 8. (S).
— — Thüringer erzählungen. Leipzig 1878. 1. 8. (S).
- Masoch*, Sacher. Basyl der schatzgräber und andere seltsame geschichten. Leipzig 1880. 1. 8. (S).
- Masoch*, Sacher. Galizische geschichten. Novellen. Neue folge. Bern u. Leipzig 1881. 1. 8. (S).
- Mathers*, Helen. My lady Green Sleeves. I—II. Leipzig 1879. 2. 8. (S).
- Merimée*, Prosper. Carmen, Arsèn Guillot, L'abbé Aubain, La dome de Pique, Les Bohemiens, Le Hussard, Nicolas Gogol. Paris 1882. 1. 8. (S).

- Les grands écrivains de la France. Nouvelles éditions par *M. Ad. Regnier*.
Molière. Oeuvres par *M. M. Eugène Despois* et *Paul Mesnard*. Tome I—VIII. Paris 1873—83. 8. 8. (S).
Molly Bawn. By the author of »Phyllis«. I—II. Leipzig 1878. 2. 8. (S).
Murray, E. C. Grenville. French pictures in English chalk. Leipzig 1876. 1. 8. (S).
Ohnet, Georges. Le maître de forges. Paris 1883. 1. 8. (S).
Ouida. Ariadné. The story of a dream. I—II. Leipzig 1877. 2. 8. (S).
Ouida. In Maremma. I—III. A story. Leipzig 1882. 3. 8. (S).
— In a winter city. A sketch. Leipzig 1876. 1. 8. (S).
Pailleron, Edouard. L'étincelle. Comédie. Paris 1882. 1. 8. (S).
— — Le théâtre chez Madame. Paris 1881. 1. 8. (S).
Riehl, W. H. Aus der ecke. Sieben neue novellen. Bielefeld u. Leipzig 1875. 1. 8. (S).
Rodenberg, Julius. Die Grandidiere. Ein roman aus der französischen kolonie. I—III. Stuttgart u. Leipzig 1881. 3. 8. (S).
Samarow, Gregor. Ritter oder dame. Historische novelle. Stuttgart u. Leipzig 1880. 1. 8. (S).
Sheridan, R. B. Dramatic works. Leipzig 1869. 1. 8. (S).
Spielhagen, Friedrich. Angela. Roman. I—II. Leipzig 1882. 2. 8. (S).
— — Platt land. Roman. Leipzig 1881. 1. 8. (S).
— — Sturmflut. Roman. I—III. Leipzig 1877. 3. 8. (S).
Theuriet, André. Nos enfants. Le fils Maugars. Paris 1879. 1. 8. (S).
Twain, Mark. The adventures of Tom Sawyer. Leipzig 1876. 1. 8. (S).
Twain, Mark. (*Samuel L. Clemens*). Life on the Mississippi. I—II. Leipzig 1883. 1. 8. (S).
Twain, Mark. (*Samuel L. Clemens*). The prince and the pauper. A tale for young people of all ages. Leipzig 1881. 2. 8. (S).

K. Periodiske skrifter.

- Acta mathematica. Zeitschrift herausgeg. v. *G. Mittag-Leffler*. I. 1882—83. II. 1883. Stockh. (G).

- Amtsformandskabs-forhandlinger. Lister og Mandals Amt 1883. Kr.sand 1. 8. (G).
- Arkiv for nordisk filologi. Udg. ved *Gustav Storm*. 1883. H. 3, 4. B. II. H. 1, 2. Kr.ania. (S).
- Arkiv for nordisk filologi. Udg. af *G. Storm*. Bind I. (Dublet). Kr.ania 1883. (G).
- Arkiv for matematik og naturvidenskab. Udg. af *S. Lie*, *Worm Müller* og *G. O. Sars*. VII. H. 4. VIII. H. 1—4. IX. H. 1. Kr.ania. (G).
- Beretning om bodsfængslets virksomhed i tidsrummet fra 1ste juli 1882 til 30te juni 1883. Kr.ania 1884. 1. 8. (G).
- Beretning om det kgl. selskab for Norges vel, dets tilstand og virksomhed i aaret 1882. 2 expl. Kr.ania 1883. 2. 4. (G).
- Beretning om Kristiania tekniske skoles virksomhed i skoleaaret 1882—83. (G).
- Historisk bibliothek. Utg. af *C. Silfverstolpe* 1880. H. 2, 3. Stockh. (S).
- Bursian*, Conrad. Jahresbericht über die fortschritte der classichen alterthumswissenschaft. Mit den beiblättern: Bibliotheca philologica classica und: Biographisches jahrbuch für alterthumskunde. Berlin.
1880. Heft. 11.
1881. Heft. 12 (zweite hälfte).
1882. Heft. 4—12 (erste hälfte).
1883. Heft. 1—4. (A).
- For frisindet christendom. Udg. af *Christopher Brun*, 1884. no. 1—3, 5—8. Kr.ania. (S).
- Christiania handelsgymnasium. Aarsberetning for ottende skoleaar 1882—83, indeholdende foruden skoleefterretninger:
1) *Polaczek*, C. Forretningstilfælde til hjælp ved undervisningen i bogholderi i 1ste klasse.
2) *Hagerup*, Fr. Om handel og handelsberettigelse. Brudstykker af norsk handelsret. (G).
- The Cornhill Magazine vol. XLVII. January to June 1883. vol. XLVIII. July to November 1883. vol. XLIX. January to April 1884. London. (S).
- Departementstidende. Fem og femtiende aargang. 1883. no. 19—52. Sex og femtiende aargang 1884. no. 1—17. Kr.ania. (S).

- Folkelæsning. 1883 no. 127—129.
- Smaastykker. B. XII. H. 3—6. Kjbh. (S).
- Folkevennen. Et tidsskrift udg. af selskabet for folkeoplysningens fremme. Ny række. VII. H. 1—6. VIII. H. 1, 2. Kr.ania. (S).
- Foreningen til norske fortidsmindesmerkens bevaring. Aarsberetning for 1882. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Tillægshfte:
- Kunst og haandværk fra Norges fortid ved *N. Nicolaysen*. Tredie hefte.
- Forhandlinger ved aarsmødet i foreningen til diskussion af landbrugsanliggender den 25de og 26de juni 1883. Kr.ania 1883. 1. 8. (G).
- Forhandlinger paa tredie nordiske juristmøde i Christiania 1878. Kr.ania 1879. 1. 8. (G).
- Forhandlingerne paa det fjerde nordiske juristmøde i Kjøbenhavn 1881. Kjbh. 1882. 1. 8. (G).
- Forhandlinger i videnskabs-selskabet i Christiania aar 1882—83. Kr.ania 1883—84. 2. 8. (G).
- Forklaringer til statsregnskabet budgetaaret 1882—83. 1. 4. (G).
- Det kongelige norske Frederiks universitets aarsberetning for 1882 og 1ste halvaar 1883. Kr.ania 1883. 2. 8. (G).
- Fædrelandsvennen. Et blad for Kristianssand og opland 1883. 2det halvaar. 1884. Jan.—Mai. Kr.sand. (G).
- Indbydelsesskrift til den offentlige examen 1883 ved *Kristiania tekniske skole*, indeholdende foruden skoleefterretninger:
Lekve, Th. Beregning af tagstole.
- Institutet for aandssvage gutter *Lindern* i Kristiania. Kr.ania 1884. 1. 8. (G).
- Institutet for aandelig abnorme piger, *Thorshaug*. Kr.ania 1883. 1. 8. (G).
- Svenska jägarförbundets nya tidsskrift 1883. H. 1—4, 1884. H. 1 Register till 1sta—2ode årgången (1863—1882). Stockh. (S).
- Norsk jæger- og fiskerforenings tidsskrift 1882. H. 4. 1883. H. 1—4. Kr.ania. (S).
- Allgemeine evangelisch-lutherische kirchenzeitung. 1883 no. 1—51. 1884 no. 1—16. Leipzig. (S).
- Kongeriget Norges storthings forhandlinger i aarene 1814—1883. 270 bind. Kr.ania. 270. 8. (G).
- Kristianssands stiftsavis og adressekontors-efterretninger 1883. (G).

- Theologisches literaturblatt 1883 no. 1—52. 1884 no. 1—16.
Leipzig. (S).
- Norsk maanedsskrift for literatur, kunst og politik. Udg. af *D. Meidell*, 1884 H. 1, 2. Kr.ania. (S).
- Nyt magazin for naturvidenskaberne. Udg. af *Th. Kjerulf, D. C. Danielssen, H. Mohn, Th. Hjortdahl*. 28de bind. H. 1, 2. Kr.ania 1883. (G)-
- Naturen. Et illustreret maanedsskrift for populær naturvidenskab, udg. af Karl Krafft 1883. H. 4—12. — 1884 no. 1—4. Kr.ania. (S).
- Rigsrets-tidende indeholdende forhandlinger i rigsretten. Bind I—IV. Kr.ania 1883—84. 3. 8. (S).
- Deutsche rundschau. Herausgeg. v. *Julius Rodenberg*. Neunter jahrgang. H. 7—12. Zehnter jahrgang H. 1—5, 7. Berlin. (S).
- Skirnir*, tidendi hins islenzka bókmentafélags. 1864—1867. Kaupmannahöfn. 4. 8. (G).
- Norske skoleprogrammer for 1883 (fra Aalesund, Aars & Voss, Kr.ania, Andersens latin- og realskole Kr.ania, Arendal, Bergen, Drammen, Frederikshald, Gjertsens skole Kr.ania, Hamar, Kongsberg, Kristiania kathedralskole, Kristiania borger- og realskole, Laurvig, Molde, Skien, Throndhjem, Tromsø), indeholdende foruden skoleefterretninger:
- 1) *Aars, F.* Endnu lidt om Sokrates og Xanthippe. Aars og Voss.
 - 2) *Alver, F. L.* Supplementer til Løkkes engelske læsebøger for middelskolen, læse-, retroverterings- og stiløvelser med ordforklaringer. Fredrikshald.
 - 3) *Christensen, D.* Nogle ord om historieundervisningen i gymnasiet tilligemed et udkast til en paatænkt lærebog i middelalderens og den nyere historie. Hamar.
 - 4) *Gjør, M.* Prøver af en historisk læsbog. Gjertsens skole.
 - 5) *Holst, Elling.* Anmerkninger til Dr. O. J. Brochs arithmetik. Aars og Voss skole.
 - 6) *Lossius, K.* Reiseberetning. Throndhjem.
 - 7) Redegjørelse for fremgangsmaaden ved undervisningen i tysk, latin og engelsk i middelskolen, udarbejdet af lærerne i disse sprog. Andersens skole.
 - 8) *Voss, V.* Lidt om Skrivningen i skolen. Aalesund.

9) *Winther, Th.* Indberetning om en stipendiereise i Tyskland juli—septbr. 1882. Skien.

Svenske skoleprogrammer for 1883 (fra Christiansstad, Falun, Gefle, Høgre latinläroverket. Gøteborg, Realgymnasium. Gøteborg, Realläroverket. Gøteborg, Halmstad, Helsingborg, Hernösand, Hudikswall, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Luleå, Karolinska katedral-skolan Lund. Lunds privata elementarskola, Malmö, Norrköping, Nyköping, Skara Høgre latinläroverket. Norrmalm Stockholm, do. Södermalm, Stockh., Nya elementarskolan Stockh., Beskowska skolan, Stockh., Wallinska skolan Stockh., Høgre realläroverket Stockh., Lyceum för flickor, Stockh., Strengnäs, Sundsvall, Umeå, Upsala, Venersborg, Westerås, Wexjø, Westervik, Visby, Ørebro, Østersund, indeholdende foruden skoleefterretninger:

- 1) *Ahlén, Konrad.* Om verbets syntax i den äldre fornsvenskan. Ørebro.
- 2) *Asklöf, Isaac.* Iakttagelser under en resa till Tyskland, Schweiz och Frankrike i vetenskapligt syfte. Karlskrona.
- 3) *Dahlgren, S. F.* Högskolan i Athen under 4de aarhundradet e. K. Skara.
- 4) *Lidén, Johan.* Berättelser ur stora Kopparbergets historia. Utgifna med förtal og anmärkningar af *Ehrenfried Billengren*. Førsta heftet. Falun.
- 5) *Lyth, P. G.* De usu præpositionis per apud Livium. Visby.
- 6) Några ord om sjelfverksomhet. Beskowska skolan. Stockh.
- 7) *Pettersson, E. W.* Om de franska hjälpverben under belysande jernførelse med språkbruket i latinet, tyskan och engelskan. Senare delen. Gefle.
- 8) *Østrand, Ernst J.* Om sabbaten. Nya elementarskolan, Stockh. (G).

Danske skoleprogrammer for 1883 (fra Aalborg, Aarhus, Fredericia, Fredriksborg, Haderslev, Herlufsholm, Horsens, Borgerdydskolen i Kjøbenhavn, Metropolitanskolen Kjøbh., Lyceum Kjøbh. Borgerdydskolen paa Kristianshavn, Mariboe, Nykjøbing, Odense, Randers, Ribe, Roskilde, Rønne, Viborg (2 expl.), indeholdende foruden skoleefterretninger:

- 1) *Berg, C.* I. Til overveielse. II. Et stykke af en skoletale. Frederiksborg.
- 2) *Forchhammer, Joh.* Nogle skolespørgsmaal IV. Herlutsholm.
- 3) *Iversen, C.* Den forberedende undervisning. Horsens.

- 4) *Førgensén, C.* Meddelelser om studenterne fra Horsens skole 1780—1851. Horsens.
 - 5) *Langebek, J.* Udkast til souverainitets-historien. Meddelt af *I. H. Bang*. Sorø.
 - 6) *Øllgaard, N. E.* Dansk-norsk literaturhistorie i omrids. (Fortsættelse). Ribe. (G).
- Skýrsla um hinn lærda skóla i Reykjavík 1881—82, 1882—83 og: Supplement til islandske ordbøger. 2den og 3die samling. (hræðiliga-skyldingi). (G).
- Norges statskalender for aaret 1884. Efter offentlig foranstaltning redigeret af *N. R. Bull*. Anhang: Uddrag af Sveriges statskalender. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Sth. Prp. no. 1. Hovedpost IV. Kirkedepartementet 1884. 1. 4. (S).
- Storthings-efterretninger. 1814—1833. I, II, III. (Dublet). Kr.ania 1883. 1. 8. (G).
- Thorshaug* instituts afdeling for epileptikere. Kr.ania 1883. 1. 8. (S).
- Geografisk tidsskrift, udgivet af bestyrelsen for det kongelige danske geografiske selskab. Redigeret af *Ed. Erslev*. 7de bind. 1883—84. H. I—IV. Kjbh. (S).
- Historisk tidsskrift. Udg. af den norske historiske forening. Anden række. 4de bind. H. 2. 3. 1883. Kr.ania. (S).
- Nationaløkonomisk tidsskrift. Udg. af *W. Scharling* og *A. Petersen-Studnitz* 1883. H. 1—6. 1884 H. 1. Kjbh. (S).
- Nordisk tidsskrift for filologi. Ny række. VI B. H. 1—3. Kjbh. (A).
- Nordisk tidsskrift för vetenskap, konst och industri, utgifven af Letterstedtska föreningen 1883. H. 1—8. 1884 H. 1. Stockh. (S).
- Norsk teknisk tidsskrift, udg. af den norske ingeniør- og arkitektforening og den polytekniske forening. 1ste aargang 1883. H. 1—3. Kr.ania. (S).
- Nyt tidsskrift. Udg. af *J. E. Sars* og *Olaf Skavlan* 1882. H. 4—6. 1883 H. 1—7. 1884 H. 1—2. Kr.ania. (S).
- Tidsskrift for populære fremstillinger af naturvidenskaben. Udg. af *C. F. Lütken* og *Eug. Warming* 1883. H. 1—6. Kjbh. (S).
- Tillæg til fortegnelsen over Rønne høiere realskoles bogsamling. Rønne 1882. 1. 8. (G).
- Udstillings-tidende. 1883. Redig. af *Jonas Rasch*. Kr.ania. (G).
- Teknisk ugeblad. Udg. af den norske ingeniør- og arkitektforening og den polytekniske forening 1883 no 1—37. 1884 no. 1—17. Kr.ania. (S).

- Luthersk ugeskrift. Udg. af *I. C. Heuck* og *M. F. Færden* 1883.
 13de og 14de halvaar. 1884. 15de halvaar. no. 1—17. Kr.ania (S).
- Norsk ugeskrift. Udg. af *F. Bætzmann*. 1ste bind. no. 1—13.
 Kr.ania 1883. (S).
- Vor ungdom. Tidsskrift for opdragelse og undervisning. Udg. af
F. Pio, *H. Trier* og *P. Voss*, 1882. H. 6. 1883. H. 1—6.
 1884 H. 1. Kjbh. (S).
- Norske universitets- og skole-annaler. Tredie række. XIX. H. 3—4.
 Kr.ania 1883. (G).
- Deutsche vierteljahrsschrift für öffentliche gesundheitspflege. Redig.
 v. *G. Varrentrapp* und *A. Spiess*, 1883. H. 3—4. 1884.
 H. 1—2. Braunschweig. (S).

Indhold.

A.	Filologi	Pag.	71
	a) Ordbøger		71
	b) Almindelig og klassisk Sprogvidenskab		71
	c) Oldnorsk (ældre germanisk) Sprogvidenskab		71
	d) Nyere Sprog		71
B.	Theologi		— 72
C.	Historie og Geografi		— 73
	a) Verdenshistorie		73
	b) Den gamle Historie. Græsk-lat. Antiquiteter		73
	c) Nordens Historie		74
	d) Norges Historie		74
	e) Sveriges Historie		74
	f) Danmarks Historie		74
	g) Middelalderens og den nyere Historie		75
	h) Biografi		75
	i) Literaturhistorie		76
	k) Mythologi og Sagn		76
	l) Arkæologi og Kunsthistorie		76
	m) Geografi		77
	n) Reisebeskrivelser og Folkelivsskildringer		77
	o) Historiske Blandinger		77
D.	Mathematik		— 78
E.	Naturvidenskabelige og tekniske Skrifter		— 78
	a) Botanik. Zoologi		78
	b) Andre Naturvidenskaber og tekniske Skrifter		78
	c) Medicin		79
F.	Juridiske, politiske, statistiske, økonomiske Skrifter		— 81
	a) Juridiske Skrifter		81
	b) Politiske Skrifter		81
	c) Økonomiske og statistiske Skrifter		81
G.	Filosofi. Æsthetik		— 83
H.	Skolevidenskab.		
I.	Skjønliteratur		— 83
	a) Dansk-norsk Fællesliteratur		83
	b) Nyere norsk Literatur		84
	c) Svens Literatur		85
	d) Nyere dansk Literatur		86
	e) Oversættelser af udenlandsk Literatur		87
	f) Udenlandsk Literatur		89
K.	Periodiske Skrifter		— 91
L.	Blandede Skrifter.		

Fortegnelse

over

Kathedralskolens naturvidenskabelige Samlingers Tilvæxt

fra 1ste Juni 1883 til 31te Mai 1884.

Den fysiske Samling.

Fessels Rotationsapparat, Gave fra Ingeniør Fabricius.

Apparat til at vise Træghedsmomentet.

Foucaults Pendel.

Ballon til at vise Aarsagen til Jordens Fladtrykning.

2 Kugleapparater til at vise Centrifugalkraftens Virkning.

Vandspring.

Apparat til at vise Endosmose.

Sugepumpe.

2 Træstativer.

Monochord.

Apparat til at vise longitudinelle Svingninger.

Isolerskammel.

Apparat til at vise Varmeledningsevnen.

Den zoologiske Samling.

A. Hvirveldyr.

Pattedyr.

Kapucineren, *Cebuscapucinus*.

Kobbe, *Phoca vitulina*.

Spidsmus, *Sorex vulgaris*, Gave fra Skoleelev Herman Keim.

Björn, *Ursus Arctos*.

Røskat, *Putorius ermineus* (i Sommerdragt), Gave fra Skoleelev
Otto Stabel.

Røskat, (i Vinterdragt).
Et Pungdyr.

Fugle.

Kongeørn, *Aquila chrysaëtus*, Gave fra Dyr læge Darre.
Vandringsfalk, *Falco peregrinus*.
Spurvehøg, *Astur nisus* (ung Fugl), Gave fra Skoleelev Otto Stabel.
Graasisik, *Fringilla linaria*, Gave fra Jakob Jakobsen.
Konglebit, *Corythus enucleator* (Han), Gave fra Skoleelev Einar Wergeland.
Skjære, *Pica caudata*, Gave fra Skoleelev Otto Langfeldt.
Blaakraake, *Corvus frugileus*, Gave fra Opsynsmand Esbe.
3 Kolibrier fra Pernambuco, Gave fra Skoleelev Endre Aslaksen.
Papegøie, *Chrysotis æstiva*, Gave fra Conservator Collett.
Papegøie fra Java, Gave fra Skoleelev Konrad Drangsholdt.
Paafugl, *Pavo cristatus*.
Kjeld, *Hæmatopus ostralegus*. Gave fra Dyr læge Darre.
Storspove, *Numenius arcuatus*, Do.
Jonornis martinicus, Gave fra Fiskeexportør Haanes.
Sæingen. *Larus argentatus*.
Krykje, *Larus tridactylus* (ung).
Topskarv, *Carbo graculus*, Gave fra Dyr læge Darre.
Fagergaas, *Tadorna Vulpanser* (ung).
Den store Fiskeand, *Mergus Merganser* (Hun).
Do. Gave fra Dyr læge Darre.
Lappelom, *Podiceps rubricollis*, Gave fra Bagermester Birkrem.
Hvid Alke, *Alca torda* — » — — —
4 tropiske Fugle, Gave fra Dyr læge Darre.
24 Fugle fra Australien.

Krybdyr.

Landskildpadde, Gave fra Alfred Florentzen.
Slange fra Haiti, Gave fra Skoleelev Henrik Woxholt.
Slange fra Brasilien. Gave fra Skoleelev Fridtjov Natvig.
Slange og Øgler fra Savannah, Gave fra Skoleelev Halvard Jost.
2 Øgler, Gave fra Skibskapt. Thomsen.
Sletsnog, *Colubra lævis*, Gave af Skoleelev Theodor Larsen.

Fiske.

Fløifjæsing, *Calliomys Lyra*, Gave fra Tømmermand John Syvertsen

Kutling, *Gobius niger*, Gave fra Dr. Didriksen.
 Ulke, *Cottus Scorpius*, Gave fra Maren Syvertsen.
 Makrelstørje, *Thynnus vulgaris*.
 Den sortøiede Saggylte, *Crenilabrus Melops*.
 Sild, *Clupea Harengus*.
 Sei, *Gadus carbonarius*.
 Birkelange, *Lota abyssorum*.
 Skrubben, *Platessa Flesus*.
 Slette, *Platessa Limanda*.
 Rødspette, *Platessa vulgaris*, Gave af Maren Syvertsen.
 Mareflyndre, *Platessa microcephalus*.
 Hundehai, *Scyllium Canicula*.

B. Leddyr.

Ligusterlarve, Gave fra Skoleelev Ingard Rojahn.
 Dødningshoved, *Sphinx Atropos*, Gave fra Thorvald Bydahl.
 2 Kakerlakker Gave fra Skoleelev Ingard Rojahn.
 Øienstikker, Gave fra Frk. Grønbech.
 2 Edderkoppe, Gave fra Skoleelev Alfred Keim.
 Skorpioener fra Haiti, Gave fra Skoleelev Henrik Woxholt.
 Troldhummer, *Nephrops norvegicus*, Gave fra Ernst Norem.
 Søknælere, *Squilla*, Gave fra Lillesands Skole.
 Fiskebjørn, *Æga*, Gave fra Skoleeleverne Thomas Johansen og
 Theodor Larsen.
 Fiskebjørn, Gave fra Jørgine Tobine Olsen.
 Tanglus, *Idothæa*, Gave fra Do.
 Andemusling, *Lepas anatifera*, Gave fra Skoleelev Andreas Woxholt.
 Rure, *Balanus*, Gave fra Alfred Florentzen.

C. Orme.

Lægeigle, *Hirudo medicinalis*, Gave fra Skoleelev Charles Gulbrandsen.
 Spolorm, *Ascaris lumbricoides*, Gave fra Skoleelev Sigurd Lie.

D. Bløddyr.

Skaller af Snegler og Muslinger forærede af Skoleeleverne Harald
 Isaachsen og Johan Gerhard samt af Skibskaptein Weisser,
 Alfred Florentzen og Lillesands Skole.
 Søpunge, *Ascidia*, Gave fra Skoleeleverne Olaf Sundby og Alfrep
 Keim.

E. Pighudede.

Søpindsvin fra Brasilien, Gave fra Alfred Florentzen.

Do. » St. Croix, Gave fra Skoleelev Alfred Keim.
Medusastjerne, Astrophyton.

Søsol, Solaster, Gave fra Maren Syvertsen.

F. Tarmløse.

Orgelkoral, Gave fra Skoleelev Harald Isaachsen.

Stjernekorall fra Chincasøerne, Gave fra Alfred Florentzen.

Koral fra Fidschiøerne, Gave af Skoleelev Herman Keim.

G. De laveststaaende Dyr.

Svamp fra Chincasøerne, Gave fra Alfred Florentzen.

H.

Kranium af et Ekhorn, Gave fra Skoleelev Harald Isaachsen.

Kranium af et Svin.

Underkjæven af en Delphin, Gave fra Skoleelev Ingard Rojahn.

Paafugleæg, Gave fra Opsynsmand Esbe.

16 forskellige Æg fra Rhinprovinsen, Gave fra Alfred Florentzen.

Ranglen af en Klapperslange, Gave fra Dr. Hirsch.

Svømmeblæren af en Aal, Gave fra Jørgine Tobine Olsen.

Sag af en Sagfisk, Gave fra Skoleelev Konrad Drangsholdt.

Silkeormekokoner, Gave fra Skibskaptein Weisser.

2 Skjærereder, Gave af Eleverne, Brødrene Drangsholdt

1 Do. Do. » Gudbrand Henriksen.

1 Sangfugls Rede, Gave fra Georg Møller.

Den botaniske Samling.

Muskatnød med Frøkappe, Gave fra Skibskaptein Dahl.

Frugt af en Plante, hørende til Græskarfamilien, Gave fra Skole-
elev Ingard Rojahn.

Kongle af Pitch Pine, Gave fra Skoleelev Henrik Woxholt.

Kokusnød, Gave fra Skoleelev Ingard Rojahn.

Stykke af Sukkerrør, Gave fra Skoleelev Ingard Rojahn.

Frø af forskellige Bælgfrugter, Gave fra Skoleeleverne Lars Larsen.
og Henrik Woxholt.

Den mineralogiske Samling.

Guano fra Peru, Gave fra Skoleelev Charles Gulbrandsen.
 Brunkul fra Australien, Gave fra Skibsreder Thomas Olsen.
 Prøve af rødt Støv, som faldt ned paa Bark Alma, Kapt. Wox-
 holt, udenfor Kanariøerne 21de Febr. 1883.
 Kalkspat fra Cuba, Gave fra Skibskaptein Engebregtsen.
 Drypsten, Gave fra Styrmand Graarud.
 Asbest fra Valle, Gave fra Daniel Bjugsen.
 2 Magnetjernkrystaller, Gave fra Ingeniør Fabricius.
 Guldkvarts fra Bømløen, Gave fra Kaptein Griffith.
 Nikkel, Gave fra Skoleelev Gudbrand Henriksen.
 Fossil Bregne, Gave fra do.
 108 udenlandske Mineraler, Gave fra Consul Carl Christiansen.
 3 Modumsminerale, Gave fra Skoleelev Hans Hals.
 2 Langesundsminerale, Gave fra Skoleelev Balthazar Wright.
 Fra Prof. Solly ved Cambridge Universitet modtaget: Blende m.
 Dolomit, Tinstenkrystaller, Cølestin, Hvidblyerts, Pharmakosiderit,
 Rødkobbererts m. ged. Kobber., Kalkspatkrystaller, Blyglands m.
 Kalkspatkrystaller, Kobberglandskrystaller, Flusspatkrystaller, Mag-
 netjernkrystaller, Chrysotil, Kobberkiskkrystaller, Gibskrystal, Wawel-
 lit, Tungspatkrystaller.

Den ethnografiske Samlings Tilvæxt.

En Tophue af Plantetrævrer fra Panama, Gave fra Skibskaptein
 Engebregtsen.
 To Kopper med Laag af japanesisk Porcellæn, G. fra Ing. Fabricius.
 3 japanesiske Karter » » Do.
 2 Hefter med Tegninger af Fugle fra Japan » » Do.
 1 — » andre Tegninger » Do. » » Do.
 4 Hefter af et japanesisk Vocabularium » » Do.
 En japanesisk Baad, » » Do.
 Amuletter fra ægyptiske Grave, » » Do.
 Japanesisk Paraply, Gave fra Skibskaptein Stray.

Den historiske Samlings Tilvæxt.

Pilespidser af Flint fundne i Mac Henry County Illinois, Gave fra Nils Berg.

Pilespids af Flint funden paa Gaarden Woxholt, Gave fra Skoleelev Harald Natvig.

Harpun fra Sydishavet, Gave fra Skoleelev David Hvoslef.

Mosaikstykker af et Gulv fra Karthago, Gave fra Skoleelev Fredrik Nilsen.

En Samling af Smykker fra Sætersdalen.

Et Forstykke af en Dragkiste fra Hyllestad, Gave fra Ingeniør Fabricius.

2 malede Skabdøre fra Hordnæs. — » Do.

Gammelt Jernsignet, Gave fra Kjøbmand Rasmussen.

Stene af en Væv, funden ved Farsund, Gave fra Do.

Til Myntsamlingen

er der foræret forskjellige Mynter af Skoleeleverne Gudbrand Henriksen, Johan Smith, Didrik Tønseth, Hans Hals og Alfred Andersen samt en finsk Pengeseddel af Handelsbetjent Griff.

For de saavel under Bibliothekets Tilvæxt som i denne sidste Fortegnelse nævnte Gaver frembringer jeg herved Skolens forbindtlige Tak.

D. 3die mai 1884.

K. Feilberg.

